

1 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2011/12:149 till konstitutionsutskottet

2011/12:152 till socialförsäkringsutskottet

Framställning

2011/12:RS3 till konstitutionsutskottet

Redogörelse

2011/12:RR4 till finansutskottet

2 § Förtydligande av arbetsgivares ansvar för sjuklön

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande 2011/12:SfU13

Förtydligande av arbetsgivares ansvar för sjuklön (prop. 2011/12:81).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under 9 §.)

3 § Samverkan mellan kommuner om samhällsorientering, m.m.

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2011/12:AU12

Samverkan mellan kommuner om samhällsorientering, m.m. (prop. 2011/12:107).

*Samverkan mellan
kommuner om
samhällsorientering,
m.m.*

Anf. 1 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera arbetsmarknadsutskottets betänkande 12 som bygger på proposition 2011/12:107 och har rubriken *Samverkan mellan kommuner om samhällsorientering, m.m.*

Ett av förslagen gäller en ändring som innebär att nämndemän inte ska delta i kammarrättens avgörande när det gäller mål som rör lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om arbetslöshetskassor. I denna del

yrkar jag avslag på förslaget i utskottsbetänkandet och bifall till reservation nr 1 av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern.

Nämndemannadeltagandet är viktigt och har ett starkt berättigande. Nämndemännens medverkan i domstolarna bidrar till att tillgodose medborgarnas intresse av insyn i den dömande verksamheten. På så sätt är nämndemännen en garanti för att de bedömningar som görs i domstolarna ligger i linje med de allmänna värderingarna i samhället.

Lekmannadomarna bidrar också till att juristerna blir tvungna att göra sina tankegångar begripliga för oss icke-jurister. Nämndemännen är därtill viktiga för domstolarnas legitimitet och förtroende hos medborgarna.

Regeringens nedmontering av arbetslöshetsförsäkringen har inte bara medfört att försäkringen har försämrats, blivit dyrare och mer orättvis, utan den har också medfört att regelverket har blivit onödigt krångligt och mycket mer svårbegripligt. Otaliga förändringar och provisoriska undantagsbestämmelser har skadat tilltron till arbetslöshetsförsäkringen.

Bedömningsfrågor och tolkningar är det mycket av för de regler som gäller arbetslöshetsförsäkringen. Lösningen på problemen med det är naturligtvis inte att ta bort allmänhetens insyn i mål som rör arbetslöshetsförsäkringen, utan den är att återupprätta och förenkla försäkringen.

I detta läge är det ännu viktigare att vi har nämndemän som har insyn och som bevakar konsekvenserna. Exempelvis har TCO anfört att man tvärtom kan argumentera för att det med dagens komplicerade och i många delar godtyckliga regelverk är ännu viktigare att principen om att man ska dömas av sina likar i någon mån upprätthålls. Tanken bakom nämndemannadeltagandet är att nämndemännen ska vara vanliga människor med erfarenhet från olika områden som kompletterar den lagkuniga domarens juridiska kunskap.

Reglerna för nämndemän reformerades 2006. Syftet med detta var bland annat att få en bredare sammansättning av nämndemän när det gäller ålder, kön, yrke och etnisk bakgrund. Vi vill ju att hela den svenska befolkningen ska vara representerad i nämndemannakåren.

Vi socialdemokrater menar att man nu bör göra en utvärdering av den reform som genomfördes 2006. Har den medfört en förändring av nämndemannakårens sammansättning? Blev det som vi hoppades?

Jag funderar också över hur en ny nämndeman bereds information och utbildning. Hur vidareutbildas nämndemän i ett samhälle där lagar, regler och föreskrifter ständigt ändras? Kanske är det här vi ska börja innan vi funderar över att ta bort nämndemännen från vissa frågor, eller snarare innan vi funderar över att ta bort vissa frågor från nämndemännen för att frågorna är komplicerade.

Är inte detta, att mena att frågorna är för komplicerade, att underkänna nämndemannakåren? Dessutom vet vi att det pågår diskussioner i regeringen om nämndemannainstitutet där de olika riksdagspartierna delvis har medverkat. Därför är det felaktigt att nu gå in och göra några förändringar avseende nämndemännens medverkan i olika instanser. I stället ska vi ta ett helhetsgrepp i frågan.

Av tidigare nämnda anledningar anser vi att nämndemannainslaget ska vara kvar när det gäller både lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om arbetslöshetskassor.

Anf. 2 MEHMET KAPLAN (MP):

Fru talman! När vi nu ska debattera den här frågan vill jag börja med att läsa upp domareden för domare och nämndemän. Den låter så här: ”Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag vill och skall efter mitt bästa förstånd och samvete i alla domar rätt göra, ej mindre den fattige än den rike, och döma efter Sveriges lag och laga stadgar; aldrig lag vränga eller orätt främja för släktskap, svåggerskap, vänskap, avund, illvilja eller räddhåga, ej heller för mutor och gåvor eller annan orsak, under vad sken det vara må; ej den saker göra, som saklös är, eller den saklös, som saker är. Jag skall varken förr, än domen avsäges, eller sedan uppenbara dem, som till rätta gå, eller andra de rådslag rätten inom stängda dörrar håller. Detta allt vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla.”

Så lyder alltså domareden som bland annat våra nämndemän som väljs att utgöra grunden för en dom får uttala och leva efter.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 1 som vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Jag ska tala om ett antal argument för nämndemän i domstol generellt, och jag tycker att flera av dem hör hemma i den här debatten.

Rättvisa är ett svårdefinierbart begrepp, och våra domstolars förfarande utgår från en rättvisediskussion där den juridiska processen enbart skapar en dom utifrån en funktionell sanning. Man skulle kunna kalla det för en konstruerad sanning. En funktionell sanning är en lekmannamässigt bestämd sanning, en så kallad allmän övertygelse. Det behövs lekmän i rätten som kan bekräfta denna sanning, alltså den allmänna övertygelsen.

Vad gäller legitimiteten och förtroendet för systemet är min bestämda uppfattning att om lekmän får fortsätta att vara med som domare i vårt rättssystem är folk i allmänhet mer villiga att acceptera den maktutövning som sker genom denna rättskipning än om lekmännen är helt avskurna från den. All forskning visar också att det är så.

Fru talman! Jag vill också lyfta fram den demokratiska kontrollen och insynssidan. Lekmän finns med i domstolar för att demokratiskt kontrollera den verkställande makten så att den inte används i så kallade otillbörliga politiska syften och så att det inte blir för teknokratiskt, vilket kanske är ännu viktigare i det här fallet.

När det gäller samspelet mellan rättskipning och allmänt rättsmedvetande är det viktigt att i rätten ta med lekmän som inte har juridisk kunskap för att påverka rättskipningen, så att den bringas i överensstämmelse med rättsuppfattningen i samhället om lagarna blir i alltför stor obalans med denna. Där är vi politiker, som är lagstiftare, en viktig del i kedjan. Men den flexibilitet som behövs utgörs av lekmännen, alltså nämndemännen.

Det är oerhört viktigt att syna komplexiteten i sammansättningen i en rättssal. Om lekmän och juristdomare skiljer sig i ålder och livserfarenhet kan det hjälpa till att öka domstolens kunskaper och referensramar. Även om det har blivit bättre på det området bland våra lagfarna domare visar det sig att medelåldern fortsatt är hög.

Fru talman! Jag ska också lyfta fram teknokratin, som jag nämnde tidigare. Om dömandet enbart utförs av juridiska domare finns risken att man mer och mer kommer bort från den allmänna rättsuppfattningen, det vill säga att folk i allmänhet anser att de verkliga brottslingarna går fria medan småförseelser straffas hårt. Detta brukar gynna populistiska krafter på både vänster- och högerkanten.

Det finns ett pedagogiskt skäl som jag i och för sig tycker att Kerstin Nilsson redogjorde för tydligt. Om man har med lekmän i domstolsprocesser tvingas juristerna att använda mer begripligt språk. Det här kan verka banalt när man först hör det, men de av oss som har suttit med juridisk text vet att det är oerhört viktigt att kunna förstå vikten av kommatecken och olika typer av hjälpord men också den idé som juridiken vilar på och som ska vara universell. Det ökar naturligtvis insynen för berörda parter och allmänheten om målet behandlas på ett sådant språk och på ett sådant sätt att vanligt folk förstår.

Ibland lyfts det fram kostnadsskäl från dem som vill ta bort nämndemännen. Visst är det så att nämndemän erhåller ett litet välförtjänt arvode eller ersätts för inkomstbortfall när de sitter i domstolen, vilket gör att domstolen eventuellt skulle kunna tjäna på att avskaffa nämndemannasystemet. Betänkandet tar upp *en* del av detta. Men om man skulle ersätta dem med till exempel juristdomare bleve kostnaderna mycket svårare att räkna på. För Miljöpartiets del är dessa åtta argument nog för att vi i grunden ska se att det finns en idé med även nämndemän i den här typen av mål.

I slutet av förra året gjorde SVT en enkätundersökning. Man frågade 1 056 domare som arbetade tillsammans med nämndemän vad de tyckte om dagens system, generellt över hela linjen. Av dessa svarade 675, och sex av tio uppgav att de ville få bort de politiskt tillsatta nämndemännen från domstolarna. Knappt en femtedel av de domare som svarade på enkäten ansåg att systemet med politiskt valda nämndemän bör finnas kvar som i dag.

Fru talman! Det här är inte första gången systemet blir föremål för debatt. Oftast framhålls det från domarhåll att nämndemän skulle vara okunniga om uppdragets art och betrakta nämndemannskapet som vilket politiskt uppdrag som helst. Därför bör vi som politiska partier se över på vilket sätt vi utser nämndemännen. Kritiken har bäring på kopplingen till politiken, inte minst efter att vi breddat det parlamentariska underlaget sedan valet 2010, men också för att det i grunden handlar om ett system som var uppbyggt innan den kritik kom som tar upp frågan om de ingångar som olika politiska inriktningar kan ha. I enkätundersökningen, som är intressant läsning, ser vi att vissa partier får fler frågetecken kring sig än andra. Men det får inte vara skäl till att ta bort nämndemannasystemet. Vi tror att det är en viktig koppling till vanligt folk, och så bör det också vara.

Anf. 3 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Jag tänker inte behandla hela betänkandet. Vi står bakom utskottsmajoritetens ställningstaganden i de flesta skrivningar i betänkandet. Jag ska bara kort beröra den reservation vi har.

Sverigedemokraterna efterfrågar i den samhällsinformation som ges till nyanlända invandrare ett femte kunskapsmål. I dag ska samhällsori-

enteringen enligt förordningen bidra till att uppfylla fyra kunskapsmål, nämligen kunskap om

1. de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna
2. den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt
3. hur samhället är organiserat
4. praktiskt vardagsliv.

Vi sverigedemokrater anser inte att detta är tillräckligt. Vi förordar ett femte kunskapsmål, nämligen att deltagarna utvecklar kunskap om svensk kultur, svenska värderingar och svenska traditioner.

Syftet med detta femte kunskapsmål är naturligtvis inte att nyanlända invandrare ska kunna namnge och rabbla upp författare, konstnärer och andra mer eller mindre väsentliga saker som knappt några svenskfödda skulle klara av. Ej heller är syftet att tvinga dem att dansa runt midsommarstången till *Små grodorna* eller för den delen att tvinga dem att dricka sig redlost berusade på midsommarafton.

Men vi tror att det enda sätt vi kan behålla ett fungerande välfärds-samhälle på är sammanhållning, gemensamma värderingar och en vilja att gemensamt och tillsammans bygga det goda samhället. Där har det svenska majoritetssamhället med sin kultur och framför allt sina värderingar och traditioner en viktig roll att spela. Det handlar om det goda välfärdssamhället, utan självvalt utanförskap, utan parallella samhällen med starkt avvikande värderingar och samhällssyn och utan illa fungerande, till och med kontraproduktiv integration, men med assimilation.

Vi vill till skillnad från majoriteten i den här kammaren inte ha fler segregerade integrationsbostadsområden där många av de boende inte har vare sig kunskapen om hur de ska bli en del av det svenska samhället eller ens viljan att vara det. Er integrationspolitik fungerar inte. Den har inte fungerat de senaste 30 åren, den fungerar inte just nu och den kommer heller inte att fungera i framtiden.

Fru talman! I det betänkande som utskottsmajoriteten står bakom när det gäller just dessa delar har man från utskottsmajoritetens sida uttryckt sig synnerligen raljerande, ibland motsägelsefullt och i vissa stycken gjort mycket anmärkningsvärda ställningstaganden.

Jag tänkte ge några exempel. Man skriver: "Utskottet vill inledningsvis ifrågasätta motionens föreställning om att nyanlända genom att undervisas om 'svenska värderingar' kommer att tänka och agera som motionären önskar."

Detta motiverar man genom de slutsatser som drogs i sfi-utredningen, att vad som förmedlas inom dessa utbildningar egentligen inte spelar någon roll. Om den enskilde individen inte vill ta till sig av det som förmedlas så har utbildningen ingen verkan.

Ja, det är exakt så vi menar!

Med er politik och er integration är det upp till den enskilde individen att själv välja. Er integration innebär just detta. Det är ett smörgåsbord med rättigheter att välja från, men få skyldigheter att ta till sig.

Det är valfrihet in absurdum. Vi har den senaste tiden sett många exempel på denna integration med valfrihet. Bränder och stenkastning mot

Prot. 2011/12:117
24 maj

*Samverkan mellan
kommuner om
samhällsorientering,
m.m.*

brandkår och polis, äktenskapsrådgivning i moskéer och hedersvåld är bara några exempel på vad er kravlösa politik åstadkommer. Det är just detta smörgåsbord av rättigheter, utan krav på skyldigheter, som er integration innebär.

Jag läser ett annat exempel från utskottsmajoritetens text: ”Det förefaller utskottet orealistiskt att alla människor med ett visst etniskt svenskt ursprung” – det väljer jag att repetera, med ett visst etniskt svenskt ursprung – ”och en uppväxt och skolgång i Sverige skulle förmodas tillägna sig och genom hela livet bära på samma specifika uppsättning värderingar, oberoende av skillnader i övriga omständigheter och erfarenheter.”

Det första anmärkningsvärda är att hela utskottet, sju partier förutom Sverigedemokraterna, ställer sig bakom formuleringen ”etniskt svenskt ursprung”. Det är intressant med tanke på den debatt som varit de senaste två veckorna om statsminister Fredrik Reinfeldts uttalande. Jag vill bara anmärka på det, men nog om detta.

Naturligtvis är det så att vi inte delar alla värderingar, självklart inte. Det finns mycket som skiljer oss åt i Sverige, politiska värderingar, religiösa och andra värderingar. Det är självklart så. Men om man sammantaget slår ihop alla värderingar finns det någonting som kan kallas svenska värderingar.

Vissa av de värderingarna delar vi med andra folk i andra länder. Det är inte nödvändigtvis samma folk i samma länder, utan det kan vara olika värderingar som vi delar med olika folk i olika länder. Men sammantaget är det någonting som gör att vi kan säga att det är en del av svenska värderingar oavsett politisk åskådning och religion, skulle jag vilja påstå.

Jag ska ge några exempel. Alla som tycker att det är okej att slå sina barn kan räcka upp en hand. Nej, det är inte så många här inne. Det är åtta olika partier som tycker exakt samma sak, men det är inte samma politiska åskådning. Den åsikten delar vi inte med en majoritet av världens befolkningar. Men det finns andra länder där det inte heller är okej att slå barn. Det är inte en alltigenom svensk värdering.

Ett annat exempel är homosexuellas rättigheter. Det kan verka kontroversiellt för vissa och inte för andra. Men när jag säger att jag tror att jag delar mer värderingar med er samtliga här inne när det gäller homosexuellas rättigheter än med en normal liberal i Ryssland tror jag att det stämmer.

Jag tror också att jag delar mer värderingar med er samtliga här inne när det gäller till exempel relationen mellan kyrka och stat och var kyrkan ska förlägga sin utbildning till exempel på utvecklingsområdet än med en stor del av USA:s befolkning.

Alltihop av detta kan anses vara svenska värderingar, men vi delar värderingar med många andra folk.

Ni har en naiv tro på vad integration kan åstadkomma. Ni har en naiv tro på att så fort en människa stiger över den svenska gränsen, får uppehållstillstånd och så småningom medborgarskap förändras värderingarna, synen på demokrati, mänskliga rättigheter, kvinnans rättigheter och den samhällsform man vill leva i. Så är det inte.

Ta bort smörgåsbordet. Det ska innehålla inte bara rättigheter utan också skyldigheter.

Slutligen vill jag yrka bifall till vår reservation.

Anf. 4 JOSEFIN BRINK (V):

Fru talman! Vi har ett lite spretigt och märkligt betänkande som vi debatterar i dag med fyra olika förslag som egentligen inte har något inbördes samband. Därför blir det också en lite märklig debatt.

Vänsterpartiet anser att de flesta av förslagen i betänkandet är ganska okontroversiella. De handlar om förenklingar och rationaliseringar av regelverk. Det har vi ingenting att invända emot.

Det är egentligen bara ett förslag i propositionen som Vänsterpartiet är emot och som vi är bekymrade över. Det är förslaget att nämndemän inte längre ska delta i kammarrättens beslut om a-kasseärenden och att de förtroendevalda representanterna i de målen i stället ska ersättas med juristdomare.

Vi menar att förslaget innebär att den demokratiska insynen och förankringen i rättsväsendet urholkas. Hela poängen med nämndemän i domstolar är, som tidigare har sagts här i dag, att tolkningar av lagar och bestämmelser ska vara begripliga för allmänheten och grundas på den allmänna rättsuppfattningen.

Om man ersätter nämndemän med alla deras olika kunskaper och livserfarenheter med enbart jurister riskerar man att undergräva legitimiteten och förtroendet för rättsväsendet.

Man löper också en stor risk att domstolarnas resonemang och beslut blir mycket svårare att förstå för medborgarna. Låt oss vara ärliga med detta. Jurister är väldigt duktiga på sin sak. Men några stora författare eller pedagoger är de inte alltid.

Regeringen motiverar förändringen med att motsvarande regler redan har införts i mål som rör ersättning från socialförsäkringen och att det är rimligt att samma regler gäller för socialförsäkringsärenden som för a-kasseärenden.

Vi i Vänsterpartiet håller med om att ärendena liknar varandra och att det är rimligt att de behandlas på samma sätt i domstolarna. Men vi kommer fram till rakt motsatt slutsats jämfört med regeringen, nämligen att nämndemän bör delta i besluten i båda dessa fall. Det har vi också markerat när dessa beslut har fattats tidigare.

Vi tycker att det i största allmänhet är viktigt med nämndemäns deltagande i domstol på grund av demokratisk förankring, insyn, att det ska ligga i linje med den allmänna rättsuppfattningen och så vidare. Utan att göra någon värdering vill jag ändå säga att det just i detta sammanhang handlar om gemensamma trygghetssystem som alla medborgare är med och bidrar till och som vi har att lita till när vi befinner oss i väldigt svåra livssituationer.

Det berör enskilda människors möjligheter till försörjning och välstånd. Det kan utan överdrift sägas vara livsavgörande för människor om de får eller inte får ersättning från sjukförsäkringen eller arbetslöshetsförsäkringen. Det är självklart att det är enormt viktigt i det sammanhanget med legitimitet och demokratisk insyn i hur regelverken tillämpas.

När regeringen nu vill avskaffa nämndemännen med hänvisning till att ärendena är så komplicerade att lekmän inte kan förstå dem blir man lite fundersam.

Om regelverken i gemensamt finansierade trygghetsförsäkringar är så invecklade att man måste vara expert för att begripa dem är det ett problem som snarast bör avhjälpas genom att man ändrar regelverken så att

*Samverkan mellan
kommuner om
samhällsorientering,
m.m.*

de går att förstå. Det är meningen att vanliga medborgare ska kunna begripa vad man har rätt till om man har drabbats av sjukdom eller arbetslöshet. Inte minst är det viktigt att vanliga medborgare kan begripa och förstå på vilka grunder man kan nekas en sådan ersättning.

Att så inte är fallet i dag är ett faktum, men det beror på att alliansregeringen medvetet har saboterat arbetslöshetsförsäkringen och gjort regelverket till en nästan ogenomtränglig djungel. Det är knappt ens att experter i dag förstår regelverket i arbetslöshetsförsäkringen. Då blir det bakvänt att använda de regler som man själv har varit med och krånglat till som ett argument för att lyfta bort nämndemännen och minska den demokratiska insynen i tillämpningen av reglerna. Vi menar att det är en helt absurd logik.

Vänsterpartiet menar att demokratin förutsätter öppenhet, insyn och deltagande av aktiva samhällsmedborgare. Det måste gälla både i beslut och i tillämpning av lagar och regler. Det är en poäng att vi som sitter här i Sveriges riksdag och fattar beslut om lagstiftning inte är jurister – i alla fall inte alla av oss. Det är meningen att vi ska komma från olika delar av samhället med olika erfarenheter och kunskaper och att vi ska kunna använda och förstå det som exempelvis juridiska experter och andra ger oss som underlag. På samma sätt måste det fungera när de här reglerna sedan ska tillämpas i praktiken – när människor träffas av regelverken i konkreta situationer.

Därför anser vi att det är oerhört olyckligt att avskaffa nämndemännen i domar som rör a-kasseärenden. Vi avvisar regeringens förslag på denna punkt. Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 1.

Anf. 5 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Jag tänkte inte tala så mycket om just ditt anförande, Josefin Brink, men däremot om betänkandet i dess helhet och de delar som ni har ställt er bakom.

Vi sverigedemokrater förespråkar en öppen svenskhet, det vill säga att oavsett vilken kultur eller religion man har, vilken världsdel man kommer ifrån, vilket ursprung eller för den delen vilken hudfärg man har, kan man bli svensk – bara man tar åt sig de värderingar som det svenska samhället vilar på och delar vår uppfattning när det gäller värderingar.

Med tanke på detta, med tanke på den text som nu föreligger och med tanke på den kritik som ni från Vänsterpartiet framförde mot statsminister Fredrik Reinfeldt när han använde just orden och formuleringen etniskt svenskt ursprung därför att ni såg det som ett problem att använda detta i offentliga sammanhang vill jag säga att mer offentligt än ett betänkande i Sveriges riksdag blir det inte. Och ni står nu bakom denna formulering. Är det rätt uppfattat?

Anf. 6 JOSEFIN BRINK (V) replik:

Fru talman! Sven-Olof Sällström försöker göra huvudsak av en bisak i sammanhanget. Vår kritik mot Fredrik Reinfeldts användande av begreppet när han sade att vi inte har några problem med arbetslösheten eftersom etniska svenskar mitt i näringslivet – eller vad det nu var – faktiskt har jobb går ut på att man då väljer att bortse från alla de personer som saknar arbete. Det gäller till exempel personer som inte är etniskt svenska.

Låt mig säga någonting om Sverigedemokraternas idéer om vad det innebär att bli svensk. Såvitt jag vet föreligger det inga som helst skillnader när det gäller vilka lagar man måste följa när man lever i Sverige. Det förekommer inga som helst skillnader i på vilket sätt man blir behandlad och dömd i en domstol, i varje fall inte formellt sett, beroende på vilket etniskt ursprung man har, vilket land man kommer ifrån eller någonting annat.

Vad Sverigedemokraterna är ute efter handlar inte om att komma åt några reellt existerande skillnader som finns i regelverk och annat för personer som är födda i Sverige eller i andra länder. Det ni vill komma åt är att ni vill tvinga människor att tänka på ett visst sätt – att ha en viss uppsättning värderingar som Sverigedemokraterna har hittat på.

Du stod här tidigare och sade i ditt anförande: Jag är övertygad om att mina värderingar ligger närmare er som sitter här inne än folk från andra länder. Jag skulle vilja påstå att jag tycker precis tvärtom. Mina värderingar, Sven-Olof Sällström, om människors rättigheter och människors möjligheter att leva i det här landet och ha vilka uppfattningar de vill så länge som de följer svenska lagar och regler ser helt annorlunda ut än dina. Om det inte handlar om att människor ska lära sig att supa sig fulla på midsommarafton, dansa små grodorna och vad det nu var du raljerade över – vad är det då som ni vill tvinga människor som kommer från andra länder till Sverige att göra för att ha rätt att vara här?

Anf. 7 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Jag har träffat socialister i Ryssland och socialister i Ukraina, Josefin Brink. Deras syn på rasism, på människors lika värde och på till exempel judar skiljer sig väsentligt från mina åsikter och från dina åsikter – det vågar jag lova. Jag tror att våra åsikter mer överensstämmer när det gäller detta, och det finns många områden där det är likadant.

Saker som vi inte vill att man ska tänka i Sverige gäller till exempel de här imamerna i moskéerna. Jag förmodar att du kallar dig själv feminist. Det är ingen hemlighet vilka åsikter de imamer som *Uppdrag Granskning* redovisade för någon vecka sedan står för. Det är ingenting som det helt plötsligt går upp ett ljus för och där man tänker: Oj, är det så de tycker! Det har ju alla vetat. Det har också du, Josefin Brink, och ni från Vänsterpartiet vetat. Men ni är så förbaskat rädda att ställa krav och säga att dessa värderingar inte är acceptabla i det svenska samhället. Du kan stå här och säga precis vad du vill åt mig som sverigedemokrat. Det kan jag ta. Men en imam stryker ni medhårs. Han får inte den kritik han förtjänar, för ni är rädda och fega. Ni vågar inte anta feminismens största utmaning i Sverige. Det är sanningen, Josefin Brink.

Anf. 8 JOSEFIN BRINK (V) replik:

Fru talman! Sven-Olof Sällström står och hittar på vad han tror att andra människor tycker och har för uppfattningar. Jag kan tala om för dig, Sven-Olof Sällström, att Vänsterpartiet är ett parti som står för jämlikhet och jämställdhet. Vi anser dessutom att man ska använda det demokratiska samtalet och argument för att angripa personer som har uppfattningar som man inte tycker om.

Mitt parti och jag själv har alltid varit oerhört tydliga med att vi inte accepterar kvinnoförtryck i någon form oavsett om det begås av en person som är infödd svensk eller om det begås av en person som är född i ett annat land. Vi ser ingen skillnad på den typen av kvinnoförtryck. Låt oss vara tydliga med det. Det finns extremt gott om människor av båda könen som är födda och uppvuxna i Sverige i 150 generationer tillbaka som ägnar sig åt misshandel av kvinnor och barn och andra typer av övergrepp och som rättfärdigar det inför sig själva. Det finns också personer som kommer från andra länder som begår samma typer av övergrepp. Ibland motiverar människor detta med religiösa skäl och ibland har de någon annan ursäkt, till exempel att man är full, tycker sig ha rätt att göra detta eller det ena eller det andra.

Oavsett av vilket skäl personer anser sig ha rätt att förtrycka kvinnor, barn eller någon annan människa tar vi tydligt avstånd från det. Vi gör ingen skillnad på om denna person påstår sig ha grund för detta i en speciell trosuppfattning, i en speciell ideologi eller någonting annat.

Det är där vi skiljer oss från Sverigedemokraterna. Vi anser att alla människors lika värde och lika rättigheter är universella och gäller lika för alla. Vi anser inte att det går att förändra ett samhälle eller bygga ett bra samhälle på tankekontroll eller förbud mot vissa människors sätt att tänka. Det måste man göra genom argumentation och genom en lagstiftning som tillämpas lika för alla människor som lever i det här landet.

Anf. 9 GUSTAV NILSSON (M):

Fru talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande AU12 *Samverkan mellan kommuner om samhällsorientering, m.m.* behandlas regeringens proposition och tre motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Det handlar om fyra separata förslag utan koppling till varandra. För det första handlar det om att kammarrättens sammansättning ändras på så sätt att nämndemän inte ska medverka i mål som rör lagen om arbetslöshetsförsäkring eller lagen om arbetslöshetskassor.

För det andra finns det ett förslag om samhällsorientering till vissa nyanlända invandrare.

Det finns vidare ett tredje förslag som medverkar till att vi får en bättre struktur på det arbetsmarknadspolitiska regelverket.

Det fjärde och sista förslaget handlar om att upphäva Arbetsförmedlingens möjligheter att begränsa byggverksamhet.

Mål i kammarrätten där nämndemän medverkar och som rör arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetskassor uppvisar stora likheter med socialförsäkringsmålen. Nämndemän deltar sedan 2009 inte i kammarrätts avgörande av socialförsäkringsmål. Den förändring som då skedde motiverades med att den typen av mål där prövningstillstånd motiveras är mål med mycket komplicerade försäkringsrättsliga frågor. Det handlar om bedömningar som kräver särskild kompetens.

Om ett socialförsäkringsmål eller ett mål som rör arbetslöshetsförsäkringen eller a-kassorna prövats i förvaltningsrätt, tidigare länsrätt, och inte kan avgöras i första instans utan fått prövningstillstånd till kammarrätt är vi inne på mycket komplicerade mål. Det kan gälla tvistemål som kräver många underliga utvärderingar och bedömningar. Det kan handla om tekniska, medicinska och juridiskt komplicerade avgöranden. När det

gäller arbetslöshetsförsäkringen och a-kassan kan det handla om arbetsrättsliga frågor som fordrar juridisk kompetens och i vissa fall spetskompetens inom olika områden.

I Socialdemokraternas följdmotion, där de i och för sig motsätter sig förslaget, kan vi nog ändå anse att det framgår, och det har också framgått tidigare här från talarstolen, att vi är rätt överens om att det är mycket komplicerade mål som överklagas och får prövningstillstånd. Men Socialdemokraterna vill ändå ha kvar nämndemännen även i kammarrätten i den typ av mål som vi diskuterar.

Av Vänsterns motion framgår att de anser målen vara komplicerade, men de drar lite annorlunda slutsatser. Vänsterns och Josefin Brinks argument handlar mycket om att arbetslöshetsförsäkringens regler borde förenklas. Men förenklingsambitionerna i regelverket kan inte drivas så långt att det skapas ett godtycke som innebär att man kanske hamnar i ett system där det ges ut schabloniserade ersättningar som inte på ett rättvist sätt avspeglar skillnader mellan olika ersättningstagare, deras bakgrund, arbetshistoria och så vidare.

Jag tycker också att det är viktigt att påpeka, efter tidigare inlägg här från talarstolen, att nämndemännens roll i stort inte tas upp i propositionen. Men i mål som överklagas till högre instans, exempelvis kammarrätt, vill vi ha en förändring. Vi menar att det fordras speciell kompetens. Det fordras stor juridisk kompetens för att mål på allra bästa sätt ska kunna avgöras efter vad lagen föreskriver.

Det är också viktigt att erinra om att det i socialförsäkringsmålen, efter den förändring som skett där nämndemän inte deltar i kammarrätten, har fungerat väl såvitt jag har förstått. Det finns många uppgifter om det.

Fru talman! Det här betänkandet och den här propositionen handlar mycket om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare. Vi stöder regeringens förslag att ge kommuner en möjlighet att samverka om att erbjuda samhällsorientering till vissa nyanlända invandrare. När man kommer från ett annat land är den första tiden ofta avgörande för hur det går längre fram. Människor som tappar tron kan kanske inte komma igen och få en bra framtid. Det kan innebära problem längre fram om man inte får en bra start.

Etableringsreformen som infördes i december 2010 kräver att samhällsorientering sker. Det ställer krav på kommunerna som därmed kan behöva samverka för att klara av detta. Man kan eventuellt också behöva köpa tjänsten, och nu får man den möjligheten. Studieförbund, ideella föreningar och mindre företag kan bidra till en orientering som både har anknytning till den lokala arbetsmarknaden och är mer individanpassad. Det är också viktigt att erinra om att SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, står bakom det här förslaget.

Det primära syftet med samhällsorienteringen är att underlätta de nyanländas etablering i samhällslivet med sikte på att de också ska få en möjlighet att snabbt få ett arbete.

Jag tycker att det är viktigt att påminna om att det är regeringsformen som gäller. Det finns en värdegrund som våra grundlagar ger uttryck för.

Sverigedemokraterna har väckt en följdmotion. Vi kan konstatera, och det sade också Sven-Olof Sällström, att man inte vänder sig mot de förslag som finns i propositionen, men man vill, och det kanske inte var oväntat, ha med att samhällsorienteringen ska ske, som man skriver, i

*Samverkan mellan
kommuner om
samhällsorientering,
m.m.*

assimilationsfrämjande syfte. Det finns kanske från Sverigedemokraternas sida en föreställning om att nyanlända genom att undervisas om svenska värderingar också kommer att tänka och agera som motionären önskar.

Man kan självfallet ha en viss kontroll över undervisningen. Det måste man ha. Men det handlar också om vad som tas emot, hur individen tänker och handlar utifrån detta. Det är också viktigt att komma ihåg att samhällsorienteringen ska utgå ifrån de lagar och regler vi har i vårt land, och man ska diskutera normer och värden i samhället. Samhällsorienteringens värdeaspekt bör hämtas från regeringsformen och utgå ifrån ett medborgarperspektiv som tar fasta på de gemensamma värderingar som det svenska samhället ger uttryck för genom regeringsformen.

I propositionen finns också förslag om förenklingar i det arbetsmarknadspolitiska regelverket med målsättningen att skapa ett regelverk som är överskådligt, enkelt att tillämpa och fungerar över tid.

Vi ser det som viktigt att genom regelförändringar underlätta för regeringen att föra en bättre och aktivare arbetsmarknadspolitik så att vi ökar möjligheten för fler människor att få ett jobb. Här finns förslag på förändringar som medverkar till detta.

Fru talman! Avslutningsvis finns också ett förslag i propositionen om att upphäva en lag om byggnadstillstånd som funnits sedan 1971. Det är en lag som gör det möjligt för Arbetsförmedlingen att begränsa byggnadsverksamheten med hänsyn till samhällsekonomiska förhållanden, läget på arbetsmarknaden eller, som man skriver, andra väsentliga intressen. Den här byggnadsregleringen var ett konjunktur- och regionalpolitiskt medel som gav samhället en möjlighet att styra byggnadsinvesteringar. Möjligheten att styra byggnadsverksamheten genom regelverket om byggnadstillstånd har inte använts på över 20 år. Att ha kvar detta system för att Arbetsförmedlingen ska få statistik över olika byggnadsprojekt är inte tidsenligt. Arbetsförmedlingen har förvisso andra viktiga uppgifter att jobba med.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jenny Petersson och Maria Plass (båda M), Hans Backman (FP) och Abir Al-Sahyani (C).

Anf. 10 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Gustav Nilsson upprepar en del av det jag sade från talarstolen. Man kan inte förvänta sig att den som deltar i samhällsinformationen för nyanlända verkligen tar till sig den och anser att det är värderingar som den personen vill stå bakom.

Anser Gustav Nilsson att de värderingar som ges uttryck för i imamers syn på kvinnans roll i samhället i Sverige, att de värderingar som ges uttryck för i hedersrelaterat våld och att de värderingar som ges uttryck för i hur man möter polis, brandkår och räddningstjänst i vissa förorter är acceptabla i Sverige?

Eller anser Gustav Nilsson och Moderaterna att vi måste ställa hårdare krav på att man inte bara läser utan också tar till sig de här värderingarna för att ha rätt att bli en del av det svenska samhället?

Eller anser Gustav Nilsson och Moderaterna att detta är ett smörgåsbord där man kan välja själv och avstå från att ta till sig värderingarna om alla människors lika värde, demokrati, mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter, skydd för utsatta och så vidare?

Anf. 11 GUSTAV NILSSON (M) replik:

Fru talman! Det måste finnas en tydlighet i samhällsorienteringen. Det är mycket viktigt att människor som är födda i andra länder får en bra start och får möjlighet att studera den svenska lagstiftningen. Det finns med bland de här fyra målen. Det är viktigt att de får en möjlighet att se hur det svenska samhället är organiserat. Det är viktigt att de får en inblick i hur arbetsmarknaden fungerar. Det är också viktigt att de kan klara den praktiska vardagen.

Det finns väldigt mycket att göra, och det görs också. Den etableringsreform som alliansregeringen införde var mycket viktig i det här sammanhanget. Det kanske är för tidigt att utvärdera den fullt ut, men den har fått en bra start. Det har gjorts många värdefulla insatser här. Man får kanske hjälp av en lots för att komma vidare och få ett jobb. Man kan få en egen etableringsplan. Man får kontakter med arbetslivet.

Etableringsreformen var väldigt viktig och avgörande för att kunna gå vidare och få en bättre möjlighet för dem som kommer från andra länder med sin kompetens och sina kunskaper. De kan vara en tillgång för Sverige, och då ska vi också hjälpa dem och se till att de har möjlighet att få en bra etablering. Etableringsreformen var alltså väldigt viktig.

Jag vill upprepa det jag sade inledningsvis: Det är självklart att man om man kommer från ett annat land ska följa den svenska lagstiftningen. I vårt resonemang utgår vi från regeringsformen, våra grundlagar som talar om hur vi får bete oss och inte får bete oss i olika situationer. Den svenska lagstiftningen gäller givetvis.

Skillnaden mellan oss och Sverigedemokraterna är att ni ju ser problem när det kommer människor hit från andra länder, medan vi ser det som en möjlighet. Människor kommer från andra länder med sin erfarenhet och sina kunskaper. Det kan berika vårt samhälle.

I slutändan landar man i diskussionen om vilken människosyn man har. Vi ställer inte upp på er främlingsfientliga syn, Sven-Olof Sällström.

Anf. 12 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Jag ska vara mycket tydlig, Gustav Nilsson. Nej, vi accepterar inte det uttryck för bristen på respekt för kvinnors rättigheter som imamer delger i svenska moskéer. Nej, jag respekterar inte att man ger sig på utryckningsfordon, ambulanser och brandkår som rycker ut för att hjälpa andra människor. Nej, vi accepterar inte hedersvåld i någon form.

Låt mig vara mycket tydlig: I mitt samhälle är det inte acceptabelt att en svensk, oavsett om man är född i Sverige med svenskt ursprung eller om man har bott i Sverige och blivit svensk, super sig full eller av andra anledningar slår sin fru. Skillnaden mellan det och hedersvåld är att heller ingen annan i samhället tycker att det är acceptabelt – inte hans familj, inte hans släkt, inte hans vänner. Med hedersvåldet är det precis tvärtom. Den som stöts ut är den utsatta, och den som lyfts upp är den som utsätter den utsatta för våldet.

*Samverkan mellan
kommuner om
samhällsorientering,
m.m.*

Dessa värderingar har ingen plats i mitt Sverige. Där skiljer vi oss radikalt åt, för i Gustav Nilssons och Moderaternas Sverige har dessa värderingar en plats. Ni vågar nämligen inte ta de steg som krävs för att göra klart för de här männen, för det är oftast män, att dessa värderingar inte är acceptabla.

Man säger inte sådana saker till utsatta kvinnor. Man kastar inte sten och andra föremål på brandkår, ambulans och utryckningsfordon. Man utsätter inte unga tjejer och kvinnor för förföljelse och förtryck i hederns namn – inte i mitt Sverige men tyvärr i ert Sverige.

Anf. 13 GUSTAV NILSSON (M) replik:

Fru talman! Jag får än en gång betona att den svenska lagstiftningen gäller. Hela vårt samhälle bygger på respekt för våra grundlagar. Vi ska inte tillåta våld över huvud taget, utan straff måste till för saker man inte får göra enligt den svenska lagstiftningen. Det måste åtgärdas.

Det vi vill, och det är egentligen det som det handlar om i dagens debatt, är att se till att hjälpa människor som är födda i ett annat land och som kommer till vårt land. Vi ska se till att de får bra stöd, men vi ska också tala om hur den svenska grundlagen fungerar och hur regeringsformen är utformad.

Sverigedemokraterna vill stänga alla gränser. De ser bara problem, och det finns inte någonting som någon från ett annat land kan tillföra och berika vårt samhälle med. Det är det som skiljer oss åt. Vi har framför oss en situation där vi behöver ha fler människor som arbetar. Arbetskraftsinvandringen kommer att vara väldigt betydelsefull för oss om vi ska klara det framtida arbetskraftsbehovet. Allt färre ska försörja allt fler; det vet vi redan i dag. Det är tänkvärt att ungefär 600 000 utrikes födda personer i dag går till ett arbete och ser till att skatteintäkterna ökar för kommuner, landsting och stat och medverkar till att vi också kan få kulturella inslag i samhället och en ökad mångfald som berikar oss alla.

Det är det som skiljer oss åt, Sven-Olof Sällström. Tyvärr är det så. Det är inget nytt. Ni vill ha regler, som ni säger här, som innebär att man i assimilationsfrämjande syfte ska programmera något som människor ska acceptera. Vad är svenskhet för dig, Sven-Olof Sällström? För oss är det människors delaktighet. Man kan vara med i samhället och bygga ett Sverige som blir ännu bättre.

Anf. 14 HANS BACKMAN (FP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkan-
det AU12 *Samverkan mellan kommuner om samhällsorientering, m.m.*

Det kan konstateras att frågorna om i vilken ordning arbetslöshetsförsäkringsmål respektive andra socialförsäkringsmål ska prövas inom rättsväsendet har följts nära åt historiskt. Som vi också anför i propositionen deltar nämndemän sedan den 1 januari 2009 inte i kammarrättens avgöranden av socialförsäkringsmål. Det förslaget motiverades just med att frågorna i flertalet av de mål där prövningstillstånd beviljas avser till exempel komplicerade försäkringsrättsliga eller processuella frågor, medicinska bedömningar som kräver särskild kompetens eller tekniskt komplicerade beräkningar av livränta.

Frågorna i de mål där kammarrätten meddelar prövningstillstånd kunde, enligt vad regeringen anförde, således sällan antas innehålla såd-

ana lämplighets- och skälighetsbedömningar där nämndemannamedverkan kan anses vara av särskilt värde. Riksdagen följde också regeringens förslag.

Nu föreslår regeringen med en analog motivering att nämndemannamedverkan i kammarrätten ska avskaffas även vid mål om arbetslöshetsförsäkringen. Frågorna om instansordning för de två typerna av mål har ju följts nära åt de senaste decennierna. Det är naturligt eftersom målen till sin karaktär uppvisar stora likheter, även när det gäller de ALF- och LAK-mål som får prövningstillstånd i kammarrätten i fråga om tekniskt komplicerade bedömningar inom just lagen om arbetslöshetsförsäkringen och lagen om arbetslöshetskassan.

Fru talman! Folkpartiet välkomnar den möjlighet som regeringens förslag ger kommuner att samarbeta om tillhandahållandet av samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare. Som konstateras i propositionen ställer dagens regelverk stora krav på kommunerna. Inte minst det faktum att samhällsorienteringen i möjligaste mån ska bedrivas på modersmålet eller annat språk som deltagarna behärskar väl innebär stora utmaningar för mindre kommuner som tar emot nyanlända från olika delar av världen.

Det är därför angeläget att regeringen nu gör det möjligt för kommuner som så önskar att samarbeta och dela på åtagandena. Möjligheten att upphandla orientering utanför den egna kommunen kan för mindre kommuner antas innebära tydliga effektivitetsvinster. Jag vill också lyfta fram vikten av att inte kväva den lilla men betydelsefulla marknaden för orienteringstjänster. Studieförbund, ideella föreningar och mindre företag kan bidra till en orientering som både har tydligare anknytning till den lokala arbetsmarknaden och är mer individanpassad.

För att sådana aktörer ska kunna erbjuda tjänster krävs att den orienteringsverksamhet som kommunerna står för bedrivs på affärsmässiga grunder så att den inte slår ut övriga aktörer på marknaden. Att frångå självkostnadsprincipen är därför enligt Folkpartiets och Alliansens mening nödvändigt.

Fru talman! Sfi-utredningen konstaterade i sitt betänkande att förväntningarna på vad samhällsorientering kan åstadkomma är stora och inte alltid motsvaras av vad som är möjligt ens med den bästa information eller utbildning. Både informationen och innehållet i en utbildning består ju av erbjudanden och möjligheter. I vilken utsträckning den som erbjuds information förmår eller vill ta till sig innehållet beror ytterst alltid på den enskilda individen. Det går enligt utredningen att ha viss kontroll över vad som erbjuds men aldrig över vad som i slutändan tas emot och hur individen handlar utifrån detta, som vi skriver i betänkandet.

Detta gäller inte bara samhällsorientering för invandrare utan all form av undervisning. Det förefaller orealistiskt att alla människor med ett visst etniskt svenskt ursprung, som det tidigare talades om här i talarstolen, och en uppväxt och skolgång i Sverige skulle förmodas tillägna sig och genom hela livet bära på samma specifika uppsättning värderingar, oberoende av skillnader i övriga omständigheter och erfarenheter, inte minst med tanke på att värderingar förändras över tid. De jämställdhetsvärderingar vi hade i Sverige för hundra år sedan är inte exakt lika dem vi har i dag. Här har vi utvecklats i en positiv riktning. Att slå fast en viss

värdering vid en viss tidpunkt känns därför för oss i Folkpartiet inte rimligt.

Jag välkomnar att regeringen – när man har utformat innehållet i samhällsorienteringen – inte har låtit sig styras av de uppfattningar om ”svenskhet” eller krav på ensidig assimilation som Sverigedemokraterna framför här i kammaren i dag.

Utredningen om samhällsorientering för invandrare ansåg att samhällsorientering inte borde utgå från vilka värderingar som vid en viss tidpunkt funnits mer eller mindre uttalade i det svenska samhället. I stället förordade den att orienteringen skulle utgå från ett medborgarperspektiv som tar fasta på de gemensamma värderingar som det svenska samhället genom regeringsformen ger uttryck för.

Regeringen har valt denna inriktning när man har utformat förordningen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare. Jag ser positivt på att samhällsorienteringen fick ett medborgarperspektiv och konstaterar att det sammanfaller väl med målet för den svenska integrationspolitiken, nämligen lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla, oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

Syftet med samhällsorienteringen är primärt att underlätta de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Förordningens fokus på praktiska aspekter av det svenska samhället är därför väl avvägd. De värderande moment som ingår – och som bör ingå – har sin utgångspunkt i den värdegemenskap som de svenska grundlagarna ger uttryck för. Detta är viktigt.

Denna ordning vill Folkpartiet hålla fast vid.

I detta anförande instämde Jenny Petersson (M) och Abir Al-Sahlani (C).

Anf. 15 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Hans Backman gör det lite enkelt för sig och läser direkt ur betänkandet, men det är väl helt okej.

Du säger, Hans, att samhällsorienteringen ska ta sin grund i det som står i regeringsformen. Du tycker också att det speglar det medborgerliga perspektivet. Men regeringsformen är trots allt ett politiskt dokument. Det är någonting som har beslutats i den här kammaren. Jag vill bara ha sagt det.

Hans! Jag har en del frågor till dig. Den första frågan är: Tycker du att integrationspolitiken är misslyckad eller tycker du att den fungerar? Vilken roll har samhällsintegrationen för invandrare i att få er integrationspolitik att fungera eller att misslyckas?

Tycker Hans Backman att de värderingar som det ges uttryck för i svenska moskéer och att det faktum att gäng i de svenska integrationsbostadsområdena kastar sten på utryckningsfordon som har kommit ut för att hjälpa människor när det brinner eller när de har andra problem är sådant som också ryms och som är okej?

Tycker Hans Backman att problematiken med hedersvåld också är en del av det smörgåsbord av värderingar där man kan välja att anamma det svenska synsättet eller välja att inte anamma det svenska synsättet?

Anf. 16 HANS BACKMAN (FP) replik:

Fru talman! Tack, Sven-Olof Sällström, för frågorna! I det här fallet tycker jag att det är viktigt att hålla sig till den text vi har arbetat fram i betänkandet, för det är en väldigt viktig värderingsfråga som vi diskuterar i kammaren i dag.

Sven-Olof Sällström vet att regeringen jobbar mycket hårt för att förbättra integrationspolitiken ytterligare. Vi tycker inte att den har lyckats fullt ut, men det finns goda exempel. Se på Solna kommun, som vi tidigare i dag fick information om. De har lyckats bra med exempelvis företagsamheten samtidigt som de har en stor andel invandrare i sin kommun. Det finns goda exempel, men det finns mycket mer att göra i den delen, absolut.

När vi kommer till om vi i Folkpartiet skulle acceptera olagligheter som stenkastning och hedersvåld måste jag säga att det är självklart att vi inte gör det. Det är ju olagligt. Jag sade själv att det är grundlagarna och de svenska lagarna som gäller i Sverige. Där ingår inte att man får kasta sten eller utöva hedersvåld. Våld i alla sammanhang är otillåtet i Sverige. Det vet Sven-Olof Sällström om.

Anf. 17 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att Hans, medvetet eller omedvetet, missförstod mig lite grann. Jag frågade inte om det är lagligt eller olagligt. Jag frågade om det är värderingar som är acceptabla i det svenska samhället. Det är inte så att det här är engångsföreteelser. Det är inte så att det är pojkstreck. Det är ingenting man ångrar dagen efter. Det här är systematiserad verksamhet som förekommer natt efter natt, eller i imamernas fall dag efter dag. Om vi till exempel tar de värderingar som imamerna ger uttryck för är det inte heller alltigenom olagligt att ge kvinnor dåliga råd. Men det visar på fruktansvärda värderingar. Det är värderingar som ni har släppt in och som ni har accepterat.

Jag tycker inte, som vår moderata företrädare svarade förut, att det här berikar vårt samhälle. Jag tycker tvärtom att det inte berikar vårt samhälle. Jag tycker inte att det här är värderingar som passar i det svenska samhället. Då ska jag säga klart och tydligt att det finns möjlighet för människor att komma även till mitt Sverige och bli en del av det svenska samhället – men inte med de värderingarna, inte med de åsikterna och inte med de uttrycken. Men tydligen är det möjligt i Hans Backmans Sverige.

Anf. 18 HANS BACKMAN (FP) replik:

Fru talman! Nej, jag missförstod inte det Sven-Olof Sällström sade. Men Sven-Olof Sällström verkar missförstå hur den svenska lagstiftningen ser ut. Vi har varit mycket kritiska från Folkpartiets sida till de här uttalandena av imamerna. Vi tycker att det är oacceptabelt att säga till en kvinna att hon ska acceptera att bli utsatt för våld av sin man exempelvis. Självklart är det oacceptabelt.

De män som begår sådana handlingar ska förstås föras inför domstol, enligt vår uppfattning. Det är de råd vi tycker att man ska ge till en kvinna i den situationen. Självklart är det så.

Värderingar som vi har här i Sverige handlar ju om att vi står bakom jämställdhet. Vi står bakom lika rättigheter. Att systematiskt utöva brotts-

lig verksamhet, som Sven-Olof Sällström var inne på, exempelvis via stenkastning, är självklart handlingar som vi fördömer. Det gör vi oavsett vem som begår dem. Det är liksom ingen skillnad om det är en grupp infödda svenskar eller en grupp som har kommit från ett annat land som utför de handlingarna i Sverige. Det är alltid olagligt. En olaglig handling som stenkastning är inte acceptabel beroende på vem man är eller inte är. Det är alltid oacceptabelt.

Vi står bakom den svenska lagen, och där tycker jag att propositions-texten är väldigt tydlig. Här sägs det mycket tydligt att samhällsorienteringen ska uppfylla fyra kunskapsmål. Det är alltså kunskapen om de mänskliga rättigheterna, de grundläggande demokratiska värderingarna, den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt och hur samhället är organiserat i praktiskt vardagsliv. Samtidigt ska man följa de svenska grundlagarna. Det säger ju allt. Det är det som vi vill förmedla till människor som kommer till Sverige. Om man råder någon att utöva våld mot kvinnor har man inte tagit till sig de svenska värderingarna.

Anf. 19 ABIR AL-SAHLANI (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Centerpartiet och jag vill än en gång understryka att vi tror på människan, på hennes vilja att göra rätt för sig och ta ansvar för sitt liv, för miljön och för andra människor. Vi tror på alla människors lika rätt och värde. Vår syn på integration bygger på dessa värderingar.

Centerpartiet har absolut inget intresse av att stöpa människor i samma form, att göra kopior av en standardmänniska. Centerpartiet är inte heller intresserat av att bevara system för systemens skull. Centerpartiet strävar efter att ge makten till människan att få bestämma över sitt eget liv. Dit hör även människans identitet, människans fria vilja att tillhöra eller inte tillhöra en viss kulturell grupp.

Centerpartiet anser att det inte är politikers jobb att lagstifta om vilken kultur en människa ska tillhöra eller inte. Men det är politikers jobb, det är vårt jobb, att ha lagar som gäller för alla på likadant sätt. Det är vårt jobb att stifta lagar som inte leder till diskriminering. Det är vårt jobb att stifta lagar som skyddar dem som behöver men också öppnar för möjligheter för människor att fullfölja sina drömmar och sina ambitioner.

Varför denna långa inledning, fru talman? Jag vill yrka avslag på alla reservationer som har tillkommit med anledning av betänkandet, och speciellt vill jag och Centerpartiet markera vårt avståndstagande från Sverigedemokraternas motion.

Vi skriver i betänkandet om samhällsorientering. Det ställs fyra kunskapskrav. Samhällsorientering är en del av integrationsprocessen för en person som nyligen har anlänt till Sverige. Första kravet är kunskap om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar. Andra kravet är den enskildes rättigheter och skyldigheter i det svenska samhället. Jag upprepar: rättigheter och skyldigheter. Det tredje kunskapskravet är hur samhället är organiserat, att få kännedom om hur vårt samhälle, det gemensamma utrymmet, fungerar. Det fjärde kunskapskravet gäller praktiskt vardagsliv, så att man ska klara sig när man går till Ica och förstå varför det finns röda, gröna, gula och blå mjölkpaket.

Både Alliansen och Centerpartiet tycker att det här är vad en nyanländ behöver i form av de verktyg som vi politiker kan ge för att starta ett nytt liv i vårt land.

Sverigedemokraterna vill dock tillföra ytterligare ett kunskapsmål, nämligen kunskap om svensk kultur, svenska värderingar och svensk tradition. Det står i motionen att det är ett assimilationsfrämjande mål. Sverigedemokraterna tycker att samhällsorientering fokuserar för mycket på den enskildes roll och dennes praktiska hantering av vardagen. Man pratar om den svenska kulturella särarten. Jag upprepar: den svenska kulturella särarten. Dit påstår Sverigedemokraterna hör värden som till exempel jämställdhet – värden som jämställdhet som en del av den svenska kulturella särarten.

Sverigedemokraterna vill forma nyanlända till samma personlighet. Det är naivt, tycker jag, att tro att en människa kan komma att vilja tillhöra en kulturell grupp eller kulturell gemenskap genom skolbänken.

I Sverigedemokraternas motion står det bland annat att vi har gemensamma värdegrunder med stark västerländsk färgnyans. Den första frågan jag började fundera över är vad den kulturella särarten är. Hur får man ihop den med jämställdhet? Vikingarna, adeln eller prästerskapet är inte kända för att de vurmade för kvinnors lika rättigheter.

Trots min unga ålder när jag kom till Sverige var det inte skolböckerna som gav mig lärdom om det vackra med Sverige. Det var inte skolan som gav mig lärdom om Sverige. Det var stolta svenskar som var generösa nog att hälsa på mig i trappuppgången och visa mig vad den svenska kulturen är genom att jag fick följa med dem till sommarstugan och lyssna på sommarvisor. Det var vanliga människor som fick mig att vilja tillhöra den kulturella gemenskapen. Det var inte en skolbok, och det var definitivt inte en lagstiftning.

Det är intressant att Sven-Olof Sällström tar upp barnaga som ett exempel på gemensamma värderingar. I motionen skriver man att Sverige är ett land som vilar på västerländsk värdegrund. Varken England, Frankrike eller USA har förbjudit barnaga. Om vi ska följa samma retorik delar Sverige fler värderingar med dessa länder än med andra.

Ta bort smörgåsbordet, säger Sven-Olof Sällström. Ta bort valfriheten. Men jag vill påminna om en sak. Det har sagts enligt svensk tradition och historia att land skall med lag byggas, inte med godtyckliga åsikter om vad som är svensk tradition, vad som är svenskhet och vad som är politik och kultur.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jenny Petersson (M) och Hans Backman (FP).

Anf. 20 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Abir Al-Sahlani har selektivt lyssnat på vissa delar av mitt anförande och inte på vissa andra delar. Annars hade hon inte sagt vad hon nu har sagt.

Jag har naturligtvis några frågor till Abir. Du läste upp de fyra delarna i samhällsorienteringen för nyanlända invandrare. Därmed slår du fast att de räcker; är okej, är nog. Men det är inte så. Ni skriver själva i ert betänkande att de är något som en del väljer eller inte väljer att ta till sig.

*Samverkan mellan
kommuner om
samhällsorientering,
m.m.*

En del väljer att strunta i dem. Det är ett smörgåsbord som man kan välja att skita i – ursäktat uttrycket, fru talman – kan välja att strunta i.

Vi Sverigedemokrater anser att vissa av värderingarna ska man inte kunna välja att strunta i, till exempel mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och andra mycket centrala delar i samhällsinformationen. Det ska inte vara frivilligt. De ska vara tätt förknippade med rätten till uppehållstillstånd och slutligen till medborgarskap. Man ska ta till sig de mest grundläggande värderingarna i det svenska samhället.

Det ska inte vara valfrihet i vårt Sverige. Men om man tar till sig de mest grundläggande värderingarna som det ges uttryck för ska man kunna bli en del av Sverige. I mitt Sverige är det inte acceptabelt att tala om för en kvinna som har blivit våldtagen av sin man att hon ska gå hem och be om förlåtelse. Det är inte acceptabelt i mitt Sverige.

Jag lovar dig att den imamen också har fått samhällsinformation för svenskar. Han valde att strunta i den. I mitt Sverige ska han inte kunna strunta i den. Han ska stå bakom vad som står där, och han ska ställa upp på de värderingarna. Annars har han inte här att göra. Det är skillnaden mellan Centerpartiet och Sverigedemokraterna.

Jag vill säga en sak till. Fredrick Federley, er integrationspolitiska talesman ...

Jag kan ta det i nästa replik.

I detta anförande instämde Kent Ekeröth (SD).

Anf. 21 TREDJE VICE TALMANNEN:

Sven-Olof Sällström korrigerade sig själv, men jag vill ändå vädja om ett vårdat språk i kammaren.

Anf. 22 ABIR AL-SAHLANI (C) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Sven-Olof Sällström, som inte var så mycket en fråga utan en förklaring.

Jag vill inte upprepa vad alla mina andra kolleger från oppositionens och Alliansens sida har sagt, men det finns ingen här i kammaren som någonsin skulle drömma om att ha olika lagar för olika människor. Vi står alla bakom allas människors lika rätt och värde, att alla ska följa svensk lagstiftning. Imam eller icke imam, präst eller rabbin – det spelar ingen roll. Skolpojke eller skolfröken – det spelar ingen roll. Alla ska följa svensk lagstiftning. Punkt! Det finns inga men, om eller hur. Det finns bara punkt i fråga om att alla ska följa svensk lagstiftning.

Ni för inte en diskussion om frivillighet eller inte i er motion. I er motion för ni fram ett femte kunskapskrav om kultur. Det är den frågan jag vill diskutera med dig. Hur menar du att jämställdhet är en del av svensk kultur? Det är den inte. Den är ett politiskt verktyg som politiska partier har tryckt på det svenska folket. I många år var jämställdhet emot det svenska folkets vilja. Hur kan du få ihop det med att jämställdhet hör till det svenska kulturella arvet? Det kan jag inte få ihop i mitt huvud.

Imamen är vidrig! Så enkelt är det. Han vågar frånga svensk lagstiftning. Därför är han vidrig. Imamens chef sade att han inte ska göra så. Kravet imamerna har på sig är att följa svensk lagstiftning. Det måste vi hålla ögonen öppna för. Ingen ska komma undan den svenska lagstiftningen; inte präster, till exempel kvinnosynen hos Livets Ord och andra

religiösa samfund. Det är inte bara imamer som är problemet. Det är många religiösa samfund som har det problemet. Hur ska vi göra med de svenska präster som påstår att kvinnor är mindre värda? Ska de också gå en kurs i samhällsorientering, Sven-Olof Sällström?

Anf. 23 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! För det första talar vi inte om lagstiftning utan om värderingar. Vissa av de saker som imamerna ger uttryck för kan de göra även enligt svensk lagstiftning. Det är värderingarna vi är ute efter. I mitt Sverige är inte de värderingarna acceptabla, oavsett lagstiftning.

För det andra härrör den första kvinnofridslagstiftningen i Sverige från 1200-talet. Visst har vi haft brister i det svenska samhället. Visst har det funnits brister historiskt sett i fråga om jämställdhet, människors lika värde, barns rättigheter, barnaga och annat. Barnagalagstiftningen kom, om jag inte missminner mig, i slutet av 70-talet.

Ett samhälle förändras. Det är helt naturligt. Det ska det självklart göra. Svensk kultur och svenska värderingar i dag är inte samma som de var på 50-talet eller 1876. Det är väldigt stor skillnad. Det är en utveckling, och det är en positiv utveckling.

De värderingar vi har i dag, Abir, ska gälla i Sverige, och vi står alla bakom dem, med mycket få undantag. Oavsett om det är en imam eller en präst i Livets Ord som förtrycker kvinnor är det oacceptabelt. Men de värderingar som alla vi andra står bakom ska gälla för dem som kommer till Sverige och vill bli en del av det svenska samhället. Det är det vi säger.

Vi tror att det finns ett värde i att man lär sig av traditionerna och den kulturella bakgrunden till att det ser ut som det gör i Sverige, varför det i Sverige finns en vilja att vara till lags, betala sina skatter och vara trogen staten, att ha ett konsensusamhälle. Det är en historisk bakgrund.

Det finns kulturella uttryck som vi är rätt ensamma om i Sverige, men det finns andra kulturella uttryck som vi delar med många andra länder. Det finns en svensk identitet, och det finns en svensk kultur. Jag tror att det för våra invandrare finns ett värde i att få reda på hur det ser ut och varför det ser ut som det gör.

Framför allt: Sluta med kravlösheten! Sluta med smörgåsbordet! Ställ krav!

Anf. 24 ABIR AL-SAHLANI (C) replik:

Fru talman! Tyvärr är det inte det som ni skriver i er motion. Värderingar är inte en kulturellt betingad företeelse i ett statsbygge, och här är vi politiker som sysslar med statsbygge. Jag är ingen kulturell förening, och inte du heller. Här håller vi på med lagstiftning, ingenting annat. Det som annars kan vara det civila samhällets organisationer, kanske kyrkan eller Kurdiska riksförbundet, kan hålla på med det där. Vi kan ge dem verktygen, men vi gör inte det – det är inte vårt jobb. Vad folk gör i sina hem är inte vårt jobb.

Det vi ska göra är att ge alla människor samma möjligheter att bli det bästa de vill. De flesta människor vill det, Sven-Olof Sällström. Det är inte så att de flesta människor inte vill det. Det gäller för dig att kanske börja hälsa på din invandrade granne och visa henne eller honom vad

svensk kultur är. Det går inte att lära sig det i en skolbänk genom samhällsorientering.

Samhällsorientering är att se vad det är som gäller, vilka de gemensamma spelreglerna är. När vi människor börjar med det är det ganska nära att också börja älska den svenska kulturen. Jag hade aldrig kunnat älska den svenska kulturen om inte vanliga Svensson, Eriksson och Andersson hade visat mig vad den innebär i deras liv och hur stolta de är. Det är de som måste göra det. Det är inte jag som politiker som ska tvinga på min irakiska granne midsommarfirande och så vidare, även om det är jättevackert.

Frivillighet eller inte: Återigen är det inte det som ni lyfter upp i er motion. Jag tycker att det är väldigt värdefullt att hålla isär de kulturella begreppen och de politiska verktyg som vi har och som vi sysslar med här i riksdagen.

Anf. 25 JOHAN PEHRSON (FP):

Fru talman! Jag kan inte låta bli att föra fram några synpunkter på det vi får höra här i kammaren från Sverigedemokraterna.

Det känns lite obehagligt att höra tanken att det någonstans sitter en folkstam med en nedärvd ryggrad och att vi i Sverige har betett oss så att vi är okorrupta och har ett så fint land. Att Sverige är ett fint land är jag den förste att skriva under på. Vi har ett land att vara mycket stolta över, och vi ska alla vara tacksamma över att vi är födda här, dels på denna sida av jordklotet, dels i detta land.

Orsaken till att vi befinner oss i detta gynnsamma läge när delar av världen befinner sig i ett rätt mycket sämre läge är att människor i vårt land har fattat kloka beslut. Vi kan inte hävda att det har någonting med en sorts kulturell bakgrund att göra. Det beror mycket mer på att institutioner har format detta. Vi hade tidigt näringsfrihet. Vi införde tidigt demokrati. Ungdomarna som jobbade på fälten fick gå i folkskola med tvång, för man visste att bildning lyfter människor. Vi såg till att införa en offentlighetsprincip som gör det svårt att vara korrumpierad. Vi har en ämbetsmannatradition som är fantastisk.

Detta gör att Sverige i dag är väl rustat, Sven-Olof Sällström och Sverigedemokraterna. Jag vill understryka att det inte direkt var Sverigedemokraterna som var med när dessa beslut fattades och Sverige byggdes starkt, det fundament som vi i dag kan vara så stolta över.

Däremot tycker jag inte att det betyder att man ska ducka för svåra frågor. När vi ser, som fördes fram från Sverigedemokraterna, att det finns oacceptabla beteenden, oavsett om det är människor med olika religiös inriktning eller olika politisk inriktning som säger att man inte ska följa svensk lag, har vi inte nått fram. När det finns auktoriteter som säger att man inte ska polisanmäla vissa typer av brott ska vi självklart vara där som en nagel i ögat och se till att dessa beteenden inte accepteras.

Det är för oss liberaler väldigt centralt. Jag hoppas att Sverigedemokraterna inte försöker skriva om historien så mycket som jag nu hörde från talarstolen.

(Applåder)

Anf. 26 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Johan Pehrson dyker upp här sent i debatten och får, vad jag förstår, ett referat av Abir Al-Sahlaní och ska sedan ha en uppfattning om hur vi står i frågan. Han har förmodligen inte läst betänkandet eller vår reservation. Men okej.

Det finns en svensk kultur, Johan Pehrson. Vissa av våra kulturella uttryck delar vi med andra kulturer och folk i andra nationer. Men det finns någonting som är svenskhet, någonting som är svenskt. Det är inte att gå på vikingablot, dricka mjöd och grilla kött och skära i stora skivor, utan det är någonting annat. Det utvecklas från tid till annan. Vi tar intryck från andra kulturer, och vi påverkar och förändrar den svenska kulturen.

Men det är svenskar. Det är den svenska kulturen och de svenska strävandena som har skapat just de institutioner som du nu påpekar skapade det stabila Sverige vi har i dag. Det är inget väsen som svävar någonstans som har skapat de institutionerna, utan det är vi i Sverige, den svenska kulturen och de svenska strävandena som har gjort det.

Vissa kulturella svenska uttryck delar vi till exempel med främmande folk i andra delar av världen. Men vi har vissa kulturella uttryck som är väsensfrämmande för människor bara på andra sidan Östersjön. Men det finns en svensk kultur. Förneka inte den svenska kulturen! Förneka inte svenskers egen strävan att bygga det goda samhälle vi har i dag!

Det vi pratar om i den här debatten är att vi sverigedemokrater anser att den kulturen ska vara en del av den samhällsinformation som ges till nya invandrare, att man ska respektera det och ta till sig det.

Vi har också fört en debatt när du inte var här, Johan, om att det inte ska vara ett smörgåsbord, att man inte ska kunna välja bort svenska värderingar. Man ska inte kunna säga, som den där imamen, att en hustru ska acceptera att bli våldtagen av sin man. De värderingarna har inte plats i det svenska samhället – inte i mitt svenska samhälle.

Anf. 27 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Fru talman! Jag vill ge Sven-Olof Sällström rätt i att jag inte var här när debatten började. Men jag är väl medveten om den retorik, den taktik och den cynism som präglar Sverigedemokraterna i alla debatter som jag lyssnar på. Jag hörde Sven-Olof Sällströms inlägg, vilket gjorde att jag hickade till och kände att jag var tvungen att göra en reflexion över det som förts fram.

Det som sägs i din replik är återigen att det är någon kultur som har burit fram den svenska öppenheten, den svenska näringsfriheten, våra fria kyrkor, våra fria fackföreningar, den svenska idén om att alla ska få gå i skolan, för att inte tala om offentlighetsprincip och ämbetsmannavälde. Jag tycker att det är fantastiskt att du säger det.

Men det är som med hönan och ägget. Jag menar att det finns mängder av saker som har samverkat när allt detta har växt fram. För inte så många hundra år sedan, inte ens tvåhundra år sedan, var vi i Sverige så fattiga att vi bröt bark från träden och åt. Då utvandrade många människor från Sverige, hamnade i andra länder och blev ekonomiska flyktingar. Det är en annan debatt, som vi kan ta vid tillfälle.

Det som har lyft oss sedan dess är öppenheten och förmågan att ta till oss andra kulturer. Jag tycker att det är viktigt att föra fram att den öp-

penheten är total. Det är den konflikten vi har varje dag, i varje utskott och i varje debatt med Sverigedemokraterna. Om en person säger att världen ser ut så och så, att ungdomar inte ska få göra datten och kvinnor inte ska få göra datten, att du ska tåla det ena och det andra – då spelar det ingen roll om den personen är en präst som bekänner sig till kristendomen eller en imam. Det är helt ointressant. Det bör tydligt påtalas för den personen att detta är oacceptabelt i en stat som Sverige och att vi i riksdagen gör allt för att brännmärka sådant.

Anf. 28 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte var jag ska börja – det var mycket som Johan Pehrson sade.

Självklart var Sverige ett fattigt land. Det som har skapat Sverige av i dag är mycket av de viktiga politiska beslut som togs i början av 90-talet men som ändå mynnar ut i den svenska kulturen, den svenska folkviljan, den svenska folksjälen.

Det gäller till exempel det goda samhället, välfärdssamhället som tar hand om sina medborgare, med social välfärd och sociala skyddsnät. Det tycker jag att man kan spåra bakåt i historien till den svenska kulturen, och det är en del av den svenska folksjälen. Det är det som har skapat det Sverige som vi har i dag.

Det vi sverigedemokrater vill bevara är just folkhemmet, som människor kan känna sig delaktiga i och som är tryggt men som också ger möjligheter.

Vi har i Sverige skapat ett samhälle där man har en offentligt finansierad, gemensamt skattefinansierad välfärd där alla tycker att det är rätt att betala den skatten för den välfärden. Men man har också möjlighet att skapa sig rikedomar, starta företag och skapa förmögenheter. Några av världens rikaste människor kommer från det här landet, samtidigt som vi har en offentligt skattefinansierad välfärd.

Det är en del av den svenska kulturen, en del av den svenska folksjälen. Det är inte många andra länder som har detsamma. Vi ska vara stolta över det. Det kan vi diskutera vid ett annat tillfälle om du vill, Johan, men det är så det ser ut.

Du hoppade in i debatten och ville framföra dina åsikter. Det kan jag förstå att du vill göra. Men vi har diskuterat mycket här i dag som du inte har hört, och det är lite svårt för mig att gå tillbaka och repetera allt.

Jag vill bara säga: Jag har inget emot att människor blir en del av Sverige. Jag har inget emot att man blir en del av Sverige och blir en svensk, om man delar vissa grundläggande värderingar. Dit hör inte att det är okej för en hustru att bli våldtagen av sin man. Dit hör inte att det är okej att i hederns namn förtrycka sina egna barn.

Anf. 29 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Fru talman! Det jag reagerar på – jag var tydlig med det – var Sven-Olof Sällströms retorik. Den satt jag här och lyssnade på, och då har jag rätt som ledamot av riksdagen att ge mig in i debatten och säga att jag tycker att det jag hör är rent av stolligt.

Du hävdar återigen att det handlar om någon folksjäl. Men ursäkta mig – i Sverige på 1500-talet söp folk och slogs. Vi var på en nivå som

var helt fruktansvärd. Det fanns väl ingen folksjäl som svävade runt i Sverige på den tiden som gjorde att vi var så extremt civiliserade!

Vi har successivt skapat institutioner som har varit centrala. En viktig del i att vi har denna välfärd i dag – så att vi har något att debattera här, om det ska vara mer pengar till gymnasieskolan, mer pengar till äldreomsorgen, om vi ska bygga vägar eller järnvägar – och att vi över huvud taget kan prata om detta beror på att Sverige också har adderat öppenheten. Vi har blivit detta land som exporterar så mycket och är så rikt.

Det bygger på öppenhet. Men – ursäkta mig, Sven-Olof Sällström – den vill ju Sverigedemokraterna stänga ned. Ni vill gå ut ur EU. Ni vill göra det mycket svårare för oss att exportera och handla med andra länder. Det är en konsekvens av att vi skjuter ut oss och isolerar oss på vår nordiska ö.

Jag tycker att det är skrämmande, och det kommer jag att tycka i varje debatt framöver med Sven-Olof Sällström.

Slutligen: Så sent som i morse presenterades ytterligare en utredning. Vi tar mycket allvarligt på frågorna. Varhelst mänskliga rättigheter förtrycks ska vi göra allt för att motverka det. Det kom i dag en utredning som handlar om hur vi ska stoppa det som är ett faktum, att unga kvinnor i Sverige gifts bort mot sin vilja i tvångsäktenskap. Här kommer vi nu med skarpa förslag som handlar om att se till att stoppa detta, för det är inte acceptabelt.

Men detta skedde i Sverige – med den så kallade själen som Sven-Olof Sällström hyllar så. Det har också skett i Sverige för inte så många hundra år sedan. Det är andra institutioner, liberala institutioner, som har stoppat detta – inte sverigedemokratiska.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

4 § Ökad säkerhet i domstol

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU24
Ökad säkerhet i domstol (prop. 2011/12:63).

Anf. 30 MATTIAS JONSSON (S):

Fru talman! Det handlar om ökad säkerhet i våra domstolar. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Vi har en utveckling med fler våldsbrott, och det är ett ökat inslag av grov, organiserad brottslighet i samhället som innebär ett allt hårdare samhällsklimat än tidigare.

Man kan fråga sig vad det kommer sig av. Man kan naturligtvis gå mot den vägen, men jag tycker också att det är riktigt att öka säkerheten i domstolarna, som vi säger i vår reservation.

Det finns några på den borgerliga kanten här i kammaren som delar ett ansvar ihop med regeringen för den förda politiken under den senaste och en halva mandatperioden, som har inneburit att man ökar klyftorna i samhället och ser till att det har skapats en massarbetslöshet. Som

Prot. 2011/12:117
24 maj

*Samverkan mellan
kommuner om
samhällsorientering,
m.m.*

*Ökad säkerhet
i domstol*

ungdom känner man en hopplöshet i att hitta ett jobb. 25 procents ökad ungdomsarbetslöshet är ingen vacker siffra.

För bara några veckor sedan mötte jag en kvinna som hade blivit arbetslös och som har tre söner i 20–25-årsåldern som bor hemma i en tvåa. Hon sade: Det är klart att de inte vill sitta i den här tvåan och tränas, utan de går ned på stan. Och på stan blir man erbjuden en möjlighet till märkeskläder om man utför vissa saker. Om man går med i ett kriminellt gäng är det mycket lättare att utföra kriminella handlingar, lättare än att känna att man har möjlighet att få ett jobb.

Den utvecklingen i samhället, som regeringen bär det yttersta ansvaret för, hamnar på ett eller annat sätt i rättssystemet. Vi har kunnat se att antalet anmälda övergrepp i rättssak har ökat kraftigt.

Många av dem som arbetar inom rättsväsendet drabbas av hot och trakasserier, och allt fler känner otrygghet och osäkerhet inför och under domstolsförhandlingar. Polisen vittnar om att det är svårt att få vittnen att vittna. Det har även förekommit ett flertal incidenter vid domstolar, och farliga föremål tas om hand mer kontinuerligt vid våra domstolar runt om i landet.

Antalet rapporterade incidenter har ökat. År 2008 var det 170, och år 2010 var det 225 inrapporterade incidenter. Det är från Domstolsverkets rapport.

De omfattande beslagen av farliga föremål som förekommer i vissa kontroller är också mycket oroande. Ett exempel: År 2008, under fyra dagar i december, gjorde man kontroller i Malmö. Då tog man om hand någonstans mellan 90 och 100 föremål som faktiskt blev beslagtagna.

Av Domstolsverkets rapport om säkerhet framgår också att antalet hot mot anställda har fördubblats mellan 2009 och 2010. Det vittnar om det tuffare samhällsklimat som finns i dag.

Jusek har genomfört undersökningar som visar på oroande siffror. Enligt undersökningen har 12 procent inom Sveriges domstolar och 42 procent inom Åklagarmyndigheten ibland eller ofta känt sig otrygga i sin yrkesutövning. Mer än var fjärde har under de senaste två åren blivit utsatt för våld, hot, trakasserier, skadegörelse eller annan form av påverkan.

Här ser vi en utveckling som går åt helt fel håll. Mot den bakgrunden har frågan allt oftare lyfts upp om att säkerheten i domstolar bör bli bättre.

Regeringen har lagt fram ett förslag. Det är ett förslag som innebär att domstolens chef eller annan som har fått den uppgiften delegerad till sig kan fatta beslut, om man uppfattar att det finns en ökad hotbild. Man ska samråda med polisen. Säkerhetskontroll kan efter detta genomföras efter anvisningar från polis om hur och på vilket sätt.

Från Socialdemokraternas sida ifrågasätter vi om det verkligen är tillräckligt. Räcker det över huvud taget? Både Domstolsverket och Åklagarmyndigheten har tydligt förordat någon form av permanenta säkerhetskontroller. Vi delar Domstolsverkets och Åklagarmyndighetens bedömning beträffande mer permanenta säkerhetskontroller och menar att en sådan ordning skulle ha en mer preventiv effekt och öka tryggheten och säkerheten just i våra domstolar.

Svårigheten med att utgå från en riskbedömning, som de borgerliga partierna föreslår, så som förslaget – det förslag som vi ska rösta om

kl. 16 i dag – ser ut, gäller att i förväg bedöma vilka mål som resulterar i våld, hot eller andra typer av brottsliga gärningar.

Utredningen visar att andra länder i Europa har permanenta lösningar just för säkerhetskontroller, eftersom man har sett detta som en stor problematik. Permanenta säkerhetskontroller kräver självklart ökade resurser. Men rättstryggheten måste ändå väga upp de ökade kostnader som det kan innebära.

Vi menar därför att en inriktning i säkerhetsarbetet på domstolarna bör vara att gå mot mer permanenta säkerhetskontroller vid domstolarna. Därför menar vi i den reservation som vi har och som jag yrkade bifall till att regeringen bör göra det möjligt för alla domstolar att på sikt införa permanenta säkerhetskontroller. Vår uppfattning är alltså samma som i den motion som har föranlett reservationen.

Anf. 31 KENT EKEROTH (SD):

Fru talman! I detta ärende, som handlar om ökad säkerhet i domstol, vill vi sverigedemokrater införa permanenta inpasseringskontroller och utökad närvaro av uniformerad personal i Sveriges domstolar.

Låt mig citera Sven-Erik Alhem, ordförande för Brottsofferjourernas Riksförbund. ”Om vi ser till övriga Europa kommer man inte in till domstolarna utan att ha blivit avvisiterad farliga föremål. Här i Sverige har vi varit naiva under mycket långt tid och släppt in folk lite hursomhelst med hänvisning till att vi har öppna domstolsförhandlingar.” Jag är benägen att hålla med honom.

I regeringens proposition beskrivs en mycket dyster situation för Sveriges domstolar. Antalet anmälningar om övergrepp i rättssak, till exempel när ett vittne utsätts för våld eller hot, har ökat markant mellan åren 1999 och 2006. Dessa brott begås ibland direkt i samband med domstolsförhandlingar. Åklagarmyndigheten har under senare tid noterat att målsägande och vittnen tvekar inför att infinna sig vid domstolsbehandling och avge vittnesmål. Man uppger att förstärkt säkerhet kan ha stor betydelse i detta sammanhang.

Domstolsverkets system för rapportering av incidenter visar på ett ökat antal rapporterade incidenter i domstolarna. Som föregående talare nämnde har incidenterna ökat med 32 procent från 2008 till 2010.

Under en allmän säkerhetskontroll i Malmö tingsrätt i december 2008 som pågick under fyra dagar togs mellan 90 och 100 föremål i förvar. Likaså anger Linköpings tingsrätt och Länsrätten i Östergötlands län att det vid en allmän säkerhetskontroll under 34 arbetsdagar hittades 127 farliga föremål.

Var tredje domare anser att säkerheten i rättssalarna är ganska dålig eller mycket dålig. Domstolsverkets rapport, som föregående talare också nämnde, visar att hoten har fördubblats. Jag ska inte upprepa det som redan har sagts om Juseks undersökning.

I likhet med regeringen gör jag bedömningen att detta är ett ökande och reellt problem. Precis som Åklagarmyndigheten menar vi att en grundläggande förutsättning för ett fungerande rättsväsen är att vittnen och målsägande inte skräms att tveka inför att utge vittnesmål. Ett fungerande rättsväsen är själva fundamentet för ett fungerande rättssamhälle. Både den faktiska och den upplevda tryggheten och förtroendet för domstolsväsendet måste därför stärkas kraftfullt och effektivt.

Liksom Kammarrätten i Stockholm, Åklagarmyndigheten, Umeå tingsrätt med flera vill vi införa fasta och tidsmässigt permanenta inpasseringskontroller med larmbågar, liknande dem som används på flygplatser. Sveriges domstolar efterfrågade dessutom utökad finansiering i sin hemställan för 2012 just för att kunna införa sådana permanenta kontroller. I vår höstbudget 2011 har vi yrkat på införande av sådana kontroller och budgeterat för det ändamålet.

Vi menar att kontrollen bör inkludera hela domstolsbyggnaden, det vill säga också de allmänna utrymmena i anslutning till själva förhandlingssalen. Det är viktigt att hela domstolsbyggnaden är fredad och att både den faktiska och den upplevda tryggheten höjs så snart man passerar in i byggnaden. Det innebär även att en person som vägrar genomgå kontroll ska kunna nekas tillträde till byggnaden.

Enligt SOU 2009:78 finns många fördelar med denna typ av säkerhetsåtgärd. Kontrollerna blir inte beroende av invecklade och möjligen felaktiga riskbedömningar eftersom de blir allomfattande. Förutsättningar finns för resursmässiga besparingar, både tidsmässiga och ekonomiska, om hotbilden och tänkbara motåtgärder inte regelmässigt behöver övervägas.

Kontrollerna bidrar till att minimera arbetsplatsrisken för våld och hot för dem som jobbar inom domstolsväsendet. De kommer att fungera preventivt mot dem som annars tar med sig vapen och andra farliga föremål. De kan också ha preventiva effekter på dem som spontant begår hot eller våldshandlingar, och framför allt kan målsägandes och vittnens trygghet och förtroende för domstolsväsendet öka.

Vi är medvetna om att det trots denna utvidgade säkerhetsåtgärds satsning fortfarande kommer att finnas möjlighet att begå hot- och våldshandlingar efter den föreslagna inpasseringskontrollen. Vi vill därför i kombination med denna satsning även se en ökad närvaro av säkerhetspersonal i form av uniformerade vakter i likhet med Sveriges Domstolars önskan. Även detta budgeterades i Sverigedemokraternas höstbudget 2011. Jag tror att vi var det enda parti som budgeterade för precis det här. Nu föll ju vår budget i höstas, men vi återkommer med liknande förslag i budgeten i år.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 32 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Alliansregeringen satsar nu på att stärka hela rättskedjan. Vi vet att om vi ska få ett tryggare samhälle måste alla funktioner i en rättsstat hålla hög standard.

Att brott kan utredas med hjälp av fler poliser och skickliga åklagare är viktigt. Här har det gjorts förstärkningar, även om polisen ännu inte har kunnat leverera efter sin bästa förmåga. Säkra och effektiva domstolsprocesser – rättegångar – är även de centrala i en rättsstat. I dag är de allra flesta rättegångar öppna. Det är något vi ska vara stolta över och värna. Samtidigt är det uppenbart att säkerheten måste förbättras. Det finns ett klart samband mellan säkerhetsnivån och förtroendet för domstolarna.

Ett rättssamhälle kräver fungerande domstolar. Deras uppgift är att handlägga mål och ärenden på ett rättssäkert och effektivt sätt samt att

avkunna dom inom rimlig tid. Det är viktigt att människor känner förtroende för rättsväsendet.

Tyvär är det en verklighet att vittnen eller parter utsätts för våld eller hot. Antalet dömda för övergrepp i rättssak, alltså hot av vittnen, har på senare år ökat. Exempelvis ökade det med ungefär 500 uppklarade fall mellan 2009 och 2010. Antalet anmälda fall var 2011 drygt 5 800.

Antalet incidenter ökar i domstolarna. Som exempel kan nämnas att när Malmö tingsrätt för några år sedan under fyra dagar genomförde säkerhetskontroller beslagtogs närmare 100 farliga föremål. En rapport från Domstolsverket som nämndes här tidigare anger att antalet hot mot anställda fördubblades mellan 2009 och 2010. Ekot i Sveriges Radio rapporterade för ett tag sedan att antalet rättegångar som ställs in på grund av att åtalade eller vittnen inte dyker upp fortsätter att öka. Naturligtvis är den bristande säkerheten i domstolarna inte den enda förklaringen till detta, men det är en viktig del.

Det är mot bakgrund av detta som vi lägger fram förslag som har till syfte att stärka säkerheten i domstolarna och att skapa förutsättningar för alla som besöker eller verkar i en domstol att känna sig trygga och säkra där. Bland annat föreslås att det från och med den 1 juli i år ska bli enklare att genomföra säkerhetskontroller i domstolar. Detta är något som efterfrågas av domstolarna själva.

Säkerhet handlar naturligtvis om mer än bara kontroller, exempelvis information, utformning av lokaler och utbildning, men säkerhetskontroller har en särskild betydelse. Det blir nu enklare för domstolar att besluta om att säkerhetskontroller med exempelvis larmbågar ska få genomföras. De ska alltså inte införas i samtliga fall, utan precis som i dag ska det prövas om säkerhetskontroller är lämpliga. De kommer dock att bli vanligare.

Det är viktigt att pröva om säkerhetskontroll är en lämplig och adekvat åtgärd utifrån den situation som råder i domstolen.

Det hela kommer självklart att kosta en del pengar, dels för att genomföra själva kontrollerna, dels för att utrusta domstolar på lämpligt sätt. Därför satsar alliansregeringen 15 miljoner extra 2012 och 30 miljoner extra 2013.

Varken Socialdemokraterna eller Miljöpartiet har avsatt extra medel för det som de föreslår i sin reservation i dag. Det är lätt att vilja göra mer, men vi har budgetramar att förhålla oss till. Det är något som också finansutskottet var mycket tydligt med i det eniga yttrande som man lämnade till justitieutskottet. Finansutskottet betonar att nya utgifter för staten alltid ska föregås av en grundlig beredning i regeringen och att utgiftspåverkande beslut ska fattas inom ramen för den ordinarie budgetprocessen.

Så här skriver finansutskottet i sitt yttrande: ”Från finansutskottets utgångspunkt är det, i likhet med vad utskottet flera gånger tidigare konstaterat (...), viktigt att de statsfinansiella konsekvenserna av förslagen om att öka säkerhetskontrollerna vid domstolarna beaktas inom ramen för den årliga budgetprocessen.”

Socialdemokraterna säger att detta ska ske över tid. Det intressanta är att Socialdemokraterna har gjort besparingar under åren 2008–2010 inom domstolsorganisationen. Det borde Socialdemokraterna och Vänsterpar-

tiet ha tänkt på när de gjorde sina budgetar, och det bör de tänka på framgent.

Likt Miljöpartiet tycker Kristdemokraterna och den övriga Alliansen att det ska göras en utvärdering av säkerheten vid domstolar för målsägande och vittnen. Det är i dag ett stort problem att så många känner en oro och inte vågar vittna och att det inte finns en heltäckande bild av det arbete som utförs i domstolarna för att skydda målsägande och vittnen och av vilken effekt detta arbete har. Därför stöder vi Miljöpartiets reservation om att det ska göras en utvärdering.

De åtgärder som vi debatterar i dag ska ses i ett sammanhang och inte som en ensam quick fix för att få bättre rättegångar. Det behövs också andra insatser, såsom rätt utformade lokaler, utbildning, samverkan med andra myndigheter samt information.

Jag tror att det vore bra med en generell kunskap om hur rättegångar fungerar och tycker att det är positivt när skolor besöker tingsrätter för att följa en rättegång. Har man en gång fått följa en rättsprocess blir det lättare den dag man själv kanske blir en del av den som ett brottsoffer eller vittne. Jag tror att det också är viktigt att vi ökar kunskapen om vad det innebär att begå brottet övergrepp i rättssak. Alltför många unga i dag vet inte att det där sms:et som de skickar och det där hotet som de uttalar faktiskt är brottsligt och att det har så höga straffsatser. Under de senaste åren har vi skärpt straffen för att markera att det är ett väldigt allvarligt brott.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(forts. 6 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

5 § Statsministerns frågestund

Anf. 33 TALMANNEN:

Vi hälsar statsministern välkommen till statsministerns frågestund.

Innovationer i svenskt näringsliv

Anf. 34 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Denna gång tänkte jag vidarebefordra en fråga till statsministern från näringsliv och akademi.

Jag besökte i förra veckan Ideon Science Park i Lund där jag träffade entreprenörer och forskare. Med sin närhet till Lunds universitet, Lunds tekniska högskola och Ekonomihögskolan är Ideon en drivkraft för framväxten av nya företag och nya jobb.

Entreprenörerna och forskarna som jag träffade där talade engagerat om bristen på riskkapital för nya innovationer och behovet av samverkan för att skapa nya jobb. De var också förvånade över statsministerns inställning till innovationer som han gav uttryck för i partiledardebatten i *Agenda* när han avfärdade förslaget om ett nationellt innovationsråd i syfte att stärka konkurrenskraften och möta framtiden med fler jobb och fler nya varor och tjänster. Detta kallade statsministern för att fika.

Jag vill fråga statsministern varför han gång på gång uttrycker sig så nedlåtande gentemot näringslivet och mot dem som arbetar hårt för fler jobb och utveckling runt om i landets innovationsparker.

Anf. 35 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det var med alliansregeringen som stora satsningar på forskning och innovation kom i realiteten. Det har inneburit att vi har kunnat bygga ut doktorandtjänster och satsa på svensk grundforskning. Vi har förstärkt möjligheterna till riskkapitalförsörjning. Vi har tagit bort bland annat förmögenhetsskatten och gjort lättnader i företagsbeskattningen.

Vi är naturligtvis intresserade av att göra det igen. Jag törs lova en prognos: Varje gång vi gör det och det verkligen handlar om att skarpt rösta kommer Socialdemokraterna att vara på andra sidan.

Så låt oss gärna ta denna diskussion. Jag hyser tvivel om att allt det goda som vi gör kan bytas mot en politik som ökar beskattningen på företag och produktion med 25 miljarder och som på något sätt ska ursäktas med att man någon gång kan bli kallad till en överläggning där man med statsministern ska diskutera olika saker. Jag tror mer på att satsa så att det verkligen gör skillnad och mindre på att ge sken av och upprätthålla en bild av att man satsar på företagande och innovationer när man i realiteten vill återreglera, som bland andra Socialdemokraterna medverkade till i trafiksektorn häromdagen, och i stället höja skatter.

Anf. 36 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Jag vet att statsministern inte är omedveten om att det är stor oro i Europas ekonomi. Då gäller det att vara försiktig med finanserna och använda pengarna på ett effektivt sätt. Vi måste prioritera utbildning, jobbskapande åtgärder, kompetensutveckling och innovationskraft för att skapa nya jobb.

Tyvärr slösar regeringen i dag många miljarder på massåtgärder som har mycket liten effekt. Vi socialdemokrater vill i stället satsa resurser på riktade insatser, inte minst inom skolans område, på riskkapital, på skattelättnader för forskningsintensiva företag, på traineeplatser och utbildningsvikariat. Det skulle ge fler jobb och göra så att företagen har lättare att utveckla och sälja nya varor och tjänster men också att hitta den personal som de efterfrågar.

I dessa oroliga tider är det viktigt att Sverige samlar sig. Grundfrågan kvarstår fortfarande: Varför kallar statsministern samverkan med näringslivet och ett nationellt innovationsråd för ett kafferep?

Anf. 37 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Jag vet inte om det är kaffe eller någonting annat som kommer att serveras. Men idén är väl att man med statsministern ska sitta ned och diskutera hur jobben kommer fram? Jag tror inte på den typen av mer uppifrån kommande försök att styra fram jobb. Jag tror att jobb kommer fram mer av i grunden goda förutsättningar för företagande och entreprenörskap, starka drivkrafter för arbete och att vi satsar på grundforskning och bra utbildningsförutsättningar. På det sättet tror jag att vi skapar förutsättningar för jobb.

Jag vet att Socialdemokraterna inte vill bli påmind om vad som egentligen står i deras budgetar utan mer talar om miljonerna och döljer miljarderna. Men inriktningen är inte jobbskapande. Då ersätter man inte verkligt jobbskapande åtgärder med samtal. Det är det som jag har försökt kritisera.

Solenergi

Anf. 38 ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Dessa tillställningar är inte alltid så muntra, särskilt inte soliga och varma dagar som denna. Jag tänkte därför att vi skulle muntra upp oss med lite nyutslagna syrener.

Jag ska i dag inte plåga statsministern med svettiga frågor om massarbetslösheten, bostadsbristen eller social utslagning. Jag tänkte tala lite grann om väder.

Det är mycket varmt och soligt i dag i vår huvudstad Stockholm. Solen lyser i södra Sverige med ungefär samma styrka som i Tyskland. Där satsas det över 15 000 miljoner euro på solenergi. Många av taken i städer som liknar Stockholm är fyllda med energigivande elverk som också ger el till försörjningen.

Detta är inte alls på gång i Sverige. Vi såg nyligen ett reportage om att Sverige har de minsta ambitionerna i fråga om planerna för ny solenergi bland alla EU-länder. Jag vill gärna höra vad statsministern säger om det.

Anf. 39 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Som Åsa Romson vet har vi inom EU kommit överens om att försöka utöka andelen förnybar energi. Vi gör det från mycket olika utgångspunkter. Här finns länder som Sverige som har goda förutsättningar för förnybar energiproduktion via vår tillgång till vatten och vattenkraft. Det finns de som har sämre sådana förutsättningar. Det finns de som tidigt har satsat mycket. Miljöpartiet har också medverkat till att vi har certifikat på olika sätt och att vi kan växla upp och göra det kommersiellt gångbart att växla in till exempel vindkraft. Det sker också en stor utbyggnad i Sverige.

Detta gör att Sverige nu ligger i täten när det gäller att nå en andel förnybar energi i vår energianvändning som närmar sig 50 procent. Det jämförs då med länder som ibland ligger nere på mycket blygsamma tal – nedåt 3–4 procent. Det är klart att vi ska göra mer. Men det kanske är viktigare att peka på de länder som har gjort lite och har längst väg att gå.

Sedan tycker jag att vi ska vara imponerade över de resurser som finns i Tyskland och de satsningar som görs där. Liksom Sverige visar

Anf. 40 ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Jag har ett lite annat perspektiv. Miljöpartiet ser det som viktigt att vi utnyttjar alla resurser som vi har. I framtiden kommer det inte minst att vara mycket viktigt att man inte bara har en stor andel förnybar energi utan att man går mot att enbart klara sig med det som är långsiktigt helt hållbart. Då känns det svårt för en tekniknation som Sverige, som har haft en stor kompetens i solsektorn, att många av de svenska solbolagen tyvärr har flyttat utomlands. Det fanns också tekniska möjligheter till produktutveckling och innovationskraft, men det är ett race som Sverige nu nästan har missat när vi ser den stora utvecklingen på det som många inom energibranschen pekar ut som kanske det mest intressanta energiområdet just nu, det vill säga soltekniken. Då tycker jag att det är synd att vi har utformat så dåliga stödsystem i Sverige att man enbart stöder redan lönsam vattenkraft eller vindkraft.

Miljöpartiet vill satsa mer på solenergin och också möjliggöra för fler husägare att sätta upp egna paneler. Men under tiden får jag ge statsministern en liten blomma.

Anf. 41 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Man blir alltid glad när man får en blomma så här på våren. Jag tackar för det.

Låt mig säga att jag har läst en del utvärderingar av vad som är den bästa typen av förutsättningar i Sverige. Då brukar jag påpeka att vi har goda förutsättningar för vattenkraft och att vi har mycket goda vindförhållanden och därför bättre förutsättningar än andra för vindkraft. Sverige är också gles befolkad. Man kan därför bygga vindkraftsparker på ett sätt som stör mindre.

Även om det är fint väder i dag vill jag påminna om att Sverige möjligen har lite sämre förutsättningar för solkraft än en del andra länder. Det beror på att vi inte har ett så soligt klimat i denna del av världen. Det kan möjligen ha påverkat.

Jag tycker att det fortsatt är viktigt att det görs satsningar på förnybar energi. Det var därför viktigt för mig att påpeka hur långt Sverige faktiskt har kommit. Låt oss se vad som sker med Tyskland. Jag följer också den tyska debatten. Det är en diskussion som pågår om att växla bort kärnkraft mot stora gasledning med rysk gas. Detta har vi diskuterat mycket också i Sverige eftersom denna gasledning ska passera förbi oss ute i Östersjön. Det är alltså inte bara en glasklar växling till sol utan också till andra fossila bränslen, vilket ur ett klimatperspektiv naturligtvis är besvärligt.

Våld mot lärare

Anf. 42 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Tyvärr kan vi se att våldet i landets skolor blir allt vanligare. Det handlar inte längre bara om våld mellan elever utan också om våld mellan elever och lärare.

*Statsministerns
frågestund*

Enligt Lärarnas Riksförbund har runt 30 000 lärare någon gång utsatts för våld eller hot på sin arbetsplats. I går kunde vi höra nyheten att en lärare i Kiruna som blivit misshandlad av en elev nekats skadestånd. Tingsrätten i Gällivare anser nämligen att lärare i likhet med ordningsvakter och polis får ha en beredskap för hot och våld. Man jämför alltså lärare med ordningsvakter och polis, vilket är fullständigt absurt.

Lärarnas Riksförbund kräver nu en lagändring så att lärare får ett bättre skydd. Min fråga till statsministern är därför: Avser statsministern att vidta åtgärder för att stärka lärarnas skydd mot våld och hot?

Anf. 43 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Låt mig säga det uppenbara, att våld och hot inte hör hemma i den svenska skolan och inte heller i andra delar av samhället. Ändå har vi exempel på det.

Det är väldigt svårt för mig att gå in och kommentera närliggande domar eftersom det skulle vara att inkräkta på domstolsväsendets självständighet i denna del.

Det har varit viktigt för alliansregeringen att det finns utökade möjligheter också till disciplinära åtgärder mot elever som stör eftersom det väldigt ofta ger försämrade förutsättningar för andra barn att lära. De som är studiemotiverade störs av dem som är mindre studiemotiverade. Det är klart att våld inte kan användas. Där går den tydliga gränsen. Kring detta måste det visas stor tydlighet.

Anf. 44 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Som jag nämnde är våldet mot lärare ett eskalerande problem på landets skolor. Enligt siffror från Arbetsmiljöverket har antalet anmälningar om hot och våld mot lärare flerdubblats under en tioårsperiod. Från att i början av 2000-talet ha varit ett udda problem har anmälningar om våld och hot blivit relativt vanligt förekommande.

En enkät från Lärarnas Riksförbund i fjol visar att antalet lärare som blivit utsatta för våld mer än fördubblats sedan år 2003. Av svaret från statsministern kan jag utvärdera att man inte är beredd att vidta ytterligare åtgärder i alla fall när det gäller att lagreglera.

Frågan till statsministern är vilka åtgärder regeringen vidtagit för att möta denna skrämmande utveckling under den gångna tid vi sett att det här blivit ett eskalerande problem på landets skolor. Har man alltså vidtagit åtgärder, eller har man suttit still i båten?

Anf. 45 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Vid resor jag gjort och när jag suttit ned med lärare har lärare – det är korrekt – beskrivit en förändrad arbetsituation. De upplever ibland en väldigt tuff miljö med elever som ifrågasätter.

Ibland kan det till och med eskalera till våldsanvändning eller hot. Man möter också många elever som är skoltrötta, och man får fylla många roller – som extraförälder, kurator och kompis; det är många roller som ska trängas med den givna lärarrollen.

Jag har pekat på att vi har utökat de disciplinära möjligheterna att reagera mot barn och ungdomar som inte sköter sig. När vi använder ord som ”våld” och ”misshandel” vill jag påpeka att sådant är olagligt i Sverige. Det är rättsväsendets sak att reagera på sådant. Väldigt ofta har vi

påpekat att skolan inte är en miljö där vi ska agera som om svensk lagstiftning inte gäller.

Förekommer misshandel och våldsanvändning ska det polisanmälas. Det är rättsväsendet som ska rätta till där. Det jag kan peka på och det vi har gjort är, som sagt, att vi har utökat de disciplinära möjligheterna att tillrättavisa elever som inte sköter sig.

Prot. 2011/12:117
24 maj

Statsministerns
frågestund

Arbetslösheten

Anf. 46 JOSEFIN BRINK (V):

Herr talman! Förra veckan fick vi veta att statsministern tycker att talet om massarbetslöshet är överdrivet eftersom de flesta ”etniska svenskar mitt i livet” faktiskt har ett jobb. Det är många som tycker att det är ganska provocerande att statsministern uppenbarligen anser att den som är ung eller den som har passerat 55, som har en utländsk bakgrund eller kanske tillhör en minoritet väldigt enkelt kan räknas bort när regeringen vill hyfsa arbetslöshetsstatistiken.

Jag hoppas att det inte är så illa att det gjorda uttalandet ska tolkas som en gradering av olika människors värde i Moderaternas Sverige. Men även med en sådan generös tolkning kvarstår det faktum att regeringen väldigt konsekvent försöker tona ned problemet med den höga arbetslösheten, ofta genom att tricksa med statistiken.

Faktum är att vi har en arbetslöshet som närmar sig 8 procent. På bara ett och ett halvt år har antalet människor som varit arbetslösa i mer än två år fördubblats, till 70 000.

Jag vill gärna veta om statsministern tycker att ni i regeringen har ett ansvar för den här utvecklingen och framför allt vad ni tänker göra åt den.

Anf. 47 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Regeringen har alltid ett ansvar. Däremot finns det i vår tid begränsade möjligheter att påverka sådana saker som sysselsättning och arbetslöshet givet att vi lever i öppna ekonomier som påverkas av vår omvärld. Vi har både ett ansvar och påverkansmöjligheter.

Under alliansregeringens år vid makten har vi övergått till internationellt erkänd statistik. Bland annat har vi gått över till internationellt vedertagna mått när det gäller att mäta arbetslöshet i ålderskategorin 15–74 år, vilket gjort att det sett ut som att den svenska ungdomsarbetslösheten studsat uppåt. Så vi har visst använt gängse statistik.

Man skulle kunna ha en alternativ syn på det som Josefin Brink beskriver, nämligen att vi inte accepterar synsättet att alla är arbetslösa. På något sätt blir ju då lösningarna därefter. I stället säger vi: Nej, vissa grupper är mer arbetslösa. Låt oss se till att de får utökat stöd och bättre åtgärder så att de har större möjligheter att komma i arbete. Det är så jag har försökt resonera.

Anf. 48 JOSEFIN BRINK (V):

Herr talman! Återigen försöker statsministern lattja med statistiken. Arbetslösheten har, enligt samma definitioner, ökat från 6,6 procent i

oktober 2006 till 7,8 procent i april i år – med samma mått och samma räknesätt. Det är en stor ökning!

Andelen personer som är arbetslösa och som länge varit arbetslösa – långtidsarbetslösa – har kraftigt ökat under den borgerliga regeringens tid. Antalet personer som varit arbetslösa i mer än två år har fördubblats på bara ett och ett halvt år.

I själva verket har det utanförskap som Fredrik Reinfeldt lovade att bekämpa ökat lavinartat. Det hette ju att det var slut på att dölja arbetslösheten i Amsåtgärder, plusjobb och annat. Men i själva verket har antalet personer inskrivna i åtgärder ökat med 70 procent sedan år 2006. I stället för 20 000 personer i plusjobb är nu över 30 000 personer inskrivna i fas 3.

Jag kan förstå att det är lockande att försöka komma undan att diskutera de här problemen. Men faktum kvarstår: Hundratusentals svenskar lever i dag i ett väldigt stort utanförskap. Jag ser gärna att statsministern berättar om ni tänkt göra någonting annat än det ni hittills gjort för att komma till rätta med den här situationen.

Anf. 49 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Först och främst var siffran 6,6 procent i oktober 2006, faktiskt på toppen av en högkonjunktur. Nu har vi haft två internationella nedgångar och finanskris. Det har lett till en kraftigt ökad arbetslöshet i vår omvärld. I den miljön har Sverige klarat sig väsentligt bättre. Vi har en arbetslöshet på runt 7,8 procent – en relativ förbättring. Men det gör inte att vi inte behöver göra mer. Däremot vill vi inte göra det med lånade pengar. Vi vill inte göra det genom att skjuta upp skulderna och hamna i det skulddike där övriga Europa befinner sig.

Att hävda att utanförskapet ökat lavinartat finner jag vara en märklig beskrivning. Vår uppfattning är att utanförskapet har minskat med ungefär 200 000 personer. Huvudsakligen beror det på att väsentligt färre nu har sjuk- och aktivitetsersättning, det vill säga lever som förtidspensionärer, och på att färre nu är sjukskrivna. Det gör att många fler nu i realiteten står närmare arbetsmarknaden än de tidigare gjorde. Det totala antalet personer i utanförskap har minskat. Det är ett steg i rätt riktning, men fler steg behöver tas.

Likvärdigheten i skolan

Anf. 50 MARGARETA PÅLSSON (M):

Herr talman! Jag vill fråga statsministern om den bristande likvärdigheten i skolan.

Skolverket kom nyligen med en rapport som visar att likvärdigheten i den svenska skolan har minskat alltsedan slutet av 1990-talet. Rapporten visar att elever med hög studiemotivation ofta söker sig till skolor där andra studiemotiverade elever går. Enligt rapporten får detta negativa konsekvenser för likvärdigheten.

En följd blir att motståndarna till det fria skolvalet fått vatten på sin kvarn. Men för oss råder det inget tvivel om att frågan om likvärdighet i skolan måste tas på allra största allvar. Personligen är jag övertygad om att lösningen *inte* är att begränsa föräldrars och elevers fria val, deras rätt

att välja skola. I stället måste kvaliteten höjas i de skolor som inte håller hög kvalitet.

Därför är min fråga vad statsministern tänker om likvärdighet i skolan och vilka åtgärder regeringen har vidtagit och kommer att vidta så att vi minskar skillnaden mellan olika skolor.

Prot. 2011/12:117
24 maj

Statsministerns
frågestund

Anf. 51 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! För mig är det väldigt tydligt att en bra skola är ett bra sätt att utjämna livschanser och skapa goda förutsättningar för människor att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. De ska uppmuntras att nå sin potential utifrån sina olika begåvningar. Människor är nämligen olika.

Vi oroas dock också av besked att det finns skillnader och kvalitetsbrister i den svenska skolan. Det största problemet är att en stor andel inte fullgör sina utbildningar och att det, precis som frågeställaren påpekar, också finns exempel på skolor med bristande kvalitet. Utgångspunkten måste vara att vi ska kunna göra egna val som föräldrar, barn och elever samtidigt som vi ska möta en skola som alltid är bra. Alla skolor måste hålla hög kvalitet.

Därför har vi förstärkt uppföljningsmöjligheterna hos en förstärkt skolinspektion. Vi har också återinrättat speciallärare och sänker i ålder både betyg och uppföljning av olika slag för att säkerställa att vi verkligen ser att kunskaperna kommer på plats. Skolan får gärna vara friare, men då ska den också följas upp noggrannare och kunna visa att den levererar kvalitet. Allt detta är i färd med att förändra den svenska skolan.

Europeiska rådets senaste möte

Anf. 52 CARL B HAMILTON (FP):

Herr talman! Jag tänkte fråga om toppmötet i går kväll och i natt. Statsministern sade i någon kommentar som jag såg att många talade om mycket. Frågan är: Om man destillerar det som sades, vad kom ut av det hela?

Om man förenklar väldigt är rapporteringen att det fanns en grupp av länder som är för investeringar och nya projekt. Det är många gånger oklart hur det ska finansieras, men läser man mellan raderna måste det bli Tyskland och några andra länder som ställer upp. Sedan finns det en annan grupp av länder, dit Sverige hör, som diskuterar långsiktiga strukturförändringar, skattesystem, arbetsmarknad, pensionssystem, budgetregler och så vidare. Vad kommer att komma ut av allt detta?

Europas folk, om jag får ta på mig den pseudorollen, väntar sig nu ledarskap, hopp och att det ska komma ett budskap från Europas ledare om hur detta ska lösas. Hur ska det levereras?

Anf. 53 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det var ett informellt möte, ett middagsamtal kring ett åtminstone i delar djupt bekymrat Europa. Det gäller framför allt södra Europa, där vi ånyo har marknadsreaktioner och problem kopplat till framtiden i vissa länder. Det är ett sätt att förbereda det större junitoppmötet.

Jag tror egentligen att det finns en väldigt bred konsensus kring att det vore bra om det fanns utrymme för investeringar. Det är bara det, precis som frågeställaren påpekar, att det är väldigt få som har det ekonomiska utrymmet. Därför förs en diskussion om hur man i brist på egna resurser kanske kan få stöd från annat håll. Det finns olika ord för det – obligationer, Europeiska investeringsbanken – och vi har sagt att vi kan titta på en del av detta men att det måste nagelfaras om det verkligen är kvalitet och om resurserna kommer till det de är tänkta för. Det ska också vara tydligt hur notan är tänkt att fördelas.

Sedan finns det en väldigt bred konsensus om att man inte kan gå runt strukturella reformer tillsammans med ökad handel och långsiktigt uthålliga offentliga finanser. Det är fundamentet kring vilka de starka ekonomierna har byggt sin framtid, som Sverige och Tyskland till exempel, och det är dit de andra också måste nå.

Sveriges militära allianser

Anf. 54 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Sverige är militärt alliansfritt. Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten är frågor som bör ha en bred folklig förankring och bredast möjliga samsyn i Sveriges riksdag. Omvärlden har förändrats radikalt de senaste decennierna – Berlinmuren är riven, och Östeuropas länder är i hög grad med i både EU och Nato. Sverige är med i EU och är den mest ambitiösa medlemmen i Natos partnerskap för fred.

Centerpartiet har länge hävdats att det är dags för Sverige att genomföra en rejäl omvärldsanalys inför nästa försvarsbeslut. Det är utmärkt att Försvarsberedningen ska börja arbeta med detta. Finland har utan dramatik analyserat sina militära allianser flera gånger, och en nästan enig försvarsberedning ställde sig bakom detta 2008. Sverige samarbetar allt närmare Nato, och Centerpartiet anser att frågan om Sveriges militära allianser nu bör analyseras av Försvarsberedningen.

Anser statsministern att man verkligen i en kommande omvärldsanalys ska undanta detta viktiga område från analys och diskussion?

Anf. 55 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Sverige har skrivit om sin säkerhetspolitiska doktrin. Det är en utveckling vi nu ser runt om i världen. Det handlar i mindre grad om massinvasionshot mot egna territorier och mer om olika former av mer diffusa hot som terrorism, massmigration, svält och pandemier som också kan få rent militära påverkansförlopp. Detta tror vi att vi bäst möter tillsammans med andra. Man kan bygga säkerhet både här i Sverige och tillsammans med andra – som i Afghanistan, för att nämna ett exempel.

Det är naturligtvis så att denna omvärldsanalys också görs som en del inför ett kommande försvarsbeslut, och frågan med vem vi ska samarbeta är också naturlig att diskutera där. Nato nämndes, men låt mig också nämna Europeiska unionen och olika former av nordiska samarbeten. Vi är klara över var vi är medlemmar och var vi inte är medlemmar, och makten över detta ligger i Sveriges riksdag. Sedan tror vi på nära samverkan, och det kommer säkert också att komma till uttryck när vi ska genomföra nästa försvarsberedning inför kommande försvarsbeslut.

Anf. 56 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att jag uppskattar statsministerns vilja att med glatt humör vara här i kammaren med det arbetsdygn vi alla vet ligger bakom honom.

Det frågeområde jag vill lyfta fram handlar om barn och barns rättigheter. Hur stärker vi barns rättigheter och ger barn en bättre uppväxt? Barnministern arrangerade ett utvecklings- och kunskapsseminarium den 3 maj där företrädare för regeringskanslierna i Norge, Finland, Danmark och Island var med och där en hel del av oss kunde ta del av erfarenheter. I seminariet fanns det många engagerade. Det var Rädda Barnens företrädare och andra barnorganisationer, läkare – framför allt barnläkare – och Barnombudsmannen, som lyfte fram att en viktig del handlar om att FN:s barnkonvention kan finnas i fokus för hur vi som nordiska länder och Sverige som land kan stärka barns rättigheter.

Min fråga till statsministern är: Tror statsministern att vi kan dra lärdomar av erfarenheter som de nordiska grannländerna har av sitt sätt att stärka barns rättigheter?

Anf. 57 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Vi bör alltid vara ödmjuka inför andras erfarenheter och minnas att en god uppväxtmiljö för barn inte bara handlar om att familjer är starka och att föräldrar har tid att stödja sina barns utveckling utan också om att det finns i lag och av myndigheter bevakade rättigheter. Det handlar om att få gå i en öppen skola utan avgifter och på det sättet utvecklas för att bli vuxen.

Nu kopplades mycket av detta till diskussionen om barnkonventionen. Jag har fått frågor om det förut. Vi har ofta sagt att vi när vi har analyserat det inte varit alldeles säkra på att vi på något sätt skulle åstadkomma något vi inte redan har som skydd för barn i svensk lagstiftning. Vi är rätt tydliga med att svensk lagstiftning är tydlig kring barns rättigheter och att det snarare är viktigt att allt det kommer på plats.

Svaret på frågan är dock: Absolut, man ska alltid vara ödmjuk inför att också lära av andra.

Arbetslöshetsförsäkringen

Anf. 58 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Jobbfrågan är den moderatledda regeringens stora misslyckande. Arbetslösheten ökar. Vi har 400 000 arbetslösa i dag.

Det är dessutom så att de arbetslösa har fått en förstörd arbetslöshetsförsäkring. Vi har denna vecka i medierna kunnat följa hur Sverige dalar ned i försäkringssystemet. Jag noterade i partiledardebatten i *Agenda* nyligen att statsministern med anledning av de många kompletteringsförsäkringar som kommer sade: Det som händer är att allt fler i arbetslivet har egna tilläggsförsäkringar ovanpå det vi har skattefinansierat i a-kassan. Det tycker jag i grunden är en bra utveckling.

Är det hela regeringens uppfattning att vi ska sänka i försäkringssystemen och att man ska komplettera med egna försäkringar? Är detta statsministerns nya svenska modell?

Anf. 59 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Jag vill understryka att kärnan i den svenska modellen för mig aldrig har varit att det är en tävling om vem som har störst utgifter för att betala a-kassestöd. Jag tycker att det är en märklig gren att tävla i.

Det måste i stället präglas av att man får förutsättningar för jobb och att vi skapar mobilitet. Det handlar både om drivkrafter hos enskilda att vilja ha jobb och vara anställbara – vi har bra utbildningssystem och omställningsstöd – och om ett myndighetsstöd och en syn på företagande och entreprenörskap som uppmuntrar till att jobben blir fler. Det är den typ av svensk modell som jag tror på: mobilitet, omställningsstöd, bra grundläggande utbildningar och möjligheter för människor att få arbete.

Jag konstaterar att ungefär 90 procent av arbetstagarna på svensk arbetsmarknad har olika former av tilläggsförsäkringar. Sedan har regeringen i olika sammanhang påpekat att vi önskar se om det går att få plats med en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, någonting som ju Socialdemokraterna misstror. Men vi har trots utredningar inte kunnat finna en modell som vi än så länge har ansett förenlig med vår arbetslinje. Därför har vi bett att få återkomma i frågan.

Situationen i utsatta områden

Anf. 60 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! Jag vill fråga statsministern angående de händelser som är omskrivna i tidningarna och som är djupt tragiska. Jag tänker på den oro som råder i Rosengård, Tensta och Rinkeby. Det är djupt tragiskt. Det är många människor som far illa. Det talas om att det kan bero på olika faktorer som kriminella gäng, utanförskap, arbetslöshet, bristande skolunderbyggnad med mera.

Jag undrar vilka åtgärder statsministern avser att vidta för att det ska bli en bättre situation och framtidshoppet ska återvända i de här oroliga områdena.

Anf. 61 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Varje gång som jag har besökt områden där det har varit en oro som många gånger koncentreras till, om jag får uttrycka det så, unga arga män brukar de jag träffar väldigt snabbt påpeka att det här gäller en väldigt liten andel av dem som bor i området, men det för med sig en sorts känsla att så här är det för alla. Det tror jag att många som bor i Tensta, Rinkeby, Rosengård och andra områden tycker är väldigt besvärande. De tror mycket på sina egna stadsdelar och vill se en helt annan utveckling.

Sedan har vi många utmaningar kopplade till förskolan, arbetsmarknaden och känslan hos unga människor – i det här fallet kanske oftare män, men det gäller naturligtvis också unga flickor – att de tror på Sverige, att de tror på sig själva, att de tror på en framtid.

Det finns inga enkla svar på detta. Vi ska inte göra det svåra alltför enkelt. Men jag tror att de reformer som vi genomför på skolans område med bättre uppföljning av att kunskapsmålen nås och de sänkningar av trösklar in till arbetsmarknaden som vi diskuterar, har genomfört och ämnar genomföra är bitar på vägen till en bättre lösning.

Riskbedömning vid hot mot kvinnor

Anf. 62 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Det har skett flera kvinnomord i Skåne på senare tid, och de har kallats familjetragedier. Jag vill kalla det rena avrättningar, för det är vad det är. Det sänder ut en tydlig signal till andra kvinnor som lever under hot och våld: Stick inte upp! Anmäl det inte! Samhället kan ändå inte skydda dig.

Det här är oerhört allvarligt. Riskbedömningarna har i flera fall brutit. En tjej i Landskrona sov med kniv under kudden, och man kunde inte ens få fram ett skyddat boende till henne. En kvinna mördades på öppen gata i Malmö inför sina två små barn. Mannen var dömd för kidnappning av kvinnan men hade ändå släppts fri i väntan på att domen skulle vinna laga kraft.

Vad gör regeringen för att se till att riskbedömningarna blir bättre? Att inte göra bättre riskbedömningar går ju stick i stäv med alla erfarenheter.

Anf. 63 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Först och främst vill jag instämma i att riskbedömningar spelar stor roll. Nu har vi hög upplärningsprocent i Sverige när det gäller just mord. Det leder väldigt ofta till att man lagförs för det brottet. Det är väl så allvarligt. Men väldigt mycket av misshandeln som utförs, både fysiskt och psykiskt, är jag mer klar över är en stor svart zon där det finns omfattande våld som man tvingas acceptera och leva under som en realitet. Det är väldigt ofta en kvinna som blir slagen av en man i en relation. Där har vi mycket kvar att göra.

Vad försöker vi göra? Jo, vi förstärker resurserna till dem som på frivillig grund eller via socialtjänst eller rättsväsen jobbar med utsatta kvinnor, informerar om deras rättigheter och stöttar dem. Jag har själv suttit ned med flera av dessa frivilligverksamheter och också med dem som jobbar i det svenska rättsväsendet, väldigt ofta engagerade kvinnor som jobbar som stöd för andra kvinnor.

Vi måste använda lagstiftningen. Den är tydlig. Det är inte tillåtet att utföra de brott som utförs. Vi måste börja stödja brottsoffren i att genomföra sina processer. Då kan samhällets resurser i form av straff men också vårdinsatser komma på plats.

Global livsmedelsförsörjning

Anf. 64 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Min fråga till statsministern gäller global livsmedelsförsörjning.

En växande befolkning på jorden och minskad areal åkermark per capita ställer världen inför en stor utmaning att mätta alla munnar. Redan i dag går närmare en miljard människor och lägger sig hungriga. Samtidigt tas prima åkermark ur produktion i Sverige. Vi har också låg självförsörjningsgrad med stor import av både livsmedel och foder men även av olika insatsmedel, till exempel fosfor och olja.

Jag undrar: Hur ser statsministern på Sveriges jordbruks roll i skenet av den globala livsmedelsförsörjningen?

Anf. 65 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Livsmedelsförsörjning är en av de verkligt globala frågorna. Till exempel i samtal med kinesiska ledare hamnar detta väldigt ofta på deras dagordning. Det är en i de snabbt växande länderna Kina och Indien stor och ung befolkning att mätta, och det här är naturligtvis viktiga frågor.

Det som vi har lärt oss rent historiskt – det kan vi också se i vår egen utveckling – är att det finns en väldig produktivitetmöjlighet och utveckling i jordbruket. Man kan få ut väldigt mycket mer beroende på hur man använder jorden, om man använder rätt metoder.

Ett land som Sverige med stor areal och som är glesbefolkat har naturligtvis större potential att få fram mycket som vi dessutom kan exportera till andra.

Sedan tror jag att man ska akta sig för att tro att alla måste vara självförsörjande. Jag tror i grunden också på handelns principer. Man får handla med varandra; man kan vara intresserad av att köpa något som någon annan har producerat och kanske sälja något som vi har gjort. Ibland har vi subventionssystem som försöker förhindra detta och som jag tycker slukar stora resurser med ibland lite oklart resultat.

Sverige har goda förutsättningar att mätta munnar i sin egen befolkning men i realiteten också att vara med och hjälpa till att möta det globala problemet som vi har i en värld där befolkningen växer väldigt snabbt.

Försäkringssystemet

Anf. 66 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Ja, Sverige rasar i välförhållanden. Vi ligger under OECD-genomsnittet när det gäller ersättning till sjuka, arbetslösa och arbetsskadade människor, om de nu ens får någon ersättning alls.

Statsministern svarade här tidigare att vi inte är med i tävlingar om ersättningar till de sjuka och arbetslösa. Vi underlättar i stället för att människor ska få arbete, var det tidigare svaret här.

Ni vill inte vara med och mäta er med andra länder och ni gör sjuka och arbetslösa människor fattigare. Ändå hjälper det inte. Ungdomsarbetslösheten är skyhögt och långtidsarbetslösheten har bitit sig fast. Er politik har inte hjälpt.

När ska ni börja bygga upp en svensk modell med trygghet för de sjuka och arbetslösa? Det leder faktiskt också till arbete att man känner sig trygg. När ska ni återskapa tilltron till försäkringssystemet?

Anf. 67 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Metoden att försöka beskriva Sverige som ett land närmast i ruiner på alla sätt tror jag väldigt lite på. Jag säger det därför att jag själv har varit i opposition, och det är då lätt att man tar till överord och glömmer det mest basala, nämligen att det här är ett fantastiskt land att bo i och att vi har rikare möjligheter att få tillgång till välfärd och stöd i olika faser av livet än nära nog någon annan på denna jord. Det går att ta fram statistik även för hur högt vi ligger när det gäller olika former av välfärdsåtaganden och välfärdsutgifter. Och vi har mindre inkomstskillnader och mindre av klyftor än några andra utvecklade länder. Det är möjligen bara när vi jämför oss med nordiska grannländer som vi har någon sorts konkurrens om att hålla ihop våra befolkningar på ett bra sätt.

Det finns också ett stöd att få för omställning. Det viktigaste för mig är att grundkvaliteten i arbetsförmedling och utbildningssystem finns på plats, att människor hjälps vidare på arbetsmarknaden och kommer i jobb.

Jag kommer aldrig att tycka att det viktigaste för Sverige är att ligga högst upp i ligan över vilka som har högst utgifter för a-kassan. Där kanske vi gör lite olika bedömningar.

Redovisning av partifinansiering

Anf. 68 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi diskuterade i går frågan om mutbrott och korruption och dess koppling till partifinansieringsfrågan. Valet 2014 blir det första val där spärren för personvalskampanjer till riksdagen sänks från 8 till 5 procent. Det är klart att det säkert kommer att bli intensivare personvalskampanjer. Då är det ännu viktigare att det är öppenhet kring hur dessa kampanjer och partierna finansieras. Väljarna har rätt att veta vem som står bakom olika partier och olika personkampanjer.

Moderaterna tog emot 100 miljoner kronor mellan 2000 och 2010 i hemliga, privata bidrag, och ni har motarbetat en lagstiftning för ökad öppenhet på det här området. Efter mycket om och men har ni nu fått ge er på den punkten, och nu har ni lovat att det ska fram en lagstiftning och att den ska fram till år 2014.

Då är min fråga till statsministern: Har detta lagstiftningsarbete påbörjats, och när får vi se lagförslaget?

Anf. 69 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Dels har vi haft överenskommelser mellan partierna som har försökt möta den här förändringen att det nu finns möjlighet att driva personvalskampanjer, vilket jag tycker ska uppskattas för sitt mervärde rent demokratiskt. Vi får mer aktiverade kandidater och en bättre länk mellan folkvalda och väljare. Det finns naturligtvis också, som alltid, potentiella risker med hur finansieringen av detta ser ut.

Nu har diskussionen handlat om stöd till partier, och i sedvanlig stil väljer socialdemokratin att se vissa problem och missa andra. Det känner vi igen. Här finns alltid med att det man tror om sina motståndare är problematiskt, och det finns en självbild där man alltid tappar hur den egna finansieringen ser ut.

Jag tror att svenska folket skulle uppskatta om vi pratade rakt och öppet om hela finansieringen av alla partier inklusive stöd som vi har till länkar i vår omvärld och att vi sedan samlas kring en lagstiftning. Det förbereds ett sådant arbete. Jag vet inte exakt i detalj vilken dag det läggs fram, men Morgan Johansson vet att det är på väg.

Skolutveckling

Anf. 70 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (M):

Herr talman! Min hemkommun Österåker satsar på it i skolan. Som ett första steg fick lärarna egna datorer, och särskild utbildning i hur man använder den moderna tekniken i lärandet var också viktig. Men så sker inte i alla landets kommuner.

Min fråga till statsministern är: Hur kan regeringen främja utvecklingen av den moderna skolan, minska lärarnas administrativa börda, se till att de får mer utbildning med hjälp av moderna hjälpmedel och förbereda våra ungdomar inför deras framtida jobb?

Anf. 71 Statsminister Fredrik Reinfeldt (M):

Herr talman! Den svenska skolan är kommunaliserad, som känt är. Det innebär att den har 290 huvudmän. Kommuner gör lite olika vägval, och ibland stöter man inom samma kommun på skolor som jobbar mycket it- och dataintegrerat och andra som inte har kommit lika långt.

Det är ganska självklart att det kan vara en klok investering och ett sätt att använda resurser som bygger en bra framtid. Men jag vill inte påstå att jag tror på enhetlighet i detta, utan jag har respekt för att det kan se olika ut.

Däremot har vi försökt att vara tydliga med förstärkning av fortbildningsinsatser både till lärare och när det gäller rektorns viktiga roll. Man får större möjligheter att lära, utvecklas och fortbilda sig i sitt ämne både när det gäller ämnesfördjupning och när det gäller de pedagogiska hjälpmedlen.

Det finns resurser för det som inte fanns förut och som har kommit att bli väldigt populärt. Det är många lärare som på det här sättet efter en lång yrkeskarriär nu får en fortbildning som de förr inte hade möjlighet till.

A-kassan

Anf. 72 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Jag vill följa upp Peter Perssons frågeställning till statsministern angående a-kassan.

Anser statsministern att a-kassan ska vara ett grundskydd kompletterat med tilläggsförsäkringar? Om så är fallet är det ett ganska stort avsteg från den nuvarande modell som vi har där a-kassan är ett robust omställningsstöd för dem som behöver söka arbete under en begränsad tid, så jag skulle gärna vilja ha ett svar på den frågan.

Anf. 73 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! A-kassan är utformad enligt inkomstbortfallsprincipen. Det gäller även fortsatt. Sedan är frågan hur högt i inkomstlägena som den ska följa med upp.

Jag vill påpeka att socialdemokratin inte heller, trots massiva utökningar av bidrag till människor som inte arbetar, föreslår att a-kassan konsekvent ska täcka i alla lönelägen. Då blir det mer en diskussion om var gränsen ska gå.

Jag vill också påpeka att socialdemokratin inte anser att det här ska vara en förmån som kommer alla till del, utan att den ska vara avgränsad framför allt för dem som har jobb. Den ska bygga på ett arbetsvillkor som gör att man måste kvalificera sig, vilket gör att framför allt de som är utrikes födda och de som är unga står utanför. Det gällde när Socialdemokraterna hade makten, och det gäller fortsatt.

Det är bra om vi anpassar vårt tonläge lite grann till vad vi faktiskt har föreslagit och att vi också satsar på annat som ger verkligt bra omställningsstöd, nämligen att utbildningssystemen är bra och att företagsandeklimatet är bra så att viljan och drivkraften att söka jobb är stark. Det tror jag är en framgångsväg.

Anf. 74 TALMANNEN:

Därmed var dagens frågestund med statsministern över. Vi tackar statsministern och deltagande ledamöter och återupptar kammardebatten.

6 § (forts. från 4 §) **Ökad säkerhet i domstol** (forts. JuU24)

*Ökad säkerhet
i domstol*

Anf. 75 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! I sitt anförande framförde Caroline Szyber att hon yrkade avslag på samtliga motioner och därmed avslag på den motion eller reservation som jag framförde. Den går ut på att man ska införa fasta, permanenta larmbågar och utökad säkerhetspersonal i domstolar.

I betänkandet och även i propositionen, som jag antar att Caroline Szyber och Kristdemokraterna står bakom eftersom de inte har någon annan åsikt, är motiveringen till att man avslår den här motionen att införandet av permanenta säkerhetskontroller på något sätt skulle inskränka på öppenheten i domstolarna. Därför anser man att man inte ska ha fasta, permanenta säkerhetskontroller.

Jag förstår ärligt talat inte hur man kan resonera på det sättet. Permanenta säkerhetskontroller innebär precis samma öppenhet som i dag. Skillnaden är bara att man försäkrar sig om att de som går in till domstolsförhandlingarna eller vad det må vara inte har några knivar, pistoler eller andra vapen på sig. Har man inte det kommer man igenom. Det finns inga andra begränsningar och alltså inget annat som hindrar någon från att ta del av domstolsförhandlingarna.

Jag ser inte hur förhöjd säkerhet för alla inblandade – de som jobbar vid domstolarna, målsägande, advokater och åklagare – skulle vara dåligt. Det borde ju tvärtom öka öppenheten om man känner sig tryggare vid domstolarna. Det förhindrar ingenting annat än att personer med

vapen kommer in. Hur kan det vara ett slag mot öppenheten i svenska domstolar?

Anf. 76 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Tack, Sverigedemokraterna, för frågan! Jag vill börja med att förtydliga att jag yrkade avslag på samtliga *reservationer*, och vi biföll delvis Miljöpartiets viktiga motion som verkligen lyfter fram att det behövs en utvärdering. Det görs en hel del i domstolar, men det behövs ett helhetsgrepp så att man ser hur känslan och hur situationen är för både vittnen och målsägande. Utifrån den kommer vi säkert att gå vidare, och därför tror jag att det här är viktigt. Det var en bra följdmotion.

När det gäller reservationen berördes detta lite i utredningen, men framför allt framgår det tydligt av propositionen som ligger till grund för det betänkande som vi debatterar här i dag. Där trycker man mycket på principen om informationsfrihet när det gäller domstolsförhandlingar och det offentliga i detta.

I definitionen av kroppsvisitering finns en inskränkning i det hela. Går man igenom säkerhetsbågar kan det leda till att man kroppsvisiteras, och då ska det finnas en misstanke. Det ska inte ske på godtycklig grund, utan det ska i så fall stå i proportion till sammanhanget. Det är precis det vi trycker på. Vi tycker att det är viktigt att när man märker att vissa domstolar kanske har ett högre tryck – det kanske är en speciell rättegång – och lokalerna inte är ändamålsenliga behövs det mer stöd och hjälp än i dag. Då kan det här vara ett instrument, men vi ser inte att det behövs i alla domstolar som det ser ut i dag.

Jag besökte en liten tingsrätt i en liten stad i Sverige. Där var det största problemet att man kunde kasta in stenar genom fönstret. Det behöver alltså kanske inte alltid vara vad man tar med sig in i rättsalen som är problemet, utan det kan också ske en hel del runt omkring.

Jag tror att det vi har framför oss är att försöka skapa en bättre säkerhet för domstolar på det stora hela. Vi kommer att följa det här, och det är mycket möjligt att vi längre fram följer upp det även i budgetar för att öka säkerheten ytterligare.

Anf. 77 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Caroline Szyber för svaret. Propositionen är i sin helhet ett fall framåt, tycker jag, i och med att det ska bli lättare att införa säkerhetskontroller. Det är positivt att det händer någonting, men jag menar att det händer alldeles för lite.

Det hänvisas till att man *kan* kroppsvisiteras. Men det kan också ske när man ska gå igenom en flygplatskontroll, som säkert många fler personer passerar varje dag jämfört med hur många som skulle passera en förmodad kontroll till en svensk domstol. Jag tror att allmänheten accepterar säkerhetskontroller på flygplatser och att acceptansen för att passera genom larmbågar till våra domstolar är ännu högre. Det kan vara så att någon till exempel våldtagit någon annan och att släkt, kriminella polare eller vad det nu kan vara sitter i rättsalen under rättegången.

Som jag redogjorde för i anförandet och som vi även hört från socialdemokratiskt håll visar det sig att statistiken på det här området ser ganska dystert ut. Antalet vapen och antalet hot ökar i domstolarna, liksom osäkerheten och otryggheten, både den faktiska och den upplevda.

När det då är så, och när till och med Domstolsverket och flera andra instanser som jobbar med detta dagligen vill ha ökad säkerhet med permanenta, fasta inpasseringsbågar, ser jag inte ens med Caroline Szybers motivering varför man inte skulle kunna införa fasta säkerhetskontroller till den relativt ringa kostnad som det innebär enligt Domstolsverket självt.

Vi menar att säkerheten är viktigast av allt. Eftersom öppenheten inte påverkas på något sätt i det här fallet – utom mot dem som tar in vapen – ser vi det som att det vore helt naturligt att införa fasta kontroller och öka säkerheten vid våra domstolar. Men tyvärr delar uppenbarligen inte regeringen vår uppfattning i den här frågan, inte heller Socialdemokraterna och de andra, eftersom de inte ens budgeterat för det. Det är beklagligt.

Anf. 78 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Sverigedemokraterna och Kent Ekeroth för synpunkterna. Jag vill börja med att säga att det är bra att Sverigedemokraterna har budgeterat för detta och lägger fram förslag som är finansierade, så att man inte bara lägger fram följdförslag på godtycklig grund och säger ”över tid”. Jag undrar lite vad ”över tid” betyder, men det är en annan debatt.

Kent Ekeroth jämför med flygplatser. Vi har haft diskussioner om bland annat kroppsskanning här i riksdagen. Då gäller det för alla. Det är en inskränkning i den personliga friheten och den fria rörligheten att man måste genomgå sådant. Där ställs två värden mot varandra. Än så länge – det framgår av de grundlagar vi har och är verkligen tydligt i regeringsformen – ska det förutsättas att det i något fall finns någon form av säkerhetsrisk som kan identifieras för att det ska vara motiverat att genomföra säkerhetskontroll i domstol. Det är detta som vi lutar oss mot, och det kommer vi att fortsätta att göra. Men om man märker att detta leder till väldigt mycket större problem får vi se över detta. Det har jag varit väldigt tydlig med.

Jag tycker att vi ska ta fasta på det som Kent Ekeroth tar upp, den upplevda känslan av trygghet och den faktiska tryggheten. Som jag sade tidigare finns det många domstolar som kanske behöver andra säkerhetsåtgärder och säkerhetsrutiner än att bara ha larmbågar. Under den kända rättegång som pågår i Norge tog en av dem som satt på åhörarläktaren och kastade en sko. Det finns alltså redan på andra sätt möjligheter att använda det man har på sig eller med sig och inte hade blivit av med i en larmbåge.

Det är viktigt att vi ser helheten. Det kan bli så att vi märker att det som förs in i salarna de facto ökar. Våldet och hoten har ökat, men det är inte så att vi haft fler incidenter på grund av det som tagits med in i rättegångssalarna i Sverige.

Anf. 79 JAN R ANDERSSON (M):

Herr talman! Att våra domstolar ska vara säkra är givetvis grundläggande för rättssäkerheten, detta då domstolarna kan sägas vara samhällets yttersta institution för skipande av rättvisa. Då duger det givetvis inte att det kommer en massa grus i maskineriet.

Domstolarna är något speciella i många meningar. Även om Domstolsverket är en statlig myndighet är våra domstolar inga vanliga myn-

digheter. Domstolarna ska självständigt tolka parternas utsagor och sedan i full öppenhet besluta enligt den lag vi stiftar i denna församling. I den meningen är domstolarna unika som myndigheter.

Även om det i brottmål handlar om att staten väcker åtal mot personer företräder inte domstolarna staten. Domstolens uppgift är att vara en arena där rättvisa kan skipas för alla parter. I den meningen är våra domstolar unika vad gäller både uppgift och självständighet. Med detta sagt vill jag peka på att domstolarna är en större institution än ett maskineri som har till uppgift att producera domar till någons favör, vilket man ibland kan likna dem vid.

Jag tror att många av oss har varit i länder där vi fått se bunkerliknande byggnader bevakade av vakter med automatgevär och sedan kunnat konstatera att det inte var en militärförläggning utan en domstol. Jag tror också att de flesta av oss som sett dessa bilder har funderat och reflekterat över att man i de samhällena har gått miste om viktiga värden. Det finns samhällen som saknar den öppenhet som vi i Sverige tar för given. Domstolarna är inte längre öppna för alla.

Även om situationen skulle bli sådan i Sverige att de reservationer som finns i ärendet vann gehör tror jag inte att vi skulle röra oss i den riktningen omedelbart. Jag tror ändå att det är viktigt att vi tar diskussionen om hur vi vill att våra domstolar och den framtida öppenheten i domstolarna ska utformas. Jag vet att vi alla värderar den öppenheten stort, men när det kommer till beslut skiljer vi oss åt.

Herr talman! Det är alltid lättare att göra fisksoppa av ett akvarium än det omvända. Om riksdagen skulle fatta beslut om att man vid varje tingsställe, vid varje förvaltningsrätt skulle ha fasta inpasseringskontroller och konstant polisiär närvaro skulle det givetvis få effekter. För det första tror jag att domstolarna skulle ändra karaktär, som jag var inne på. Upplevelsen av att domstolen är en öppen arena där man löser tvister skulle över tiden förändras till någonting annat.

För det andra tror jag att detta skulle bidra till stora kostnadsökningar. Domstolsverket har gjort en bedömning av kostnaderna och pekar på en ökning med 93 miljoner i driftskostnader och 75 miljoner i investeringskostnader. Regeringen har i och för sig redan avsatt betydande medel under detta och kommande år för att öka säkerheten i domstolarna utifrån de risker som hittills har identifierats.

Även om det i dag inte finns några nedläggningshot mot våra domstolar är det givetvis så att ökade krav på att alla domstolar ska ha en permanent säkerhetskontroll kommer att göra att de mindre domstolarna ligger i farozonen om en sådan situation uppkommer någon dag. Stordriftsfördelarna blir med oppositionsförslagen ytterligare accentuerade.

För det tredje menar vi i Alliansen att det inte finns skäl att vid varje tillfälle utsätta alla personer som av olika anledningar vill besöka en domstol för säkerhetskontroll med kroppsvisitation med röntgenutrustning och metalldetektorer under polismans ledning. Den uppfattningen delas av både den utredning som ligger till grund för denna proposition och tidigare utredningar. Man konstaterar att det inte är förenligt med regeringsformen och möjligen heller inte med Europakonventionen. Om det inte föreligger någon säkerhetsrisk som kan identifieras är det enligt grundlagen inte motiverat att genomföra en säkerhetskontroll, säger man.

I propositionen beskriver man detta på ett bra sätt: ”Det finns vidare ett klart samband mellan säkerhetsnivån och förtroendet för domstolarna ... Om de som besöker domstolen upplever att säkerheten är god, bidrar detta till ett ökat förtroende för domstolarna. Samtidigt ska domstolarna i största möjliga utsträckning vara öppna för alla och de grundlagsskyddade principerna om informationsfrihet och förhandlingsoffentlighet upprätthållas. De åtgärder som övervägs för att öka säkerheten i domstol måste balanseras mot dessa principer.”

Herr talman! Med detta sagt tycker jag att det måste bli lättare att få genomföra säkerhetskontroller i svenska domstolar. Därför går också regeringen längre än vad utredningen föreslår när det gäller vilka grunder som ska finnas för att kunna besluta om en säkerhetskontroll i domstolen, och det är bra. Som många beskrivit har det skett en ökning av incidenterna och förekomsten av illegala vapen och andra saker som inte hör hemma i domstolar. I många meningar har vi haft en problematisk utveckling. Med detta sagt, och oavsett vilka skydds nivåer vi väljer att bestämma oss för i domstolarna i Sverige, finns det alltid en risk att människor kan påverkas otillbörligt på olika sätt.

Därför är givetvis de mer fysiska åtgärderna de viktiga. Men lika väl krävs andra åtgärder för att kunna säkra domstolens inre arbete. Vi talar om ändamålsenlig utformning av lokaler, förebyggande arbete, utbildning och även samverkan med andra myndigheter.

Vidare vill jag tillägga att både Domstolsverket och Brottsförebyggande rådet har pekat på att det saknas kunskaper om hur arbetet i domstolarna bedrivs för att skydda vittnen och målsägare och hur detta fungerar. Därför vill vi i enlighet med Miljöpartiets motion gå vidare med att ge regeringen i uppdrag att utvärdera detta.

Herr talman! Jag tror inte att arbetet med säkerhet i domstolar i och med denna proposition och detta betänkande är slutfört. Men det beslut vi ska fatta i dag kommer att vara en bra start på ett mer heltäckande arbete kring hur vi bättre kan skydda domstolars inre arbete och samtidigt behålla den i Sverige unika tradition av öppenhet som vi alla värnar.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 80 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Jag ska hålla mig hyfsat kort. Caroline Szyber företände tidigare regeringen, men jag har ännu en fråga.

Jag jämför detta med flygplatskontroller. Det nämndes att enligt svensk lag, som man hänvisar till, ska man inte göra det. Men det är fortfarande så att vid flygplatskontroller kontrolleras samtliga oavsett vilken risk man bedömer att de utgör. Eftersom det sker inom Sveriges gränser är det uppenbarligen tillåtet enligt lag.

Det går att tillåta enligt lag. Även om det inte skulle vara så att det är tillåtligt enligt lagen är vi ändå här för att förändra lagen. Det är därför vi är politiker. Man kan inte gärna stå och argumentera att vi inte kan göra någonting för att lagen säger att vi inte kan göra det när vi är här för att förändra lagen i enlighet med vår egen politiska riktning. Att hänvisa till en lag som vi är här för att förändra blir lite konstigt.

Jag har fortfarande inte hört något argument för varför det skulle minska öppenheten. Det är en sak att gå igenom en larmbåge och sedan om det krävs en extra kontroll om det finns anledning till det, om larmbågen piper eller vad det nu kan vara. Då är det en kroppsvisitation. Det är ett intrång i integriteten. Men det måste naturligtvis vägas mot säkerhetsaspekterna.

I det här fallet ser inte jag några jättestora motsatsförhållanden i att alla som är i domstolsbyggnaden ska kunna känna sig säkra och det lilla integritetsintrång som jag tror att väldigt många anser att det är. Det gäller i varje fall alla dem som passerar flygplatsen. Det vägs vida upp av den ökade säkerheten, både den faktiska och den upplevda, som många tunga instanser menar att det skulle medföra. Därför tycker jag inte riktigt att regeringens argumentation håller i detta avseende.

Jag håller inte heller med om beskrivningen att när man åker utomlands ser man domstolar som ser ut som fångelser eller liknande. Det är kanske en olycklig utveckling. Men det är inte ökade säkerhetskontroller som driver den utvecklingen. Det är tvärtom samhällets utveckling som gör att vi är tvungna att ha ökad säkerhet. Kausaliteten kanske blev lite omvänd i Anderssons anförande.

Anf. 81 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Som svar på frågan är det grundläggande att inledningsvis konstatera att flygplatser inte är demokratiska institutioner. Att tala om flygplatser i samma mening som domstolar är att blanda ihop korten lite grann.

Jag förstår givetvis resonemanget. Men man måste ta det lite vidare när man går in i en domstol. Alla ska kunna beredas tillfälle att komma in i en domstol. När det handlar om flygsäkerhet finns det helt andra principer som gäller. Det är viktigt att konstatera.

Jag måste fråga mig vilken slutsats Sverigedemokraterna drar inte bara av den senaste utredningen utan även av tidigare utredningar som har konstaterat att det strider mot den grundlag vi har.

Skulle man införa sådana permanenta säkerhetskontroller är det enligt tolkningar av de experter vi tillsatt något som de inte finner lämpligt med vår grundlag och inte heller med Europakonventionen.

Det var Karl XV som hade valspråket "Land ska med lag byggas". För oss som sitter i justitieutskottet är det en ganska bra devis. Men vi kan inte bara stifta lag efter eget tyckande. Det finns också andra regleringar som styr oss. Grundlagen är en sådan som vi ska ta hänsyn till.

I och för sig vet jag att Sverigedemokraterna ytterst sällan diskuterar personlig integritet. Men det är i detta sammanhang viktigt att diskutera den personliga integriteten och också fråga oss själva: Hur vill vi att våra domstolar ska vara? Vill vi att de ska vara öppna institutioner så långt som möjligt?

Där har Alliansen kommit till slutsatsen att vi vill att den öppenheten ska bevaras. Vi tycker att den är viktig.

Anf. 82 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Vilka ska beredas tillfälle att komma in i domstolarna? Jag måste ställa en fråga som jag vill ha svar på av Andersson. Om Sverigedemokraternas förslag skulle gå igenom och man skulle införa dessa

fasta permanenta kontroller, vem är det som inte skulle komma in i domstolarna med vårt förslag?

Det finns bara en grupp människor som inte skulle komma in. Det är brottslingar som kanske har med sig grova vapen och vapnen själva som inte skulle komma in. Det är de två. Om det är någon annan som inte skulle komma in, vem är det då Andersson hänvisar till som inte skulle komma in med våra regler? Det finns ingen annan. Jag undrar i så fall vem det skulle vara.

Sedan kommer jag till frågan om uppfattningen om vad grundlagen säger eller inte. Flygplatser och domstolar är två olika saker. Men det är fortfarande så att inpasseringskontrollerna accepteras enligt svensk lag vid flygplatserna. Jag skulle ha svårt att se att grundlagen skulle hindra att man har liknande inpasseringskontroller vid domstolarna när till och med regeringen själv säger att det ska bli lättare att införa sådana domstolskontroller om man anser att det finns en risk i stället för en fara.

Jag tror inte att grundlagen skulle hindra det. Men även om grundlagen nu skulle hindra att vi bevakar våra egna domstolar – vi antar i det hypotetiska fallet att det är så – måste vi ändra grundlagen. Det är uppenbart helt oacceptabelt att vi inte ska kunna se till att våra domstolar är säkra nog.

Om det är vad som krävs måste vi ändra grundlagen, men jag är inte säker på att det behövs. Den tolkningen är det uppenbarligen inte alla som gör, åtminstone inte de tunga remissinstanserna som uttrycker sig positivt om säkerhetskontrollerna.

Det är i vilket fall ingenting som ska hända att vi ska ha en säkerhet och fortfarande öppen domstol. Jag återkommer till frågan: Vem är det som inte kommer in i våra domstolar med Sverigedemokraternas förslag?

Anf. 83 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Det vi diskuterar i dag är egentligen ett första steg. Det handlar om hur vi kan skaffa oss bättre kunskap om många av de saker som vi i dag inte riktigt vet hur de fungerar i domstolar.

Det som är viktigt att ta med sig i detta perspektiv är att inte bara diskutera de rent fysiska åtgärderna i form av bångar och mer tekniska detaljer. Vi måste även gå vidare och titta på hur andra delar fungerar. Om man exempelvis vill uttrycka ett hot i en domstol kanske det inte är den bästa platsen att dra fram sin kniv och göra det. Många av de incidenter som man talar om beror kanske inte på att man vill ha kniven med sig för att hota i domstolen utan kanske för att man av andra anledningar bär kniv.

Jag vill inte förminska detta på något sätt, men det är viktigt att vi har ett bredare grepp. Jag värderar högt den öppenhet som finns. Jag vet själv som bland annat sitter i kommunfullmäktige att vi har möjlighet att införa säkerhetskontroller där. Men vi gör det väldigt sällan därför att vi inte tycker att det finns något behov.

På samma sätt finns när det gäller skattebrott vid en förvaltningsdomstol väldigt sällan en säkerhetsrisk. Frågan är då: Ska man genomföra detta? Det är konstaterat enligt både grundlag och Europakonventionen att det utgör ett intrång i den personliga integriteten. Jag vet också att Sverigedemokraterna inte tycker att den personliga integriteten är speciellt viktig.

Som svar på din fråga, Kent Ekeröth, vet du själv att det inte finns någon person som kommer att bli stoppad om man inte har något illegalt föremål på sig. Men det är givetvis så att man kommer att påverka öppenheten och kommer att få en annan bild av domstolen.

På sikt kommer givetvis den öppenhet som vi egentligen alla värnar att urholkas steg för steg. Därför är vi inte i dag redo att ta det steget. Det kan vara så att vi behöver utvärdera längre fram. Men jag tycker inte att vi ska göra det i dag.

Anf. 84 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Den här debatten handlar om ökad säkerhet i domstol. Vi i Miljöpartiet står bakom och yrkar bifall till hela förslaget i betänkandet och har alltså inte någon reservation.

I betänkandet föreslås en del förändringar som Caroline Szyber och Jan R Andersson har beskrivit här i kammaren, så jag ska inte gå in så mycket på dem. Jag tänker däremot konstatera att det är viktigt för tilltron till hela rättsväsendet att säkerhet i domstol fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Jag är förstås extra nöjd med att vi under behandlingen har fått gehör för vår motion och att nu ett enigt utskott ber regeringen att genomföra en utvärdering av säkerheten i domstol för målsäganden och vittnen.

Att försöka påverka brottsutsatta eller vittnen i syfte att dölja ett brott är i sig ett brott. En specialstudie som Brå, Brottsförebyggande rådet, har gjort visar att antalet anmälningar om övergrepp i rättssak ökade med 70 procent mellan 1999 och 2006 och att de numera är uppe i nästan 6 000 per år.

Det är hot om våld som är den vanligaste formen av övergrepp i rätts-sak. Faktiskt våld förekommer mer sällan. Däremot kan hotet få en förstärkt effekt eftersom det ofta uttalas i samband med våld. Ibland kan det till och med vara svårt att skilja ut övergrepp i rätts-sak från själva grundbrottet, till exempel när någon har blivit misshandlad och hotad om vartannat under en längre tid. Ett exempel på detta är just våld i nära relationer. Detta kan innebära att övergrepp i rätts-sak ibland inte anmäls.

När hot mot vittnen och brottsutsatta uppstår finns det vissa personer som vågar stå på sig trots påtryckningar medan andra ändrar sina redogörelser eller inte längre vill medverka i rättsprocessen. Detta riskerar att försvåra utredningar och åtal för brott och därmed göra det möjligt för gärningspersoner att fortsätta med sin brottslighet. Därför är det viktigt att stärka skyddet för dessa personer. Genom att göra det stärker vi också tilltron till hela rättssystemet.

Anf. 85 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Den fråga som kammaren har att behandla just nu är inte jättekomplicerad. Det handlar om en ökad säkerhet i domstolar. Det ska bli lite enklare att lite oftare kunna använda sig av larmbågar och att kunna ägna sig åt kroppsvisitation – detta för att se till att människor inte har med sig vapen, bomber, flaskor eller vad det nu kan vara in i domstolssalen. Det är viktigt att vi fredar den som en plats där vi låter den svenska rättskipningen råda. Det ska vara tryggt för salens aktörer. Det ska vara tryggt för advokater, för målsägande, för domare, för nämnde-

män och för viktiga statstjänstemän som jobbar i en domstol och som vill känna att det är en bra plats.

Herr talman! Det finns några här som vill gå lite längre. Jag kan tycka att Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna har hyggliga argument. Vi skulle såklart inte släcka ned öppenheten i våra domstolar bara för att man inför bågarna. Men för mig är det tydligt att vi måste gå till väga på detta område som på alla andra: Vi prövar om det finns ett behov, om det är ändamålsenligt och om det finns en professionalitet.

Som lyftes fram tidigare i debatten är det viktigt att man förhåller sig till grundlagen och att man ser till att människor inte kontrolleras mer än nödvändigt. Jag har själv erfarenhet eftersom jag till vardags är anställd vid Örebro tingsrätt. Jag har suttit i rätt många rättegångar som har varit ganska obehagliga. Det behöver inte handla om brottslighet som gäller grova organiserade brott. Det kan gälla att man sitter i en förhandling med två föräldrar som bråkar om ett barn och som är helt vansinniga på varandra. Det skakar i rummet – så illa tycker människorna om varandra. Det händer obehagliga saker. Det är ofta sådana gånger det har inträffat incidenter i våra domstolar också historiskt. Det har varit tragiska händelser när människor har passerat gränsen för sammanbrott, brutit ihop och begått vansinnesdåd.

Jag vill dock understryka att det som gör att vi lägger fram detta från vår och regeringens sida och att Folkpartiet stöder det är att vi tycker att det är balanserat. Det här kostar också pengar, men att köra in stålbågar på alla våra domstolar hela tiden och på en gång motsvarar pengar som skulle kunna användas till annat. Det skulle kunna användas till poliser, till målsägandebiträden och till fler domare i domstolarna. Det får inte vara så att man från oppositionens sida hela tiden säger: Vi gör mer, för vi har en sedelpress! Vi kan ha ännu mer av allting! Då kan man såklart rulla ut alla möjliga åtgärder och dessutom bygga hur många domstolar som helst. Det är lite grann detta det handlar om, herr talman. Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna finner varandra i en vilja att dra i gång sedelpressar, vilket naturligtvis inte är möjligt.

Jag vill understryka att det vidtas många andra åtgärder. Om man vill skada domare eller åklagare för att påverka en rättsprocess, vilket är ett reellt problem, sker det ofta utanför rättegångssalen. Jag vill understryka att man är konstig och åtminstone osmart om man ägnar sig åt att hota människor mitt framför halva stadens rättsmaskineri. Då blir man i regel påkommen och lagförd för detta.

Det är de andra hoten mot åklagare där det ristas på dörrar, rings på nätterna och hotas som det handlar om. Här är det viktigt att vi gör det vi kan för att ge personer spärrar i register och skyddad identitet om det behövs. Vi ska också se till att polisen har en effektiv verksamhet för att analysera och jaga de personer som ägnar sig åt övergrepp i rättssak. Jag vill understryka att det är centralt. När vi nu moderniserar vårt rättsväsen och bygger nya rättscenter, till exempel ett i Örebro just nu, jobbar vi med den dynamiska säkerheten och bygger lokaler som på alla sätt är så säkra som möjligt med olika former av flyktvägar.

Man kan inte låta bli att reflektera över Vänsterpartiet. De är inte här nu. Annars brukar de vara här och ta debatter med regeringen och hela tiden säga att vi kontrollerar för mycket. Men nu står Vänsterpartiet här med stor glädje och tycker att det bör vara mer av insatser för att kontrol-

lera människor. Jag hävdar att det i detta fall inte är ändamålsenligt, inte behovsprövat och inte i proportionalitet till det som behöver göras.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet, herr talman, och avslag på de reservationer som det har yrkats på.

I detta anförande instämde Anna Steele (FP).

Anf. 86 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Jag har varit uppe i två tidigare replikskiften, så jag ska inte upprepa de argumenten. Jag tänkte bara kommentera det som Johan Pehrson sade om sedelpressen.

När vi lade fram vår höstbudget 2011, som gäller för kommande år, lämnade vi ett reformutrymme. Vi har helt enkelt gjort andra prioriteringar i budgeten. Det finns framför allt två områden som vi har prioriterat ned. Det är självfallet invandringspolitiken, som är extremt kostsam. Nuvarande regering slänger miljarder och åter miljarder på illegala invandrare för gratis sjukvård, skolgång och allt vad det nu är. Denna prioritering gör inte vi, för vi tycker till exempel inte att illegala invandrare ska få dessa miljarder. Vi prioriterar om. Vi drar ned på den oansvariga invandringspolitiken. Vi drar ned på det utlandsbistånd som är helt ineffektivt och satsar mer på katastrofbistånd. Vi har alltså ett helt annat reformutrymme i budgeten jämfört med alla andra partier. Det är ingen sedelpress som sätts i gång, utan det är en omprioritering av resurser för att göra det mer effektivt och för att helt enkelt lägga resurserna där de hör hemma.

En av de satsningar vi gör är på rättsväsendet, där vi lägger mer pengar än vad regeringen gör. Det gäller dels polisorganisationen, dels Domstolsverket som vi har tillfört resurser bland annat för larmbågarna. Vi ökar även rent allmänt resurserna för att få snabbare domstolsbehandlingar med ökat antal mål, vilket skulle bli följderna av vår kriminalpolitik.

Håll begreppen rätt! Det är inte fler sedelpressar, utan det är omprioriteringar – och bra omprioriteringar.

Anf. 87 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Man blir tvungen att svara på detta på två sätt. Först handlar det i sak om att prioritera. Även Sverigedemokraterna har, även om de sällan inser det, begränsat utrymme vad gäller resurser. Om man då väljer att blåsa på och köra in larmbågar på varenda domstol i Sverige kostar det pengar. Jag som liberal, företrädare för Folkpartiet och företrädare för den regering som bär fram detta – i det här fallet i samarbete med Miljöpartiet som också står bakom propositionen och betänkandet – väljer att i stället satsa på annat. Vi satsar på poliser, på insatser för fler domare så att man får en effektivare process eller på fler åklagare för att jaga människor som begår grova brott. Vi tar resurserna från de bågar som Kent Ekeroth använder.

Kent Ekeroth och Sverigedemokraterna har naturligtvis en lösning på allting. De vill se till att vi rullar tillbaka Sverige till en annan tid. Jag vill bara understryka att om vi hade haft den attityd som Kent Ekeroth och Sverigedemokraterna har i dag för 150 år sedan hade Sverige varit ett väldigt fattigt land. Det betyder inte att vi från Folkpartiet förnekar att det finns integrationsproblem, att det finns personer som inte sköter sig och

så vidare. Men lösningen är inte att låta Kent Ekeroths ideologi råda i Sverige. Jag sade nu 150 år, men om vi går ännu längre tillbaka i tiden hade vi sannolikt suttit kvar i ett väldigt trist land med väldigt lite av dynamik och utvecklingsmöjligheter.

Det här hänger ihop lite grann med en debatt vi hade tidigare i dag om den svenska kulturanden som just Sverigedemokraterna av någon anledning säger sig utgöra talespersoner för, vilket jag hävdar att, om det finns en sådan ande, den betackar sig för.

Anf. 88 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Det är ganska intressant att man kallar 93 miljoner kronor i löpande kostnader för att blåsa på när statsbudgeten är på många miljarder.

Johan Pehrson säger att man satsar på andra områden i stället för att öka säkerheten för målsägande, till exempel fler domstolar, fler domare och så vidare. Vi har satsat mer än vad regeringen har gjort i budgeten på alla områden inom kriminalpolitiken och rättsväsendet. Vi har satsat mer än regeringen på polisen, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och så vidare. Alla de fantastiska satsningar som Johan Pehrson säger att man gör slår vi i vartenda fall.

Sedan pratar Johan Pehrson om integrationsproblem. Det är klassiskt. Ullenhag brukar säga att vi har stora utmaningar med den invandringspolitik som har förts under 35–40 år. Det intressanta är utgångspunkten i den här debatten. Det har kommit så många erkännanden på senare tid från regeringen. Det har kommit erkännanden om att arbetslösheten har med invandringen att göra. Jan Björklund har erkänt att de dåliga skolresultaten har med invandringen att göra. Det har kommit erkännande på erkännande som visar på kostnader, problem i skolan och så vidare.

Om man nu är medveten om den fullständigt misslyckade invandringsspolitiken som vi har haft, som även slår på kriminalpolitiken, är det en konstig utgångspunkt att prata om hur vi ska lösa utmaningarna. Man måste fråga sig själv: Varför över huvud taget skapa utmaningarna? Det är ingen som har svarat på den frågan.

Sedan var Johan Pehrson inne på något som hände för 150 eller 200 år sedan. Jag antar att han syftade på utvandringen till USA. Nickar du? Är det detta du syftar på? Nicka i så fall bara!

(JOHAN PEHRSON (C): Det kan jag återkomma till.)

Om det är den som han syftar på vill jag bara säga att man kan fråga indianerna i USA vad de tyckte om den utvandringen, som alla brukar hylla. Hur många av dem återstod när den fantastiska europeiska utvandringen utplånade indianerna i Nordamerika och Sydamerika och aboriginerna i Australien? Det är inte ett jättebra exempel, om det nu var det du tänkte ta.

Anf. 89 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Jag känner att jag har kommit en bit ifrån larmbågarna i Örebro tingsrätt. Nu befinner jag mig hos urbefolkningen i Australien. Det är så Sverigedemokraterna fungerar.

Om det var så att jag var medlem i Sverigedemokraterna och höll på med er rättspolitik – en mycket sjuk tanke – skulle jag hävda att de 97 miljoner som det kostar att sätta upp larmbågar i varenda domstol skulle jag använda på ett annat sätt. Oavsett var du tar pengarna ifrån och oavsett vad du gör tycker jag att det går att använda pengarna mer effektivt om det finns begränsningar. Det är det jag säger till Kent Ekeröth och Sverigedemokraterna. Det är därför jag tycker att man måste ha en proportionalitet. Man måste se på annat som görs för att öka säkerheten i domstolarna och minska påverkan.

Det är lite konstigt här. Vilket fel gjorde de svenskar som flydde för att vi kåkade bark i Sverige? Vilket fel gjorde de när de reste från vårt land för att söka framtid och möjligheter i Amerika i det här fallet?

(KENT EKERÖTH (SD): Fråga indianerna!)

Jag har mycket svårt att se detta. Jag har svårt att se att det var svenskarna som utplånade indianerna. Men det är med den retoriken som Sverigedemokraterna jobbar, mina vänner. Jag vill varna er. Hade Kent Ekeröth funnits på hedenhös tid hade vi suttit kvar i grottna.

Anf. 90 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Jag tänker lämna hedenhös för en stund och tala om ökad säkerhet i domstolarna. Det är faktiskt det vi ska fatta beslut om här i dag.

Det är grundläggande i ett rättssamhälle att det finns en säkerhet i våra domstolar. De som kommer dit som målsägande eller vittne, och det gäller även domare och nämndemän och i vissa fall även den tilltalade, ska kunna känna sig trygga när de är där eftersom dessa personer måste befinna sig i en domstol.

Vi har pratat mycket här i dag om övergrepp i rättssak. Man ska dock komma ihåg att övergrepp i rättssak inte huvudsakligen sker i våra domstolar. När vi talar om säkerheten i domstolar är det bara en liten del av det som behöver göras för att de här personerna, målsägande, vittnen med flera, ska kunna känna sig trygga. De allra flesta övergrepp i rättssak sker någon helt annanstans i vårt samhälle. Man blir kanske hotad utanför porten när man är på väg hem, när man går till skolan eller någon annanstans för att man inte ska vittna eller säga vad man har sett.

Det är grundläggande att vi har ett tryggt rättssystem för att människor ska våga berätta och för att vi också ska kunna döma dem som är skyldiga.

I den här debatten har det också kommit upp ett antal förslag – och de finns även i betänkandet – om att i stället för att göra som vi nu har gjort, där vi ökar möjligheten till tillfälliga kontroller med larmbågar med mera, ska vi införa en permanent kontroll i samtliga domstolar. Jag tänker nämna tre skäl till varför det inte är ett bra förslag.

För det första är det mycket dyrt, precis som Johan Pehrson var inne på. Finansutskottet har nämnt en siffra som var på drygt 100 miljoner kronor. Jag är alldeles övertygad om att skulle kravet att vi ska ha permanenta säkerhetskontroller ställas på Domstolsverket skulle kraven på att lägga ned de små tingsrätterna komma som ett brev på posten. Även om Socialdemokraterna under justitieminister Thomas Bodström hann

lägga ned hälften av alla landets tingsrätter finns det fortfarande en del mindre tingsrätter kvar. Där finns ofta ett utrymmesproblem. Skulle vi kräva att det ska vara permanenta säkerhetskontroller i alla domstolar skulle det skapa problem, och vi skulle nog ganska snart få se att det kom krav från Domstolsverket på att lägga ned de mindre tingsrätterna. Det har kommit förut.

Det andra skälet som jag vill ta upp är att det faktiskt inte behövs. Det är klart att det ska vara säkerhetskontroller när vi har säkerhetsmål i Stockholms tingsrätt, i Malmö eller någon annanstans. Då finns det verkligen ett behov av att kolla alla personer som kommer in, men vid de allra flesta tingsrätter och vid de allra flesta förhandlingar kommer inte några fler än målsägande, något vittne, domaren och den tilltalade. Ett målsägarbiträde och åklagaren befinner sig förmodligen där också. Men det är inte några åhörarmassor som strömmar in i våra tingsrätter för att sitta och lyssna på normala rättegångar. Det är en helt felaktig bild av hur en normal svensk rättegång ser ut. Det behövs faktiskt inte en permanent säkerhetskontroll i varenda tingsrätt eller varenda domstol i det här landet.

Det tredje skälet som jag skulle vilja ta upp är de krav som finns i regeringsformen och även i Europakonventionen om att vi ska ha offentlighet kring domstolsförhandlingarna. Det ska finnas en informationsfrihet och ett skydd mot kroppsvisitation. Att gå igenom en säkerhetskontroll är en typ av kroppsvisitation, och det kan vi inte besluta om hur som helst. Det finns ett skydd mot kroppsvisitation. Detta har också Lagrådet påpekat vid tidigare tillfällen. Jag är helt övertygad om att Lagrådet skulle ha ett och annat att säga om vi skulle säga att nu ska vi ha permanenta säkerhetskontroller.

Dessutom måste vi fråga oss om vi vill ha domstolar där alla människor kontrolleras. Tyvärr behövs det i vissa domstolar vid vissa förhandlingar. Då ska definitivt varenda person som vill in och lyssna kontrolleras. Men det finns också helt andra rättegångar, som jag var inne på tidigare, där det inte finns något behov av att kontrollera. Om vi rent reflexmässigt säger att det ska vara fler metallbågar, fler kontroller och kroppsvisitationer är vi ute på en farlig väg. Vi måste också värna öppenheten i vårt samhälle. Ett samhälle mår bra av öppenhet och transparens. Det talade vi om i går också när vi pratade om mutlagstiftningen.

Herr talman! Till slut vill jag ta upp en liten sak som Mattias Jonsson från Socialdemokraterna nämnde tidigare. Det var ett långsökt resonemang om att alliansregeringens politik har skapat fler hot i våra domstolar. Man kan göra den reflexionen att dagens svenska arbetslöshet i en djup europeisk lågkonjunktur ligger ungefär på samma nivå som den gjorde under den socialdemokratiska regeringen när vi hade högkonjunktur.

Ändå skulle jag vilja säga att Mattias Jonsson på ett sätt skulle kunna ha rätt i att vår politik kan ha gjort att hoten i domstolar har ökat. Våra stora satsningar på att bekämpa grov organiserad brottslighet har nämligen gjort att det i dag är bra många fler från kriminella gäng som kan åtalas och dömas. Tyvärr innebär det i sin tur också en ökad risk för hot och våld mot rättsväsendets representanter. Lösningen på det är dock inte att sluta jaga de grovt kriminella gängmedlemmarna. Vi ska tvärtom jaga dem ännu mer.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Gymnasieskolan

7 § Gymnasieskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU15
Gymnasieskolan.

Anf. 91 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Herr talman! Jag tycker att det vore bra och viktigt om vi kom överens mellan partierna om skolpolitiken. Jag tror på att varje barn och ungdom i det här landet skulle tjäna på om vi kom överens om att vi måste ha högre ambitioner och att vi måste se till att höja kunskapsresultaten, minska avhoppen och öka likvärdigheten. Jag tror också att vi på så sätt skulle få allmänhetens förtroende så att man litar på att i den svenska skolan kommer alla elever och studenter att kunna nå hundra procent av sin förmåga.

I dagens debatt om gymnasieskolan vill jag därför först lyfta upp två saker som vi faktiskt är överens om. Ett enigt utskott bifaller vårt yrkande om att regeringen bör vidta de åtgärder som behövs för att förbättra studie- och yrkesvägledningen. Med dagens många valmöjligheter behöver eleverna god information om vilka vidare studie- och karriärmöjligheter olika studieval ger. I dagens uppdelade gymnasieskola, där eleverna som går ett yrkesprogram måste använda sitt individuella val eller läsa ett utökat program för att nå grundläggande behörighet, är det särskilt viktigt att man får information om detta helst innan men senast i årskurs 1.

Den andra saken vi är överens om handlar om den nya betygsskalan och antagningen till högre utbildning. När man byter betygsskala är det viktigt att övergången blir rättvis så att alla ungdomar som börjar i den nya gymnasieskolan har samma chans som äldre ungdomar att komma in på den utbildning de drömmer om. Därför har vi föreslagit att det ska bli rättvisa övergångsregler. Visserligen har utskottsmajoriteten avslagit vårt yrkande i det här betänkandet, men vi är överens med regeringen. Det är en bra början.

Herr talman! Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft men också till människors frihet att forma sina liv. Ska vi möta utmaningarna som ett modernt land måste vi investera i utbildning här och nu.

I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett alltmer komplext och kunskapsintensivt samhälle. Statistiken visar entydigt att personer som inte slutför gymnasiestudierna löper större risk att långvarigt hamna utanför arbetsmarknaden.

Vi har en hög ungdomsarbetslöshet i Sverige samtidigt som vi har branscher som inte hittar utbildad arbetskraft. Det leder till slutsatsen att vi måste göra allt vi kan för att ungdomar ska komma in på gymnasiet och också slutföra sina studier. I det sammanhanget blir det helt obegripligt att regeringen sparar 675 miljoner på gymnasieskolan bara i år. Det motsvarar nästan 1 400 lärartjänster eller 808 kronor mer i månaden i lönekuvertet om man så vill.

Regeringens argument för att spara dessa pengar redan år ett i genomförandet av gymnasiereformen håller inte. När jag är ute på besök på gymnasieskolorna vittnar många rektorer om att det är tvärtom. Man bedriver faktiskt undervisning i två olika system just nu.

Gymnasiet är en viktig nyckel till framtiden som vi behöver stärka och modernisera. Vi måste rusta våra ungdomar för framtiden, öka likvärdigheten och se till att det inte har så stor betydelse var du kommer ifrån eller vilka föräldrar du valt.

Jag tror faktiskt att alla kan bli akademiker. Med rätt förutsättningar går det. Om vi inte tror och förväntar oss det utan gör på något annat sätt och sorterar in människor i olika fack riskerar vi att missa många talanger. Jag vill i det sammanhanget nämna en positiv sak: Högskolan i Gävle som nu startar landets första högskoleutbildning för personer med utvecklingsstörning. Det är jätteroligt!

Däremot tror jag inte att alla vill bli akademiker. Det vore inte ens önskvärt. Det finns ett stort behov av utbildad arbetskraft bland annat inom äldreomsorgen – världens bästa jobb, jag lovar er. Det finns också brist inom industrin och hantverksområdet. Vi skulle behöva betydligt fler som söker sig till de utbildningarna nu.

I stället ser vi ett kraftigt ras. Ungdomar söker sig i stället till högskoleförberedande program då de förmodligen vill ha alla dörrar öppna för framtiden. Men ser det ut så i morgon för de olika branscherna och för de olika individerna? Det vet varken vi eller de, och därför måste gymnasieskolan ge bästa möjliga förutsättningar för både arbete och fortsatta studier, både nu och senare i livet.

Jag tror inte heller på det där med handens eller hjärnans kompetens som det brukar talas om ibland. Det finns inga sådana människor, och det finns inte heller sådana jobb. Det är både och – och lite till.

Jag vill yrka bifall till vår reservation 5 om högskolebehörigheten.

Herr talman! Vi brukar kritisera utbildningsministern för att mer titta bakåt än att se framtiden. Det är visserligen sant, men jag kan avslöja att jag gör så själv ibland, inte för att hitta lösningarna men för att se på historien och lära för framtiden.

Min pappa gick i Vadsbro skola i sex år. Han har berättat för mig att han inte fick vara med på alla lektioner. Det var så att magisterns potatisland och bikupor skulle skötas. När jag frågade varför det var just han som skulle göra det svarade han: Jag vet inte. Men det var nog så att statarungar var statarungar, och prästens och storbondens ungar var någonting annat.

Farsan fick sedan gå ett år till i skolan, men det där med realen var det aldrig tal om. Dels fattades det kunskaper efter timmarna i potatislandet, men sedan behövde farfar också ha in pengar till familjen så han fick börja som dräng, farsan.

Sedan dess har vi verkligen gjort en resa i det här landet. Vi bestämde oss för en skola som skulle kompensera de fattiga ungarnas hemförhållanden så att vi till och med kunde skicka statarungarna till universiteten.

Varför berättar jag det här? Jo, jag tycker att det är viktigt att påminna sig om att det inte är så himla länge sedan som förväntningar och förutsättningar spelade en väldigt stor roll. Faktum är att jag är rädd för att vi går bakåt i stället för att fortsätta att utveckla Sverige till en modern kunskapsnation. Det är det vi ska göra.

Jag ser att tiden går, men jag måste bara nämna en sak till, och det är de olika behörighetskraven för att komma in på de högskole- eller de yrkesförberedande programmen. Det handlar om tolv respektive åtta ämnen. Det ger en stark signal till både elever och föräldrar om vilken ambitionsnivå olika elever ska lägga sig på och vilka förväntningar man har på sig, vilket i förlängningen påverkar deras yrkesval. Att dra en gräns häremellan är inte bra och det är inte befogat. Det borde vara lika.

Jag vill också yrka bifall till vår reservation om behörigheten till de nationella programmen.

Anf. 92 JABAR AMIN (MP):

Herr talman! En del av debatten om gymnasieskolan handlar om de alltför många avhoppen. Alldeles för många unga lämnar i dag tonåren utan en fullständig gymnasieutbildning. Andelen som fem år efter det att de har börjat gymnasiet fortfarande inte har slutbetyg har varit konstant under de senaste åren. Var fjärde elev saknar slutbetyg. Den här regeringen har inte lyckats att ändra på detta, trots hög svansföring.

En termin efter det att den nya gymnasieskolan trätt i kraft kunde vi läsa om förslaget att införa en ett- eller tvåårig yrkesutbildning med möjlighet att välja bort alla de teoretiska ämnena. Regeringens förslag för att få fler unga att ta sig igenom gymnasieskolan är att förkorta och förenkla utbildningarna i stället för att garantera skolorna och eleverna de resurser och det stöd som de behöver. Som nämndes även av Caroline Helmersson Olsson tidigare i hennes anförande skar regeringen 700 miljoner på gymnasieskolan för 2012, och nya nedskärningar väntar de kommande åren. Det är definitivt fel väg att gå. Även om mer resurser inte löser alla skolans utmaningar skapar brist på resurser svåra hinder för skolan att möta varje elev och ge eleverna de verktyg som behövs för att klara av skolan.

Herr talman! Regeringens eget recept för att minska avhoppet, förutom nedskärningarna förstås, har varit dess lärlings- och yrkesprogram. Men varken yrkesprogrammen eller lärlingsutbildningarna i gymnasiet har blivit den succé som regeringen har hoppats på. Lärlingsförsöket instiftades 2008 med ambitionen att fler elever skulle lämna skolan med en fullständig utbildning. Tre år senare blev försöket med lärlingsutbildning permanent, innan ens en första ordentlig utvärdering hade gjorts.

Skolverket visar nu att redan under det första studieåret hade var fjärde elev slutat, och endast 44 procent av eleverna i den första kullen fick ett slutbetyg efter tre års studier. Det är inte något bra betyg för en utbildningsreform som instiftades för att lösa just problemen med avhoppet. Det är rent av ett bottenbetyg för regeringen.

När regeringen 2011 lade fram sitt förslag om en permanent lärlingsutbildning var flera remissinstanser oroliga för att det skulle bli svårt att

kvalitetssäkra den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen. Krav på bland annat handledarutbildning för de företag som tog emot lärlingar avvisades då av regeringen.

Vi i Miljöpartiet var noga med att poängtera att kvaliteten på den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen måste garanteras. Handledarens kompetens var för vår del helt central, därför att den elev som går på ett yrkesprogram eller en lärlingsutbildning är elev även under den del av utbildningen som är arbetsplatsförlagd. De rättigheter som eleven har i skollagen har eleven lika stor rätt till även på arbetsplatsen. Därför behöver skolorna säkerställa att handledarna genomgår en obligatorisk handledarutbildning för att sedan vara ansvariga för elever som genomgår gymnasial lärlingsutbildning.

Herr talman! Gymnasieskolans yrkesprogram och lärlingsutbildning är i grunden bra inslag i det svenska skolväsendet. Det är självklart bra om en tätare samverkan mellan arbetsliv och skola kan främjas och fler unga människor kan gå från skolan ut i arbetslivet tillräckligt förberedda och rustade med rätt kompetens. Slarvigt genomförda reformer riskerar däremot att försämra snarare än förbättra relationen och kopplingen mellan arbetslivet och skolan. Utbildningsvägarna får aldrig vara återvändsgränder och leda till stängda dörrar.

Vägen till arbetslivet och karriären är inte spikrak för de flesta. Yrken som sjuksköterska, förskollärare, lantmätare, skogsmästare har tidigare haft en yrkesbas bland dem som först gått yrkesförberedande program och sedan varit yrkesverksamma innan de började med sina högskolestudier. Undersköterskor har kunnat bli sjuksköterskor, barnskötare har kunnat bli förskollärare och skogsarbetare har kunnat bli skogsmästare. Den naturliga vidareutbildningen och karriärmöjligheten är nu på väg att försvinna eftersom behörigheten att läsa vidare inte längre är självklar i regeringens nya gymnasieskola.

För att motverka att dörren helt stängs för elever på yrkesprogrammen har till exempel Landsbyggsdepartementet avsatt resurser för ett skogligt basår. Genom att gymnasister från andra program kan läsa skogliga ämnen under ett år ska de kunna bli behöriga till skogsmästarprogrammet. Det regeringen tar bort från den ena delen får en annan myndighet anstränga sig för att återskapa. Ni hör själva hur tokigt det låter.

De senaste tre åren har antalet sökande till gymnasiernas yrkesprogram minskat med 25 procent. Särskilt drabbade är industri- och handelsprogrammen som sett att sökandantalet minskat med över 40 procent. Svensk industribas hotas därmed likaväl som en stor grupp unga som bara hamnar allt längre från arbetsmarknaden.

Om vi vill ha hög kvalitet i gymnasieskolan måste det vara enkelt för den byggelev som vill gå vidare och bli byggingenjör att göra det eller för den elev från industritekniska programmet som vill läsa till maskiningenjör att göra det. När den dörren stängs flyr också eleverna dessa utbildningar. Vi i Miljöpartiet är de första att beklaga detta.

Herr talman! Miljöpartiet har flera viktiga motioner i betänkandet om gymnasieskolan, men för att inte förlänga debatten väljer jag att inte nämna alla våra förslag här. Vi står givetvis bakom dem, men för tids vinnande yrkar jag härmed bifall till enbart reservationerna 5, 7, 8, 9 och 13.

Anf. 93 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Jag har tidigare konstaterat att andelen elever som lämnar grundskolan med ofullständiga betyg har blivit allt fler. Enligt Skolinspektionen 2009 är det dessutom så att hälften av gymnasieeleverna inte når godkänt i alla kurser. Så många som en tredjedel når inte tillräckliga resultat för att studera vidare på högskolan.

Många ungdomar väljer att hoppa av skolan i förtid. Det är klart att det är en mycket allvarlig situation. Det sätter stor press på gymnasieskolan. Det sätter stor press på hela skolsystemet, men framför allt väldigt stor press på samhället.

Jag tror att de flesta av oss vet att vi inte behöver gå speciellt långt tillbaka i tiden, några årtionden, för att hamna i en tid då möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden var helt annorlunda än den är i dag. Man kunde hoppa av skolan i förtid. Man kunde ändå få ett jobb, och man kunde ändå hitta sin plats i arbetslivet. Det är klart att det blir betydligt lättare då. Så är det inte i dag. Vi vet att konkurrensen på arbetsmarknaden är stor, har ökat och att det krävs en genomförd gymnasieutbildning för att kunna erhålla ett arbete – med några få undantag.

Vi befinner oss i en situation då andelen ungdomar som inte genomför sin gymnasieutbildning ökar. Jag menar att man inte behöver vara någon sorts raketforskare för att inse att situationen är allvarlig och kräver åtgärder. Jag har sagt detta tidigare, och jag säger det igen – det blir mycket upprepningar ibland: Jag och Sverigedemokraterna är positiva till den genomförda gymnasiereformen. Jag tycker att det är bra med en tydlig uppdelning mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program.

Vi måste säkerställa att våra ungdomar tar sig igenom gymnasieskolan, annars kommer de aldrig att få en grund att stå på. Det är en rättighet som också ska gälla dem som inte kan eller vill bli akademiker. Annars är jag helt säker på att ungdomsarbetslösheten och utanförskapet kommer att växa än mer. Om vi ska säkerställa att alla ungdomar tar sig igenom gymnasieskolan innebär det inte att alla måste ta exakt samma väg. Då är vi helt fel ute. Jag menar att det spelar ingen roll hur mycket man beklagar sig på den rödgröna sidan. Verkligheten är att många ungdomar inte vill studera vidare efter gymnasieskolan. De har efterlyst en yrkesinriktad gymnasieutbildning, en utbildning som ger dem jobb när gymnasieskolan är avslutad. Därför är det helt logiskt att man delar upp gymnasieskolan som i dag, det vill säga att det finns två vägar.

Jag menar också att ungdomsarbetslösheten till viss del beror på en sorts överteoretisering som tidigare har skett av gymnasieskolans olika program. Idén om att alla ska ges högskolebehörighet har varit en katastrof för både ungdomarna och arbetsmarknaden.

Vi ser resultaten i dag. Ungdomar på yrkesprogrammen har under lång tid fått undermålig undervisning med alltför få inslag av praktik och alltför mycket teori i sina praktiskt inriktade program.

Nu har regeringen genomfört några, som jag ser det, välbehövliga förbättringar. Visionen om att alla elever ska vara exakt likadana, att alla elever helst ska bli akademiker, har frångåtts. Än en gång: Alla kan inte och alla vill inte bli akademiker, lika lite som att alla kan eller vill bli hantverkare – eller hundrameterslöpare för den delen.

Det finns dock fortfarande mycket att önska. Tyvärr har många gymnasieskolor svårt att hitta praktikplatser till elever på yrkesprogrammen. Matchningen mellan utbildning och näringsliv är långt ifrån perfekt. Kanske är det nödvändigt med en översyn av yrkesprogrammen för att försäkra oss om att utbildningarna motsvarar efterfrågan och så att utbildningarna också leder till jobb. Jag menar dock att det inte bara är yrkesprogrammen som behöver ses över. Även på de högskoleförberedande programmen kan det göras förbättringar. Ett förslag som kommer från Socialdemokraterna som jag tycker är bra gäller att elever som har lätt för sig i skolan och som snabbt tillägnar sig kunskap ska ges möjlighet att läsa enskilda ämnen på högskolenivå. Det är ett bra förslag.

Herr talman! Ett system med tydligare uppdelning mellan dels yrkesinriktade, dels studieförberedande program kräver naturligtvis att man senare i livet kan ångra sig. En person som har valt ett yrkesprogram måste naturligtvis få möjlighet att läsa in de ämnen som eventuellt saknas för att kunna sadla om och läsa vidare. Annars ser jag problem med reformen. Då krävs till exempel ett väl utbyggt komvux. Det är bland annat därför som Sverigedemokraterna har valt att skjuta till medel. I vårt fall handlar det om ungefär 9 000 extra platser på komvux.

Det här kräver också en bra studievägledning. Det är inte så lätt att göra bra och genomtänkta val som tonåring. Då krävs att man får den hjälp man behöver för att göra de valen, även om man senare ångrar sig – vilket jag i och för sig tror att de flesta någon gång gör. Det är samma sak där. Vi har valt att tillföra medel till studievägledning i hela utbildningskedjan, det vill säga grundskola, gymnasieskola och komvux.

Problemet med gymnasiereformen är inte gymnasiereformen som sådan utan snarare att den är underfinansierad. Jag beklagar det. När man nu gör något som är så pass bra vore det beklagligt om reformen till viss del fallerar på grund av glädjekalkyler. Jag hoppas verkligen att man kan tillföra de medel som saknas. Jag tror på reformen. Det är bra jobbat, även om det fortfarande finns saker som kan förbättras.

Jag vill yrka bifall till följande reservationer – de är inte så många den här gången, bara fem: 3, 18, 19, 20 och 21.

(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

UU11 Strategisk exportkontroll

Punkt 1 (En ny krigsmateriellagstiftning, de mänskliga rättigheterna, ett demokratikriterium m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (MP, V)
4. res. 3 (SD)

Förberedande votering 1:

36 för res. 2
19 för res. 3
253 avstod
41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

101 för res. 1
36 för res. 2
171 avstod
41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Metin Ataseven (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

153 för utskottet
100 för res. 1
55 avstod
41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 19 FP, 16 C, 18 KD

För res. 1: 99 S, 1 -

Avstod: 21 MP, 19 SD, 15 V

Frånvarande: 13 S, 7 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 2 (Exportkrediter, Försvarsexportmyndigheten m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (MP, V)
3. res. 5 (SD)

Förberedande votering:

37 för res. 4
19 för res. 5
252 avstod
41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

251 för utskottet
36 för res. 4
20 avstod
42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 100 M, 19 FP, 16 C, 18 KD
För res. 4: 21 MP, 15 V
Avstod: 19 SD, 1 -
Frånvarande: 14 S, 7 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 3 (Enskilda länder och regioner)

1. utskottet
2. res. 7 (V)

Votering:

271 för utskottet

36 för res. 7

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 100 M, 19 FP, 16 C, 19 SD, 18 KD, 1 -
För res. 7: 21 MP, 15 V
Frånvarande: 14 S, 7 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 4 (Små och lätta vapen samt ett internationellt vapenhandelsfördrag m.m.)

1. utskottet
2. res. 9 (SD)

Votering:

252 för utskottet

19 för res. 9

36 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 100 M, 19 FP, 16 C, 18 KD, 1 -
För res. 9: 19 SD
Avstod: 21 MP, 15 V
Frånvarande: 14 S, 7 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 5 (Europeiska försvarsbyrån, EU:s uppförandekod m.m.)

1. utskottet
2. res. 11 (SD)

Votering:

251 för utskottet

19 för res. 11

37 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 100 M, 19 FP, 16 C, 18 KD
För res. 11: 19 SD
Avstod: 21 MP, 15 V, 1 -
Frånvarande: 14 S, 7 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 6

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU14 Nytt världlandsavtal med Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU15 Nytt världlandsavtal med Internationella institutet för demokrati och fria val (IDEA) samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU22 Tredje inreklamningspaketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder

Punkt 2 (Övervakningsplan för samriskföretag)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

288 för utskottet

19 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 100 M, 21 MP, 19 FP, 16 C, 15 V, 18 KD, 1 -

För res. 1: 19 SD

Frånvarande: 14 S, 7 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 3 (Allmänt om elmarknadens funktion)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

291 för utskottet

15 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 100 M, 20 MP, 19 FP, 16 C, 19 SD, 18 KD, 1 -

För res. 2: 15 V

Frånvarande: 14 S, 7 M, 5 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 4 (Elområden)

1. utskottet

2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 3 (S)

Votering:

170 för utskottet

98 för res. 3

38 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 19 FP, 16 C, 18 SD, 18 KD

För res. 3: 98 S

Avstod: 21 MP, 1 SD, 15 V, 1 -

Frånvarande: 14 S, 8 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 5 (Anslutning av små elproduktionsanläggningar)

1. utskottet

2. res. 6 (S, MP, V)

Votering:

172 för utskottet

134 för res. 6

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 19 FP, 16 C, 19 SD, 18 KD, 1 -

För res. 6: 98 S, 21 MP, 15 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 6 (Kommunala energibolag)

1. utskottet

2. res. 7 (S, MP, V)

Votering:

172 för utskottet

134 för res. 7

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 19 FP, 16 C, 19 SD, 18 KD, 1 -

För res. 7: 98 S, 21 MP, 15 V

Frånvarande: 14 S, 8 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SfU13 Förtydligande av arbetsgivares ansvar för sjuklön

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU12 Samverkan mellan kommuner om samhällsorientering, m.m.

Punkt 1 (Nämndemäns medverkan i kammarrätten)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

172 för utskottet

134 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 19 FP, 16 C, 19 SD, 18 KD, 1 -
För res. 1: 98 S, 21 MP, 15 V
Frånvarande: 14 S, 8 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 3 (Ytterligare mål i samhällsorienteringen)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

286 för utskottet

20 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 99 M, 21 MP, 19 FP, 16 C, 15 V, 18 KD, 1 -

För res. 2: 1 S, 19 SD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Leif Pagrotsky (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU24 Ökad säkerhet i domstol

Punkt 1 (Säkerhetskontroll i domstol)

1. utskottet
2. res. 1 (S, V)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

117 för res. 1

19 för res. 2

170 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

174 för utskottet

113 för res. 1

19 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 99 M, 21 MP, 19 FP, 16 C, 18 KD

För res. 1: 97 S, 15 V, 1 -

Avstod: 19 SD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 4 MP, 5 FP, 7 C, 4 V, 1 KD

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 94 ROSSANA DINAMARCA (V):

Fru talman! Vad ska jag bli när jag blir stor? Den frågan har vi nog alla funderat över inte bara som små utan säkert också som vuxna.

När jag gick på mellanstadiet drömde jag om att bli läkare. När jag gick på högstadiet ville jag bli journalist. När jag läste upp mina betyg på komvux var det för att komma in på lärarutbildningen. Min mamma jobbade på Saab i 36 år innan Saab gick i konkurs. Nu ska hon börja på en omvårdnadsutbildning. Saker och ting händer i livet. Därför är det viktigt med en utbildningspolitik som håller dörrar öppna och erbjuder flera möjligheter.

Med den borgerliga regeringen har utbildningspolitiken tagit en annan riktning. Man tvingas att redan som elvaåring staka ut sin väg. Vi vet att ingen elvaåring klarar att göra detta på egen hand. Elever som har välutbildade och välbeställda föräldrar är de som kommer att ha fördelar, något vi ser resultat av redan i dag. Den grundläggande tanken om en likvärdig skola för alla är som bortblåst. I stället har högeralliansen en elitistisk och trångsynt politik som innebär ökad sortering och utslagning.

Den nya gymnasieskolan är ett stort steg tillbaka. Man tar ingen hänsyn till den omvärld vi befinner oss i. I dag finns det helt andra krav från arbetslivet, och det finns framför allt helt andra krav från eleverna när det gäller hur deras liv och framtid ska forma sig. Med sin fyrkantiga och föråldrade samhällssyn skapar högerregeringen en gymnasieskola som inte är anpassad till vare sig samhällets eller elevernas behov av kunskaper och färdigheter.

Vänsterpartiet anser att fler elever måste få möjlighet att nå målen i gymnasieskolan. Såväl grund- som gymnasieskolan måste ta ett större ansvar för elevernas lärande. Regeringen lägger däremot hela ansvaret för måluppfyllelsen på eleverna själva genom att höja behörighetskraven till gymnasieskolans högskoleförberedande program utan att erbjuda eleverna mer och bättre hjälp. De nya behörighetsreglerna kommer inte att leda till att eleverna får bättre kunskaper eller att fler elever når målen. Däremot ökar sorteringen och utslagningen.

Vänsterpartiet anser att det går att ställa höga krav om eleverna får tillräckliga förutsättningar. Vi vill hålla fast vid ambitionen att ge alla elever i gymnasieskolan så goda kunskaper som möjligt och anser därför att alla nationella program ska ge grundläggande högskolebehörighet. Alla vill inte bli akademiker och kommer inte heller att bli det, men varför ska man tvingas bestämma det redan vid 15 års ålder? Att få behörighet att studera vid högskola innebär inget tvång. Det innebär en möjlighet för människor att välja själva. Regeringen vill inte ge alla gymnasieelever den möjligheten utan vill sortera eleverna så tidigt som möjligt och bevara akademien åt eliten.

Regeringen säger sig vilja uppvärdera yrkesutbildningarna, men i själva verket visar man stort förakt för de elever som väljer ett yrkesriktat program: De är skoltrötta, vet inte vad de vill och ska därför inte behöva bry sina hjärnor med sådant som samhällskunskap eller svenska. Trots att den nya gymnasieskolan bara har ett knappt läsår på nacken har elevernas signaler varit tydliga. Söktrycket på yrkesprogrammen har

rasat, för att nu inte tala om lärlingsprogrammen, där varannan elev hoppar av på grund av missnöje med kvaliteten.

Vänsterpartiet anser att en modern gymnasieskola inte ska dela upp elever utifrån den föråldrade principen om de har ett gott läshuvud eller inte och därmed tidigt låsa in ungdomar i ett fack. Vi arbetar därför för en gymnasieskola som inkluderar alla och ger alla samma möjligheter. Därför måste alla program på gymnasieskolan ge eleverna förmåga att ta initiativ och lösa såväl teoretiska som praktiska problem, att tänka kritiskt, att ifrågasätta etablerade sanningar och att kunna arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Det handlar om kunskaper som är nödvändiga i arbets- och samhällslivet, och som en bonus ger de även möjlighet att studera vidare. Lösningen är inte att ge gymnasieeleverna sämre kunskaper utan mer resurser och fler lärare för att alla ska nå de kunskapsmål som redan finns.

Enligt statistik från SCB har omkring 60 procent av dagens gymnasieelever planer på att börja läsa på högskolan. På omvårdnadsprogrammet är det omkring 75 procent av eleverna som har sådana planer. Det är endast naturvetenskapsprogrammet som har en högre andel elever som tänker läsa vidare. Det innebär att många kanske känner sig tvingade att välja ett högskoleförberedande program trots att de också är intresserade av ett särskilt yrke. Utifrån den sociala struktur som i dag råder på de olika nationella programmen är det lätt att konstatera att den sociala snedrekryteringen på högskolan kommer att öka med regeringens nya gymnasieskola.

Regeringen hänvisar till att man ska ha rätt att läsa in högskolebehörigheten inom ramen för ett yrkesprogram, men det är ett betydligt sämre alternativ än att gå ett högskoleförberedande program. Elever på yrkesprogram måste utnyttja det individuella valet eller ett utökat program för att läsa in de poäng som krävs för att få högskolebehörighet. Ändå kommer de inte att kunna konkurrera om studieplatser på högskoleutbildningar eftersom de inte ges någon möjlighet att läsa kurser som ger meritpoäng. De får även mindre utrymme att läsa in den särskilda behörighet som krävs för många högskoleutbildningar. Även de som läser in högskolebehörighet inom vuxenutbildningen får svårt att konkurrera om platser eftersom de hamnar i en särskild kvotgrupp i urvalet till högskolan.

Varför ska dessa elever behöva gå en omväg och läsa mer? Varför inte ge alla rätten till en fullständig gymnasieutbildning?

Till skillnad från regeringen anser vi i Vänsterpartiet att kunskap är en demokratisk rättighet och därför ska vara till för alla. För Vänsterpartiet är allas rätt till kunskap det viktigaste målet med utbildningspolitiken. Kunskap ger makt, och en bra skola är därför ett led i strävan mot ökad jämlikhet och minskade sociala klyftor. Alla ska ha samma möjligheter att skaffa sig kunskap och att utvecklas efter sina egna förutsättningar och oavsett bakgrund. Skolan spelar en betydande roll för att ge alla en grund att stå på och för att ge eleverna de redskap som behövs för att utvecklas i skolan men också i resten av livet.

Vi vill ha en skola som även i framtiden tillåter eleverna att drömma, en skola som hjälper eleverna att förverkliga sina drömmar och en skola som tillåter eleverna att göra andra val i livet än dem som de drömde om

när de var små. Jag vill ha en skola full av möjligheter, inte en skola full av hinder. Därför yrkar jag bifall till reservation 5.

Fru talman! Det går inte att låta bli att i det här sammanhanget också ta upp frågan om gymnasieskolornas marknadsföring. I går kunde vi i Ekot höra att det läggs betydligt mer pengar än vi tror på just marknadsföring. Vd:n för den stiftelse som driver Vackstanäs Gymnasiet i Södertälje uttryckte sig på följande sätt: Av de pengar man får för att bedriva undervisning lägger man en del på marknadsföring.

I ljuset av detta är det absurt att elever ska tvingas betala för skolmaten, som ju är grundläggande för att man ska orka med en hel dag i skolan.

Anf. 95 OSKAR ÖHOLM (M):

Fru talman! I den första delen av debatten kände jag att det fanns små tendenser till ett annat tonläge. Det kände jag när jag lyssnade inte minst till Caroline Helmersson Olsson, som tog upp en del saker som enligt hennes ord var bra med den nya gymnasiereformen och som man kunde se positivt på. Jag tyckte att även Jabar Amin hade en del formuleringar som tydde på något av ett nytt tonläge.

Det man kunde bli bekymrad över då är hur det skulle bli med debatten: Det måste ju bli stuns i den. Därför var det skönt att Rossana Dinamarca i sedvanlig ordning kom med kraftfulla uttryck och kategoriska uttalanden. Det blir säkert en spännande debatt även i dag.

När man ser på samhället i stort och kanske särskilt på skolan är det lätt att man inskränker sig till att titta på ett par saker och bestämmer sig för en förklaringsmodell till varför problem och bekymmer ser ut som de gör.

I skolans värld kanske man ofta fastnar för att det är läraryrkets sjunkande status som är problemet. Om man bara löser det löser sig allt annat automatiskt. Det kan också vara något annat som ordningsproblem eller kommunalisering. Man hittar sina favoritförklaringar och pratar bara om det. Jag tror att det är allt detta. Det är massor av saker som har skapat den situation som vi ser i dag.

Det finns vissa områden där det är relevant att lyfta upp en specifik fråga och ta upp den som ett problem. Vi har varit inne på det i den här debatten. Med den situation som sedan flera år råder i den svenska gymnasieskolan med många människor som har lämnat skolan utan de kunskaper de behöver, utan att vara rustade för livet, utan att ha rätt förutsättningar att ta sig in på arbetsmarknaden blir det väldigt svårt. Om 30 000 elever hoppar av gymnasieskolan varje år får det naturligtvis betydelse inte bara för de eleverna utan för hela samhället. Att en tredjedel lämnar gymnasieskolan utan fullständiga betyg är en av förklaringarna till att det är svårt för unga att ta sig in på arbetsmarknaden.

Mycket av den statistik vi har sett och det som har hänt på gymnasieskolans område manar till eftertanke. Det är inte ett problem bara i skolan utan för hela samhället.

Vi pratar mycket om alla problem. Det finns mängder av problem. Att åtgärda problemen i skolan har varit i fokus under de senaste åren. Men man ska inte glömma bort att det finns många elever på skolor runt om i Sverige som klarar sig jättebra. De går ut med goda betyg. De går på fantastiskt bra skolor med duktiga pedagogiska lärare. Det är bra sko-

lor som kan vara fristående eller kommunala och som inte har några bekymmer. Dem pratar vi sällan om. Det är bra att de klarar sig. Men det är ju naturligt att vi måste fokusera på alla dem som inte klarar sig.

Vi är nu i slutet av det första läsåret med den nya gymnasieskolan. Alla problem är naturligtvis inte lösta. Vi kan inte bocka av dem och säga att vi inte har några problem. Vi har fortfarande stora utmaningar framför oss. Fortfarande återstår mycket av uppföljning för att vi ska se att det blir som vi har tänkt och att saker och ting går i rätt riktning. Det är bra att vi fortsätter att diskutera problemen. Det är bra med det gemensamma uttalandet i dag om att fortsätta att jobba med studie- och yrkesvägledningen.

När det gäller frågan om grundläggande högskolebehörighet har det funnits stora missförstånd. Det står i svart på vitt i papperen att alla har möjlighet att få sådan behörighet medan man läser eller efteråt, ändå har det spritts en uppfattning om att det inte är sant. Bara det är ett skäl att jobba ännu mer med studie- och yrkesvägledning, så det är bra att vi är överens om det.

Fru talman! Som vi ser det har vi sammanfattningsvis fått en mer verklighetsanpassad skola. Vi tar elevernas önskemål på allvar och ser till de behov som finns i samhället. Vi har nya program, vi har mer fokus på kunskap, vi har nya strukturer och nya ämnen – allt är mer anpassat efter vår tid, tycker jag. Det är en verklighetsbaserad gymnasieskola på det sättet att vi lyssnar på vad elever vill ha och är intresserade av. En del i det är yrkesprogram som är värda namnet. Det är yrkesprogram som inte bara heter något med yrkes- i titeln utan också innebär en utbildning till ett yrke och en yrkesexamen. Det kan låta som självklarheter, men bara att få till det har varit en resa. I samarbete med programråden säkerställs att den yrkeskunskap man får med sig är relevant. Allt detta är oerhört viktigt och centralt. Vi har också de högskoleförberedande programmen för dem som vill gå den vägen.

Vi får en gymnasieskola som förhoppningsvis blir mer anpassad till eleverna, som rustar för framtiden och svarar mot vår tids utmaningar. Det innebär högre krav, högre förväntningar och mer fokus på kunskap. Det är alldeles utmärkt.

Till detta ska vi lägga allt annat som händer på skolans område, alla andra stora reformer och satsningar som görs just nu. Vi har det som sker på grundskolans område med mer av uppföljning, mer möjlighet att få hjälp om man hamnar efter, nationella prov, nya kurs- och läroplaner och betygssystem. Det görs många stora förändringar just nu. Vi har inte minst den stora satsningen på lärare som har pågått i flera år och som fortsätter.

Det är en politik som uppvärderar skolan och stärker dem som jobbar i skolan, och det är en politik som tar grunduppgiften på allvar, det vill säga att skolan ska rusta oss för livet.

Den som sitter här på läktaren och den som lyssnar på debatten kanske tänker att det här är väl något som alla är överens om. Det är klart att man tycker att skolan ska rusta för livet, att skolan ska ge kunskap och att skolan har stor betydelse. Det är väl ingen som inte tycker det. Nej, så kan det tyckas. I högtidstalen är ju alla överens om de målsättningarna. Därför är det viktigt att titta på vilken konkret politik som föreslås. Därför är de här debatterna bra. De blir väldigt avslöjande.

När politik är som bäst försöker vi diskutera och hitta vilka samhällsproblem som finns och vad som är verkliga problem i människors vardag – i det här fallet i skolan. Sedan levererar partier och politiker lösningar och väljarna får ta ställning.

När det gäller gymnasieskolan känns det som om vänstersidan inte har sett samma problem som vi. De har inte ens varit överens om utmaningarna. Av reservationerna i dagens betänkande verkar det som om man fortfarande inte vill se. Hur ska man annars tolka att man fortsätter att reservera sig när det gäller till exempel behörighetskraven? Vi vet ju att de som har lyckats allra sämst och haft det allra tuffast i gymnasieskolan är de som har kommit med väldigt dåliga betyg från grundskolan. Man har ändå skickat upp dem, man har ändå skickat dem vidare. Vi höjer kraven eftersom det kanske är ett bra sätt att se till att eleverna är förberedda och klarar sin utbildning. Vad är svaret från oppositionen? Tillbaka igen. Lägre krav. Vi ska ha det som det var förut.

Vi ser att avhoppet var allra störst på yrkesprogrammen. Vi har infört ett system som ger alla möjlighet att läsa grundläggande högskolebehörighet under tiden eller efteråt inom ramen för komvux. Ändå är det samma svar som tidigare. Därför har jag svårt att se att man har förstått problemet.

Om man ser den bekymmersamma statistiken och säger att man inte vill göra någon förändring utan ha det som det var förut har man inte sett problemen.

Vi ska fortsätta att följa upp detta. Vi ska rätta till sådant som inte fungerar och vi ska vara ödmjuka inför utvecklingen. Men vi har tagit oss i rätt riktning, och vi går mot en skola som kommer att leverera bättre förslag.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I detta anförande instämde Ulrika Carlsson i Skövde (C) och Yvonne Andersson (KD).

Anf. 96 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Det var som vanligt intressant att lyssna på Oskar Öholms anförande. Jag kan försäkra Oskar Öholm att vi också ser verkligheten, men vi har kanske lite andra lösningar på problemen.

Anledningen till att jag begärde replik var att Oskar anförde att man har anpassat gymnasieskolan till verkligheten och att man lyssnar på eleverna.

Det ser ungefär likadant ut över hela landet, men eftersom jag vet att Oskar Öholm representerar Örebro har jag tagit reda på att det 2010 var ungefär 50–50 i valet mellan de yrkes- och studieförberedande programmen i Örebro. År 2012 är det endast 28 procent som har valt yrkesprogrammen. Om ni lyssnar på eleverna: Vad tycker Oskar Öholm att eleverna säger med detta val?

Anf. 97 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Fru talman! I det fallet har de förhoppningsvis valt den utbildning som de tror passar bäst. Jag kan hålla med om att det är svårt att efter första året se vart det tar vägen. Ser man till tendenserna när det gäller intresset för nästa läsår verkar det vara på väg att vända.

Det är viktigt att slå fast att vår ambition har varit att vi ska ha kvalitativa utbildningar på yrkessidan, inte att så många som möjligt ska gå där.

Som jag sade är det bra att vi är överens om studie- och yrkesvägledningen. Se bara på den stora missuppfattningen att man inte kan få grundläggande högskolebehörighet.

Jag utgår från att Caroline Helmersson Olsson vet att det inte stämmer utan att man visst kan få det på dessa utbildningar. Men det har varit en bild som har funnits där ute. I detta fall får man följa utvecklingen.

Tror Caroline Helmersson Olsson, givet hur debatten har varit, att man kanske i debatten har spridit dimridåer om vad som faktiskt gäller? Det vore intressant att höra. Eller tycker hon att man har varit ärlig från oppositionens sida när man har beskrivit möjligheterna till grundläggande högskolebehörighet på yrkesprogrammen?

Anf. 98 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker ända att jag ganska tydligt sade att det går att göra det. Det är bra om vi är öppna och ärliga och kommer överens. Det står jag för och det tycker jag verkligen.

Naturligtvis påverkar den politiska debatten detta. Men det är däremot inte helt klart hur detta ska gå till på alla program. Där finns det fortfarande en del saker kvar att göra. Men det återkommer jag till i en annan replik.

Nu tänkte jag fortsätta på Örebrospåret. Oskar Öholm talade om att man ska lyssna på eleverna. Då undrar jag om han också lyssnar på vad branschen säger. Just i Örebro har bygg- och anläggningsbranschen skrivit till alla elever i årskurs 1 på byggprogrammet. Man rekommenderar verkligen eleverna att begära utökad studiekurs. Man säger att det i byggbranschen är mycket vanligt att gå vidare från yrkesarbetare, till arbetsledare och till platschef. Många byter till och med bransch. Det är mycket vanligt just i denna bransch. Man skriver också att man tror på ett livslångt lärande.

Det är mycket bra att man gör det. Men tycker inte Oskar Öholm att det är viktigt att även lyssna på näringslivet som säger samma saker som vi, nämligen att det är mycket viktigt att få en grundläggande behörighet och i vissa fall även en särskild behörighet under sin gymnasietid?

Anf. 99 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Fru talman! Ibland när man för denna typ av diskussion låter det som att det tidigare var så att allt som man läste, oavsett ämne eller program på gymnasiet, gav behörighet till vilken utbildning som helst på högskolan. Så var det inte. Det var många utbildningar där man behövde särskild behörighet. Det är inte den grundläggande behörigheten som ger eleverna möjligheter till vilken utbildning som helst. Det är därför som vi även tidigare har haft en viss möjlighet att påverka det, givet vad man har läst.

Nu kan man se det som att denna valfrihet är något större. Man får själv avgöra om man tror att man kommer att behöva detta. Om man i efterhand kommer på att man behöver det, om man har valt fel, vilket jag har stor respekt för, finns även möjlighet att komplettera i efterhand. Det är en fullständigt given rättighet att man ska kunna göra det.

Jag fick frågan vad jag tycker om att bygg- och anläggningsbranschen i Örebro har sagt att om man vill jobba där ska man läsa in detta. Det är väl bra. Det är inga problem. Det är just därför som möjligheterna finns att göra denna bedömning och denna typ av val själv beroende på vad man är intresserad av att jobba med.

Jag tycker att Caroline Helmersson Olsson lite grann fastnar i detta. Om det var så att dörren stängdes vore det ett stort problem. Det skulle vara ett enormt bekymmer om man skulle låsa in människor. Men detta är inte sanningen. Sanningen är att det som man gjorde tidigare var att låsa in människor då man tvingade alla att läsa samma saker. Alla skulle riktas in mot högskolan. Resultatet av det blev 30 000 elever som hoppar av varje år. Det blev ett minskat intresse framför allt för yrkesprogrammen eftersom folk inte tyckte att de ville fortsätta. Då ser man inte misslyckandet.

Nu ger vi större möjligheter. Det tror jag är ett sätt att faktiskt anpassa detta till verkligheten.

Anf. 100 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Vi har stora utmaningar i svensk skola. Vi måste fortsätta signalera hur viktigt det är att man sköter sina studier och att fokus ska ligga på kunskapsuppdraget men också förmedla att grundskolans resultat starkt påverkar hur det sedan går för eleverna på gymnasieskolans nationella program.

Den nya gymnasieskolan trädde i kraft hösten 2011. Vi har gått från krav på godkända betyg i tre ämnen till tolv ämnen för dem som vill komma in på ett studieförberedande program och till åtta ämnen för dem som vill komma in på ett yrkesprogram. Det är en viktig förändring. Ju högre och bättre resultat eleverna har med sig från grundskolan, desto fler kommer att klara av sin gymnasieutbildning med ett slutbetyg. Därför är det anmärkningsvärt att samma parti som anklagar Alliansen för att sänka kraven i gymnasieskolan nu föreslår att vi ska sänka intagningskraven från godkända betyg i tolv ämnen till åtta ämnen för dem som vill läsa ett studieförberedande program. Motivera gärna varför vi ska sänka ribban för dem som tydligt har målet att gå vidare till högskola eller universitet.

Gymnasieskolan är ett sorgligt kapitel i svensk skolpolitik. En huvudorsak är elevernas låga resultat från grundskolan. Många elever hamnade direkt på det som kallades individuella programmet. I dag har vi fem särskilda program. Även om vi räknar bort andelen nyanlända ungdomar är det ett problem att så många ungdomar inte kunde påbörja ett nationellt program direkt efter grundskolan. En stor bov i dramat är vidare lärarnas betygssättning och att de godkänner elever trots att eleverna inte har uppnått målen för att få godkända betyg. Detta indikerar att skolan är i behov av de reformer som just nu sätts med en ny betygsskala men också med ökade behörighetskrav på lärarna.

I ett antal motioner lyfts frågan om karriärutveckling för lärare fram. Där har alliansregeringen presenterat förslag om nya karriärsteg i skollagen. Regeringen kommer att återkomma med ett mer konkretiserat förslag om finansiering av detta. Vi tycker att det är ett viktigt steg. Men vi ska påminnas om att staten här går in och ger statsbidrag för att premi-

era duktiga lärare trots att staten inte är huvudman och därmed den arbetsgivare som sätter lärarlönerna.

En annan kritik har varit att gymnasieskolan inte har varit anpassad till arbetslivet. Vi lämnar nu den ensidiga akademiserade gymnasieskolan och breddar utbildningsmöjligheterna så att vi bättre förbereder ungdomarna tillsammans med näringslivet inför arbetslivet efter skolan. Fler ungdomar ska kunna vara anställbara med ett slutbetyg direkt efter studierna. Fler ungdomar ska kunna lämna gymnasiet med slutbetyg för högre studier.

Tiden på gymnasiet, genomströmningstiden, är ett stort problem. Från fyra eller fem år måste vi ned i takt med att gymnasiet blir bättre på att anpassa och motivera ungdomarna att läsa intressanta program. Eleverna måste också kunna göra mer medvetna val då även deras byten av program bidrar till längre studietid och därmed ökade kostnader för kommunen och skolan.

Fru talman! Caroline Helmersson Olsson sade att hon tror att alla kan bli akademiker. Det tror jag också. Men frågan är om hon har ställt frågan till dessa ungdomar om de vill det. Uppenbarligen har hon inte gjort det.

De rödgröna partierna står envist fast vid sitt förslag att alla elever, oavsett program eller framtidsplaner, ska tvingas läsa in en högskolebehörighet. Vad säger ni till de elever som i dag själva får bestämma om de vill läsa in denna behörighet?

Vänsterpartiet kallar detta för sortering. Vad är er lösning för alla de elever som gick i den gamla gymnasieskolan och som slogs rakt ut i arbetslöshet?

En annan stor utmaning för att höja kvaliteten i gymnasieskolan är lärlingsutbildningarna. Här återstår mycket arbete, inte minst att studie- och yrkesvägledningen blir bättre när det gäller arbetsmarknadsutsikter men också att skolorna och lärarna blir duktiga på att släppa in arbetslivet och branschen så att utbildningens upplägg blir bra. Näringslivet måste också ta sitt ansvar och bidra med handledning och yrkeskompetens samt erbjuda elever praktik och lärlingsplatser så att ungdomar får en chans att tidigt få inblick i hur det är på en arbetsplats. Inom kort kommer vi också att i riksdagen behandla ett förslag till lärlingsanställning, där man kan kombinera en anställning med en gymnasial lärlingsutbildning.

Genom de reformer som regeringen och riksdagen har beslutat om och ett ökat mandat för Skolinspektionen har vi tagit ett steg i rätt riktning från den nationella nivån där den statliga styrningen och kvalitetsuppföljningen blir bättre. Huvudmännen kan nu räkna med tätare inspektioner och återkommande besök till dess att bristerna är åtgärdade. Skolinspektionen har en viktig roll att jämna ut de brister som finns i syfte att uppnå mer likvärdighet i landet. Folkpartiet tror inte att detta är tillräckligt. Även om vi lägger om lärarutbildningen och inför krav på lärarlegitimation ser vi ett behov av ett förstatligande av skolan för att mer effektivt uppnå den tydliga styrningen som många faktiskt efterfrågar i detta betänkande. Tyvärr finns det i dag inget parlamentariskt stöd för Folkpartiets förslag. Men om man granskar de uttalanden, utspel och förslag som läggs fram av allt fler partier ligger vårt förslag nära till hands.

Ett första viktigt steg blir den utredning om kommunaliseringens effekter som snart presenteras.

Fru talman! Avslutningsvis: Gymnasiereformen behöver sjösättas. Reformen har tydligt fokus på kvalitet och på högre krav och en starkare koppling till arbetslivet just genom högre krav så att man kan komma vidare till yrkeshögskola eller universitet och så att man är bättre förberedd för vidare studier.

Vi måste fortsätta att blicka framåt och inte – som Socialdemokraterna, Miljöpartiet eller Vänsterpartiet i debatt efter debatt gör – längta tillbaka till den gamla skolpolitik som vi precis håller på att lämna. Ni har inga svar och inga lösningar. Ni bara kritiserar utan att vara konkreta. De förslag ni presenterat och som finns i betänkandet är just det tidigare upplägg som resulterat i avhopp som i sin tur resulterat i ungdomsarbetslöshet och olika kvalitetsproblem i svensk skola.

(Applåder)

Anf. 101 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Roger Haddad försöker här ge sken av att vi på den rödgröna sidan vill sänka kraven. Så är det inte. Vi har i stället sagt att samma behörighetskrav bör gälla oavsett om man söker till ett yrkesprogram eller man söker till ett högskoleförberedande program.

Vi har sagt att åtta ämnen ska gälla för båda – detta för att det inte ska vara så vattentäta skott mellan programmen. Man kan ju ändra sig under studietiden. Man kan ha börjat på ett yrkesprogram men vill kanske gå över till ett högskoleförberedande program. Ni gör det mycket svårare när det gäller att ha den möjligheten.

Jag har också roat mig med att lite grann titta på hur det sett ut när det gäller ansökningar till yrkesprogrammen. I Västerås, som Roger Haddad kommer från, har antalet ansökningar till yrkesprogrammen minskat med hälften jämfört med hur det var förra året.

Det är inte så att vi på den rödgröna sidan hittat på att det är viktigt att ha högskolebehörighet, utan det är någonting som eleverna själva säger. Och därefter väljer man. Det är alltså eleverna som tycker att det här är viktigt. De ser också på hur deras möjligheter för framtiden ser ut. Arbetsmarknaden ställer mycket högre krav. Det räcker inte att ha grundskoleutbildning, utan för att kunna gå ut på arbetsmarknaden krävs minst gymnasieutbildning och då en fullvärdig gymnasieutbildning.

Ingen femtonåring vill låsa in sig i ett fack. Roger Haddad minns kanske från sitt eget gymnasieval; man väljer för att kunna ha så breda möjligheter som möjligt. Det är väldigt tydligt från elevernas sida att de ratar den urholkning av gymnasieskolan som ni gjort.

Anf. 102 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Faktum är att sänker man intagningskraven från tolv till åtta ämnen är det en sänkning av kraven – om inte har jag i skolan lärt mig att räkna fel.

Varför ska det vara exakt samma krav? Ska du gå på ett yrkesprogram har du en viss programstruktur som är anpassad till arbetslivets och branschens behov. Ska du gå vidare till Umeå universitet eller till Mittuniversitetet och läsa på ett samhällsvetenskapligt program krävs det viss

teoretisk struktur på gymnasiet – helt olika vägar. Därmed krävs det olika förkunskaper redan från grundskolan. Det tycker jag är bra.

Generellt sett är det fråga om en höjning jämfört med då ni styrde och det räckte med tre ämnen eller jämfört med vad ni gjorde i Västerås när ni tog bort tre ämnen och man kunde ha 0 poäng och ändå börja på ett nationellt program. Det var en katastrof för gymnasieskolan.

Beträffande detta med jämlikhet: Varför ska det vara så lika oavsett om jag vill bli målare, bilmekaniker eller läkare? Er politik hänger inte ihop. Den är inte anpassad till dessa förhållanden.

När det gäller valmöjligheterna förstår jag att det, precis som tidigare talare varit inne på, funnits en osäkerhet. Jag har aldrig sett maken till antikampanj från studievägledare och från en del lärare och också rödgröna politiker som varit ute och aktivt nästan drivit propaganda om att inte söka till yrkesprogram.

Dessa möjligheter har kritiserats trots att ni själva inte lyckades med den gamla gymnasieskolan och med dem som skulle gå en yrkesutbildning eller lärlingsutbildning och sedan få jobb. Ni misslyckades. IV-programmet blev det absolut största programmet under er tid. Har ni inte tagit till er detta, eller blundar ni bara och kritiserar?

Anf. 103 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Låt mig inledningsvis påminna Roger Haddad om att vi hade ett förslag om en ny gymnasiereform. Men det förslaget stoppade Jan Björklund i papperskorgen när han tillträdde. Det är alltså inte så att vi inte såg problemen i gymnasieskolan och att vi inte hade idéer. Sådana fanns, men ni stoppade dem. I flera delar ändrade ni till det sämre. Bland annat gäller det då detta med att dela upp och urholka yrkesutbildningarna.

Ni brukar tala om frihet. Men det ni gör när det gäller den här nya gymnasieskolan är att ni begränsar vissa elevers möjligheter och frihet att välja. Det är detta som jag tycker är ett problem.

Det är inte på grund av propaganda från den rödgröna sidan som eleverna väljer, utan de väljer utifrån vad de ser i programutbudet och utifrån vilka möjligheter som erbjuds för framtiden. Då är det inte svårt att göra de valen.

Men tänk om jag vill gå ett yrkesprogram, säg ett omvårdnadsprogram därför att jag så småningom kanske tänker mig att bli sjuksköterska, och ser i programmet att jag inte kommer att fixa det eller att jag kommer att få läsa mycket mer och gå omvägar. Som nämndes i en tidigare replik krävs för väldigt många utbildningar dessutom särskild behörighet. Då måste man läsa ännu mer än den grundläggande högskolebehörigheten kräver.

Roger Haddad, vilken väl funtad person skulle välja ett program som innebär att det blir nästan omöjligt att nå nämnda behörighet? Jag tror att de personerna är väldigt få. Det är precis vad vi ser, till exempel i Västerås där 50 procent eller kanske till och med mer ratar yrkesprogrammen. Detta är inte bra och inte någonting som jag är lycklig över. Jag tycker att det är mycket bättre om en blivande sjuksköterska går ett omvårdnadsprogram och därmed kan få med sig erfarenheter av den praktik som erbjuds på ett sådant program.

Anf. 104 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Jag tror att yrkesprogrammen och lärlingsutbildningarna kommer att vara kvar och att de så småningom – när ungdomar, föräldrar och branschen inser möjligheterna – lockar till sig fler elever.

Glöm inte att många misslyckade lärlingsutbildningsförsök berott på skolan, på att man haft två elever i en egen klass i stället för att samordna med andra klasser. Man har inte gjort som i Leksand. Där är man ute fyra dagar i veckan. På fredagar samlar man eleverna och har teoretiska ämnen med en större grupp. Det är ett mycket bra upplägg, med ett stort engagemang från branschen.

Det beror alltså även på hur flexibel och villig den enskilda skolan velat vara i de här delarna. Med friheten är det precis tvärtom, för det är i den här gymnasieskolan man kan välja yrkesinriktning, lärlingsutbildning eller studieförberedande program. I skollagen inför vi en rättighet att i efterhand – eller parallellt men definitivt i efterhand – kunna läsa in inom ramen för vuxenutbildningen. Den möjligheten har inte funnits tidigare.

Man kan diskutera *när* ungdomarna ska få välja. I vissa länder måste ungdomarna göra de här valen ännu tidigare. Vi tycker att upplägget i fråga är bra. Men ni ger inget svar om och gömmer er undan alla misslyckanden, alla avhopp och alla ungdomar som aldrig fick en chans i er gymnasieskola. Ni blundar bara för det här.

Miljöpartiet kritiserar detta med kortare yrkeskurser och kortare gymnasieprogram. Ja, också det behöver vi åtgärda, för inte heller den här reformen kommer att nå de eleverna, tror jag.

Anf. 105 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! Dagens unga är morgondagens företagare, medarbetare och beslutsfattare – som vi här i dag. Det gör det extra viktigt att fundera på vilken skola och vilken utbildning vi vill ge dagens unga.

Jag instämmer med Oskar Öholm som visar på många goda exempel – på många skolor som lyckas fantastiskt väl och på besjälade lärare som ger allt de kan för att uppleva att deras elever når så långt som möjligt.

Vi har en målsättning i vår lagstiftning att alla elever ska nå sin potential. Många får möjlighet att närma sig den, men alltför många får inte den möjligheten.

För Centerpartiet och alliansregeringen är det viktigt att titta på varje möjlighet vi har att stärka kvaliteten i utbildningen och underlätta för unga människor att göra entré på arbetsmarknaden, oavsett om det är efter gymnasieskolan eller efter en högskoleutbildning.

Så här i mitten eller slutet av maj är många studentmössor beställda. De kan vara pyntade på olika sätt beroende på vilket program man har gått och hur man har valt – det finns så många tillval. Det finns fantastiskt mycket framtidsdrömmar och framtidsplaneringar som många unga människor har. Men det finns också ganska många ungdomar som tycker att det ska bli jobbigt. Man kanske har tappat tron på sig själv och sin förmåga att lära därför att man inte har fått det stöd man har rätt till.

När det gäller gymnasieskolan har den första kullen snart gått sitt första år i den nya gymnasieskolan. Den ska ge alla möjlighet att på olika sätt nå sin potential och göra dem bättre rustade för både yrkesliv och

studier. Den nya gymnasieskolan har ett tydligt fokus på både kvalitet och valfrihet.

Det vi i dag debatterar handlar dock om ett antal motionsförslag från allmänna motionstiden, och det finns flera bra förslag. Bland annat tillstyrker vi ett om studie- och yrkesvägledning. Många av de bra förslagen är dock sådant som faktiskt redan är på gång. Det är genomfört i den nya gymnasieskolan eller under beredning på departementet.

I den nya gymnasieskolan är det min absoluta övertygelse att många fler elever kommer att få det stöd de behöver, och de kommer att lämna skolan med såväl en större tilltro till sig själva, sina möjligheter och sin lust att lära som fullständiga betyg. Varför tror jag då det? Jo, i den nya skollagen har vi nämligen stärkt elevernas inflytande. Vi har tydliggjort ledarskapets betydelse för rektorer, och vi har stärkt lärares befogenheter. Vi har skrivit in ett tydligare ansvar för studie- och yrkesvägledning, och vi har stärkt elevhälsan.

Det är gott och väl att det står i lagen, men alliansregeringen har också satsat i reell politik på fortbildning av lärare, Lärarlyftet I och II, speciallärarutbildning, rektorsutbildning och lärarlegitimation, som just nu genomförs. Vi har tagit beslut om en ny lärarutbildning, och det bereds ett arbete med nya karriärvägar. Det finns också resurser för att utveckla elevhälsan 2012–2015.

Det har redan klargjorts av några personer i denna debatt att man kan läsa in grundläggande högskolebehörighet på alla program, både på de högskoleförberedande och på yrkesprogrammen. Det är ändå så att det har framförts en helt annan information i den politiska debatten. Det är många föräldrar och elever som har varit väldigt förvånade över att det faktiskt går att läsa grundläggande behörighet på yrkesprogrammen och att det dessutom går att läsa in den behörigheten utan att gå utökad tid i programmet. Man gör det i stället inom det individuella valet.

En fråga som har seglat upp på senaste tiden berörde Jabar Amin i sitt anförande. Det gäller möjligheter från bland annat naturbruksgymnasierna. Du nämnde skogsåret, eller vad man ska kalla det förberedande året inför utbildningar. Naturbruksgymnasierna nämns i gymnasierreformen, att det ska finnas möjlighet att läsa de så kallade NV-kurserna där. Centerpartiet kommer att jobba hårt för att det ska vara så också framöver.

Vi bifaller en motion, nämligen den om att förbättra studie- och yrkesvägledningen. Vi vill också följa den utvecklade samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet som kommer att ske bland annat genom inrättandet av de nationella programråden för yrkesprogrammen och genom de tydligare reglerna för det arbetsplatsförlagda lärandet.

En annan fråga som har haft stort utrymme i debatten under de senaste veckorna är den om de fristående skolorna. Det handlar inte om kvalitet och andra delar utan mest om vinster. Friskolorna är en naturlig och viktig del av skolväsendet, och ett antal av oss som nu deltar i debatten sitter även i Friskolekommittén. Där tittar vi på ett antal av dessa frågor och på att se över reglerna och villkoren för fristående skolor. Det får vi säkert anledning att debattera också framöver.

Nya, viktiga delar i den nya gymnasieskolan handlar om entreprenörskap. Sedan några år finns en strategi för entreprenörskap i hela utbildningssystemet och för entreprenöriellt lärande. Det var bara någon vecka sedan Ung Företagsamhet hade sitt SM. Snacka om att förena kunskap

och kreativitet när man ser alla de unga människor som med egna företagsidéer, som de genomför på ett fantastiskt sätt, får möjlighet att testa entreprenörskap i praktiken!

Vi har pratat om möjligheten att nå både högskolebehörighet och färdiga gymnasiebetyg. Jag skulle vilja lyfta fram en del i debatten där vi från alliansregeringens sida har drivit möjligheten att också folkhögskolorna ska få en viktig del i att bli ett alternativ om man vill läsa färdigt sina studier där. Det tror jag är en viktig del framöver. Just detta präglar alliansregeringens syn på utbildning: Det finns olika vägar framåt. Det handlar inte om stängda dörrar eller stängda vägar, utan det finns många vägar framåt.

Man studsar lite grann när man lyssnar på en del i debatten. Det sägs att alla *måste* bli behöriga till högskolan och att vi måste investera här och nu. Jag kan bara hålla med Caroline Helmersson Olsson om att det är viktigt att på olika sätt investera i utbildning, och det är det alliansregeringen har gjort. Man har satt ett nytt regelverk på många olika sätt för att kunna stärka kvaliteten.

Jag tror på att både de unga människor som i dag går i gymnasieskolan och den kommande generationen ska få en ännu bättre möjlighet till bättre utbildning. Jag tror att det är jätteviktigt att vi gör vad vi kan för att stärka det, men det handlar om att rusta utbildningen. Då är lärares kompetens, som vi också har satsat på, en jätteviktig del.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

I detta anförande instämde Yvonne Andersson och Annika Eclund (båda KD).

Anf. 106 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag känner att jag vill förtydliga en gång till: Jag tror att alla *kan* bli akademiker – absolut. Jag tror inte att alla *vill*, och jag tror inte att alla *måste* heller. Jag måste bara säga det en gång till. Däremot ska möjligheten finnas.

Egentligen skulle jag ha begärt replik på Roger Haddad, men det var för sent. Det gällde detta med antikampanjer från SYV:arna. Jag får ta en diskussion med Ulrika Carlsson om hur den politiska informationen har gått till. Jag kan hålla med om att vi nog har bidragit en del i debatten, för det har inte varit klart. Grejen är att det fortfarande inte är klart.

Vi gör ju många olika besök på olika ställen med utbildningsutskottet. Jag kommer inte riktigt ihåg om Ulrika Carlsson var med på Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala. Där tog de upp en bekymmersam sak: Man har i alla fall kommit så långt att det är utrett att man kan få allmän behörighet, men man kan möjligtvis inte få särskild behörighet.

På lantbruksuniversitetet sa de att de verkligen välkomnade elever från just naturbruksgymnasierna som har den dubbla kompetensen, som har gjort det i verkligheten och kommer in på de längre utbildningarna. Det är en väldigt värdefull kompetens på SLU.

Någon av allianskollegerna sade där på SLU att det här skulle lösas. Nu sade Ulrika Carlsson i talarstolen att Centerpartiet kommer att göra allt för att det här ska fortsätta i framtiden. Jag skulle alltså vilja höra lite mer av Ulrika Carlsson om hur saken ligger till.

Anf. 107 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Caroline Helmersson Olsson för beskedet att man faktiskt har spritt en del felaktig information när det gäller vilka möjligheter som finns för ansökningar och vilka möjligheter det finns att också skaffa sig grundläggande högskolebehörighet på alla gymnasieprogram utan att utöka tiden.

Ja, jag var med på Sveriges lantbruksuniversitet där man tog upp denna fråga. Jag har haft mycket kontakter med olika naturbruksgymnasier runt om i Sverige. Det är klart att man är orolig för om man inte skulle få erbjuda de kurser i matematik, kemi och fysik som skulle ge den särskilda behörigheten för att söka en del högskoleutbildningar inom de gröna näringarna.

För Centerpartiets del är det viktigt att vi håller fast vid det som står i den nya gymnasieskolepropositionen, nämligen att det på naturbruksgymnasierna ska vara möjligt att också läsa in en särskild behörighet. SLU ger också en möjlighet för dem som varken har läst NV-programmet eller gått på naturbruksgymnasium att gå ett förberedande år, som nämndes här tidigare i debatten, för att ge fler den möjligheten. Det är just alliansregeringens och Centerpartiets politik att vi skapar möjligheter och fler vägar framåt.

Anf. 108 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! De gröna näringarna är väldigt spännande, och jag tror verkligen att det är en framtidsbransch på många sätt och vis.

Fru talman! Jag besökte Öknaskolan i fru talmannens egen hemkommun för lite sedan. Där tyckte de att det var väldigt värdefullt att ha de här blandade grupperna. De har till och med gymnasiesärskola, och de har elever som läser traditionella naturbruksprogram, men de har också elever som läser in särskild behörighet för att de vill bli veterinärer och annat. Det är väldigt bra att man har gjort det här i verkligheten. Men nu är det inte klart om det kommer att gå, och de är lika oroliga för det här som SLU var.

Tanken att dela upp det – det är där någonstans det börjar. Är det fel, om man verkligen vill och kan, att även kunna få särskild behörighet på ett yrkesprogram? Jag skulle vilja veta hur det kommer att gå. Hur kommer vi att få det löst? Vad tror Ulrica Carlsson att regeringen kommer att göra i den här frågan?

Anf. 109 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Fru talman! Det finns en stor ambition hos Centerpartiet och alliansregeringen att det ska gå att hitta utbildad arbetskraft i alla branscher.

Caroline Helmersson Olsson nämnde en oro för att man i olika branscher har svårt att hitta utbildad arbetskraft. Men de nya yrkesprogrammen ger faktiskt möjligheten att rusta unga människor på ett bättre sätt för det kommande arbetslivet genom att de får möjlighet till en mer grundläggande och större kunskap i olika yrken som de utbildar sig till.

Från Centerpartiets sida är det en stark ambition att det ska vara fortsatt möjligt att läsa kurser i matematik, fysik, kemi och så vidare på naturbruksgymnasierna. Vi ser det som oerhört viktigt att, precis som Caroline Helmersson Olsson säger, ge möjlighet att fortsätta med den typen

av utbildningar och det arbetssätt som naturbruksgymnasierna har utvecklat under ett stort antal år.

Det var inte så många av yrkesprogrammen tidigare som gav särskild behörighet, men den möjligheten bör definitivt finnas kvar när det gäller naturbruksgymnasierna. Men det som är viktigt är att det liksom förut finns valmöjligheter, att man inspirerar unga människor till att göra sina egna val men att det finns möjligheter till komplettering senare. Jag tror nämligen att det är oerhört viktigt att man har kvar sin tro på sin egen förmåga och lust att lära, oavsett vilken väg man väljer. Alla de elever som har gått igenom den svenska skolan och tappat tron på sin egen förmåga att lära tror jag att vi båda ser som ett stort bekymmer. Därför är det Centerpartiets absoluta ambition att valfriheten ska finnas kvar, för att exemplifiera med naturbruksgymnasierna, att också kunna läsa in särskild behörighet.

Anf. 110 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Det är studenttider, och de flesta av oss har väl någon student som vi får träffa och säga grattis till för att han eller hon är färdig. De allra flesta är säkert väldigt nöjda med sina studier. Men det finns en del som inte är det, och det är dem som vi i hög grad tar upp som exempel i en debatt som denna.

Fru talman! För tids vinnande och för att jag inte ska glömma det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Nu återgår jag till studenterna, och jag tar gärna de större dragen så att vi inte fastnar i viktiga men ändå i många delar detaljer.

Vi hade en gymnasieskola under många år där det var enbart de teoretiska studierna som räknades. Det fanns inte möjlighet att få utveckla den så kallade handens kunskap i gymnasieskolan. Vi stred verkligen för att vi skulle få in yrkeskunskaper också i gymnasieskolan. Den var rent teoretisk på många olika sätt. Det fanns de som inte kunde tillägna sig teoretiska kunskaper, och jag är av uppfattningen att vi är olika, att vi har olika förmågor och också olika möjligheter att ta till oss olika typer av kunskaper. För den som har lust att begrunda det närmare har professor Martin Ingvar för inte alltför länge sedan presenterat att det finns skillnader.

Vad är det jag vill säga med detta? Jo, det är att vi är väldigt tack samma från Alliansens sida för att det gamla arbetarpartiet äntligen tyckte att arbetets kunskap är viktig, också det arbete som har med handens kunskap och den praktiska kunskapen att göra.

När vi fick fram lärlingsutbildningar, när oppositionen som då var i majoritet kunde böja sig så långt att man kunde bejaka att handens kunskaper var viktiga kunskaper, började vi få lite ordning. Den ungdomsarbetslöshet som vi har i dag beror inte på en gymnasieskola som vi har haft i bruk i snart ett år. Den beror på den skola som fanns tidigare. Det är i alla fall inte så svårt att räkna ut. Och det måste vi ta i beaktande när vi diskuterar ungdomsarbetslösheten kontra gymnasieskolan.

Vi har en ny gymnasieskola. Vi har snickrat och arbetat. Det var den största förändringen i gymnasial del och i svensk utbildningshistoria under modern tid när vi lade om hela skolsystemet, där gymnasieskolan

är en synnerligen viktig del. Det handlar i hög grad om attityden till kunskap och om människosyn och samhällssyn.

Vi tror på ett framtida samhälle där både praktisk kunskap och avancerad praktisk kunskap behövs. Men den teoretiska kunskapen är jätteviktig.

Vi tror att det finns en mångfald individer som har en glädje och en längtan efter att lära sig mycket inom de praktiska kunskapsområdena och en glädje och längtan efter teoretisk kunskap. Denna mångfald möter vi med en utbyggd gymnasieskola där de här eleverna ska kunna komma till sin rätt.

Fru talman! Jag blir bekymrad när, som jag tycker, rena felaktigheter sprids här från kammaren om att vi skulle begränsa elever med den nya gymnasieskolan. Så är det inte. Vi utökar faktiskt möjligheterna. Och en gång för alla ska också jag, som fjärde talare från Alliansen, säga: Det finns inte någon som läser på den nya gymnasieskolan i det här landet, oavsett program, som inte har möjlighet att läsa till högskolebehörighet. Samtliga mina kolleger har sagt det, och jag vill också säga det. Det är en lögn och en felaktighet som har spridits till många elever, för vi har väl alla mött elever som tror att de inte ska få läsa till högskolebehörighet.

Ett motionsbetänkande som detta innebär att det är motioner från allmänna motionstiden som hanteras. Då kanske det inte är så konstigt att en del motioner blir väldigt knepiga, för då visste vi inte vad som faktiskt sedan har hänt. De skrevs ju tidigt i höstas. Då hade den nya gymnasieskolan inte varit i bruk. Vi som har talat med gymnasieelever och försökt följa detta inser att det säkert har varit vissa barnsjukdomar, som med alla andra reformer, när det gäller den nya gymnasieskolan. Men de som är ute i verkligheten ser, som helhet, möjligheter.

Fru talman! Vi har också hört en diskussion här kring att inte alla elever har möjlighet att få den viktiga kunskapen. I den proposition som handlade om högre krav och kvalitet slogs också fast vikten av att följa upp och utvärdera skolan. Där ligger ett stort ansvar på kommunerna som huvudmän men också på Skolinspektionen.

Vi har försökt att hela tiden se till att verksamheter som är beslutade via riksdagen ska följas upp och utvärderas. Ibland har det legat oss till last att vi har börjat vända på varenda sten för att få det så bra som möjligt. Verksamheter som aldrig har blivit utvärderade tidigare har vi vågat utvärdera för att det ska bli bra för eleverna. Då har felaktigheter framkommit. Det har många gånger använts mot oss i debatterna, men jag är glad att vi vågar se sanningen i vitögat. Har det varit felaktigheter har vi med kraft tagit tag i dem. Så tänker vi göra också med gymnasieskolan, och det görs hela tiden.

Fru talman! Som jag sade tidigare har jag personligen följt gymnasieskolan så som den har sett ut under ett stort antal år. Den förändring som har skett nu är att vi fått en gymnasieskola som kan rikta sig till alla elever och möta dem utifrån deras intressen och behov. Jag garanterar att detta kommer att göra att ungdomsarbetslösheten minskar när människor blir utbildade till yrken som kommer att behövas i vårt samhälle.

(Applåder)

I detta anförande instämde Annika Eclund (KD).

Anf. 111 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Man skulle lätt kunna tro att man hamnat i en debatt från tidigt 1900-tal. Yvonne Andersson nämner inte bara en gång utan ganska många gånger handens kunskap. Jag skulle vilja fråga Yvonne Andersson i vilket yrke man inte behöver använda hjärnan. Anser dessutom Yvonne Andersson att gymnasieskolan eller utbildning enbart är till för att människor ska utbildas till ett yrke? Och även om man bara skulle utbildas till ett yrke, hur skulle man då koppla bort hjärnan från det? Jag kan inte riktigt se det.

Vi har omvårdnadsprogrammet med kanske blivande sjuksköterskor. Vi har barn- och fritidsprogrammet med blivande fritidspedagoger och förskollärare. Vi har naturbruksgymnasiet med kanske blivande veterinärer. I vilket av dessa yrken ska man inte använda hjärnan?

”De här eleverna”, säger Yvonne Andersson när hon pratar om yrkes-
eleverna. Vad är det Yvonne Andersson menar? Det var exakt det här som jag pratade om i mitt anförande, att det finns så fullt av fördomar om ungdomarna på yrkesprogrammen om vad de är och tänker och tycker och vad de vill och inte vill bli. Man ser dem som skoltrötta elever som inte ska behöva bry sig om någonting.

Tvärtom är det så att dessa elever också har ett samhällsintresse, ett litteraturintresse och ett intresse av att ha frihet att välja så småningom. Man vill inte låsas fast vid någonting vid 15 års ålder. Det är ni som begränsar dessa elever.

Anf. 112 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Fru talman! Det var väldigt spännande att höra på Rossana Dinamarca. Har hon någonsin besökt ett praktiskt program på en gymnasieskola? Var finns göromål som man enbart gör med händerna där? Det finns naturligtvis hela tiden text och klarlägganden kring vad man gör, men det är rätt långt ifrån analyser som görs till exempel inom matematik på ett högskoleförberedande teoretiskt program.

Vi skulle kunna ta en stor kunskapsdebatt här, men det ska vi inte göra. Jag kan däremot säga att hjärnan finns med, men de som vill bli rörmokare och de som vill bli lärare har olika stort intresse för att utveckla och teoretisera. Jag tycker att det är förvånansvärt att inte Vänsterpartiet ser skillnaden. När jag talar om handens kunskap är det inte början av 1900-talet. Då hade alla handens kunskap, I dag har vi människor som skulle önska att de hade lite av handens kunskap.

Vi har olika möjligheter och förmågor. Vi vill erbjuda en kunskap som ger glädje för alla. Om man inte ser att det finns elever som inte tycker att det är lika kul att sitta och läsa 100 sidor text som att kunna meka med sina händer, då tror jag att vi lever i olika verkligheter.

Anf. 113 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Det är Yvonne Andersson som pratar om handens kunskap. Jag har tvärtom sagt att det är viktigt att förena teori med praktik, för de båda delarna hör samman och är viktiga för varandra. Men det är ni som med den nya gymnasieskolan vill ta bort mer av dessa delar, och då frågar jag Yvonne Andersson varför det är mindre intressant. Den frågan har jag nämligen själv fått från elever som går omvårdnadsprogrammet, naturbruksgymnasiet eller fordonsprogrammet: Varför skulle

vi vara mindre intresserade av samhällskunskap än någon som går samhällsvetenskapligt eller naturvetenskapligt program? Den frågan ställer de till mig när jag är ute på de yrkesförberedande programmen.

Det är ni som har sagt att de inte ska ha så mycket svenska. Samtidigt vet vi att män som arbetar inom LO-yrken läser allra minst, både för egen del men också som en konsekvens av det för barnen. Vad tror Yvonne Andersson att det startar för cirkel? Jo, det blir ökade klyftor i samhället.

Det ska vi motverka. Det är i alla fall min ambition med skolpolitiken – att minska de klyftorna. Vi ska inte tillbaka till de väldigt stora klyftor vi hade i det tidiga 1900-talet. Kunskap är nämligen makt. Det är ingen klyscha utan på riktigt, och den klyftan håller på att öka med den här regeringen. Det ser vi ganska tydligt. Det är inget hittepå från min sida. Skolverkets samlade forskning visar på det. Kulturgeografer skrev en artikel på DN Debatt för bara några dagar sedan som visar på samma sak: Kunskapsklyftorna ökar i Sverige i dag, och det är på grund av er politik.

Jag har mött bussförare och fritidspedagoger som faktiskt är lika intresserade av samhällskunskap som du och jag antagligen är. Men ni begränsar den möjligheten för dem.

Anf. 114 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag blir bekymrad över vilket innehåll Vänsterpartiet lägger i ämnet samhällskunskap. Det är också olika. Att vara medveten i samhället och aktivt ta del och så vidare är ett stort och annorlunda ämnesområde mot att fördjupa sig i religion eller historiska flöden eller vad det nu är. Vi har väl olika typer av områden och kan läsa olika djupt och olika inriktat.

Rossana Dinamarca kanske kan läsa kursplanerna själv. Det är ju lämpligt när man har nonchalerat skillnaden mellan att läsa mycket eller lite i ett ämne. Jag ska inte använda tiden till detta, utan jag vill gå till de så kallade klyftorna.

Om det finns klyftor beror det inte på att vi har haft en ny gymnasieskola i snart ett år. Det kan jag direkt slå fast. Det andra är att jag inte skulle vilja åtgärda eventuella klyftor med något himla tvång! Klyftorna ska åtgärdas genom att locka och stimulera människor att vilja söka kunskap där de är intresserade. Det har gjorts under hela 1900-talet, till exempel med folkbildningen och det livslånga lärandet. Det är väl inte så att skolan ska tvinga människor och bestämma hur de ska göra.

Det tvånget är inte vi för. Vi vill locka dem. Skolan ska attrahera unga människor att söka kunskap, för den verkliga kunskapen är den man söker själv.

(Applåder)

Anf. 115 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Jag ska fatta mig kort, även om det finns mycket att säga. Jag tycker att debatten stundtals är lite bisarr.

Flera talare har tagit upp någonting mycket viktigt. Det är att alla har möjlighet att välja högskolebehörighet om man så önskar. Det tycker jag är jättebra. Sedan finns det andra som menar att alla ska få behörighet oavsett om de vill det eller inte. Det tycker jag är en ganska lustig syn på människor och på hur vi formar ett bra, öppet och demokratiskt samhälle.

Om det är någonting som är fyrkantigt är det i så fall den synen, att alla ska stöpas i exakt samma form.

Om vi nu ska ha en gymnasieskola där alla får högskolebehörighet, varför i så fall inte också se till att vi får en gymnasieskola där alla får hantverkskunskap? Om alla ska stöpas i exakt samma form är det väl lika gott att löpa hela linan ut.

Jag vill också passa på att släppa en bomb: Vi är inte lika, vi är olika! Vi har inte samma intressen. Vi har definitivt inte samma önskemål – till viss del möjligtvis, men kanske inte när man ser på utbildning. Vi har olika mål här i livet, saker vi vill göra, saker vi vill uppnå. Vi vill inte samma sak. Vi är olika människor. Då är det väl bra att man ger människor olika möjligheter att ta sig fram i livet.

Tidigare har vi haft enorma problem med avhopp och tappade lustar. Om det är något sätt att åtgärda det här måste det väl ändå vara den gymnasieskola som vi nu har genomfört. Finns det problem får man väl se till att åtgärda dem, att finslipa. Att tala om reformens effekter efter knappt ett år förstår jag inte hur det kan vara hållbart. Vi får i så fall vänta några år tills vi kan se det i ett längre perspektiv. Då kan vi se om det har misslyckats eller inte. Brister finns – åtgärda dem! Men att tro att vi skulle skapa ett demokratiskt, rättvist samhälle genom att utgå från att alla människor är exakt likadana och att de vill exakt samma sak, det påminner mig om öststatspolitik eller något sådant.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 maj.)

11 § Studiestöd

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU16
Studiestöd.

Anf. 116 ADNAN DIBRANI (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande har jag lärt mig att vi ska yrka bifall till så få som möjligt. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Nu står jag här igen och ska diskutera studiemedel och studiestödssystemet. Jag har gjort det ett antal gånger nu. Då vill jag börja med att säga att det allmänna studiestödet byggdes upp just för att ge alla en möjlighet att gå vidare och utbilda sig, oavsett klass och oavsett bakgrund. Studiemedlet ges till folk som vill läsa på komvux, yrkeshögskola, folkhögskola, högskola, universitet och några andra former av utbildning. Vi har i dag ungefär en halv miljon studenter som är beroende av studiemedelssystemet. Vi ska verkligen värna om det.

Huvudprincipen för det svenska studiemedelssystemet är att det ska ges för att garantera studier under en viss tid. Vi socialdemokrater vill ge fler människor möjlighet till utbildning och möjlighet till livslångt lärande. Steget för att påbörja en utbildning är olika stort, framför allt för att påbörja en utbildning och ta studielån, beroende på bakgrund och förutsättningar hemma. Kommer man från lite knaprare förhållanden

tycker man att det är lite jobbigare att just ta studielånet. Tyvärr märker vi här att det fortfarande spelar ganska stor roll vilken samhällsklass du kommer ifrån eller vilken bakgrund du har. Därför är det viktigt att vi har ett generöst och flexibelt studiestödssystem och att studiestödssystemet har en central roll för att bryta just dessa mönster.

Vår utgångspunkt är att alla ska ha klarat sina studier enbart med hjälp av studiemedel. Det innebär inte att vi säger nej till arbete vid sidan av. Det är otroligt viktigt att de studenter som kan och vill kan arbeta vid sidan av och på så sätt få en arbetslivsanknytning. Men vi får absolut inte hamna i det läget att vi tar det för givet att våra studenter ska syssla med arbete och inte koncentrera sig på sina studier.

Vad vill jag då säga? Jag får här också tala om att det inte är alla studenter som kan eller har möjlighet att arbeta vid sidan av studierna. Vi har sådana som har långa dagar i skolan, vilket gör att det är omöjligt för dem. Vi har studenter med funktionshinder. Vi har studenter som av privata skäl, det kan vara barn och så vidare, inte klarar av någonting annat än just studier. Och studier för mig är en heltidssysselsättning.

Just studenter med barn ökar faktiskt. Deras situation är ju lite speciell, för de är lite extra utsatta. Därför är det otroligt viktigt för oss att vi håller koll på deras situation och deras pressade ekonomi.

Än en gång: högskolestudier är en heltidssysselsättning. Det förutsätter att vi har dels en rimlig studiemedelnivå, dels också en rimlig social trygghet som gör att studenter inte behöver oroa sig för att bli sjuka eller för delen inte behöver akta sig för att bli föräldrar.

Med generella och förutsägbara system skapas en trygghet som väcker människors vilja att ta steget till att påbörja studier samt fullfölja dem. Här finns ett litet problem. Jag har lyft fram det flera gånger tidigare. De senaste åren, sedan jag kom in i riksdagen, har man visserligen höjt studiemedelnivån, men man har framför allt från Moderaternas och borgerlighetens sida höjt studielånet. Det där är inte bra av flera olika anledningar.

En anledning är att de som drabbas av detta är de som redan tidigare var rädda för att just ta studielån. Det handlar om folk som kommer från knapra förhållanden, men framför allt till exempel kvinnor som jobbar inom offentlig sektor – dålig utbildningspremie och dåliga löner. Det här får jag hintat när jag är ute på högskolor och pratar med studenter.

Jag vet inte riktigt vad det är för signal man vill sända, men en signal som kan uppfattas från våra studenter är att de tycker att regeringen säger: Det där med studier är inte viktigt, därför kan vi lika gärna skrämman bort några genom att höja lånebiten eller privatisera studierna och CSN. Det är otroligt viktigt med studier, men ni får klara er själva. Samhället kan inte finnas där. Därför höjer vi bara lånedelen.

Signaleffekten är otroligt viktig i det här fallet. Jag tycker – och jag har sagt det tidigare – att de borgerliga sviker den gamla principen om att höja både studiebidrag och studielån. De två senaste gångerna har man i stort sett bara höjt studielånet. Det här kommer som sagt att slå mot de allra svagaste. Man sänder helt fel signaler.

Med tanke på de krafter som finns inom borgerligheten – man kan se det i vissa motioner, och det har varit så tidigare också – är det fler och fler som gärna vill avskaffa CSN, lägga ut detta på banker eller annat. Det är inte hållningen just nu, men det har varit på tapeten. Jag hoppas att

vi inte kommer dit, för jag tror att det vore väldigt olyckligt för oss. Än så länge tror jag att vi är överens, men jag ser ju tendensen när lånen ökar att vi kanske hamnar där. Det hoppas jag verkligen inte.

Fru talman! Jag vet inte heller hur det är för alla er andra. Jag har i alla fall inte stött på någon som har valt vilka föräldrar den ska födas av, vilket land den ska födas i, vilken hudfärg den ska ha eller vilka ekonomiska muskler föräldrarna ska ha, utan man får, som jag brukar säga, gilla läget och vara glad över att man kom till livet.

Därför är det oerhört viktigt för oss – jag säger det igen – att det förs en politik som ger alla en chans att utvecklas och lyckas nå sin fulla potential. Jag hade förmånen att mina föräldrar flyttade till Sverige. Studiemedelssystemet, som är unikt för Sverige, fanns här. Det gjorde att jag som en av de första – om inte den första – i vår släkt kunde ta mig vidare, och helt plötsligt står jag i Sveriges riksdag. Det var studiemedelssystemet som gav mig den förutsättningen. Därför är jag stolt över systemet, och jag blir rädd när jag ser tendenser till att vilja göra förändringar.

Studiemedelssystemet är även viktigt – inte bara för den enskilde – om Sverige vill upprätthålla ambitionen att vara en kunskapsnation. Då måste fler få möjlighet att bilda sig, utbilda sig och vidareutbilda sig, skaffa nya erfarenheter och kunskaper. Med en bildad befolkning står Sverige starkt i konkurrensen med andra länder.

Allt fler jobb i dag kräver en högskoleexamen. Vi ser att allt färre jobb finns för dem som inte fått ta del av någon utbildning utöver grundskolan.

Fru talman! Jag ska avsluta med en sista sak. Nu sker ett viktigt arbete hos oss att se över och förändra socialförsäkringssystemet. Det är viktigt att uppmärksamma studentens situation i det arbetet. Redan nu vill jag peka på två viktiga områden. Det ena är karensdagarna för studenter, och det andra är möjligheten till deltidssjukskrivning. Kort och gott kan jag säga att studenter har rätt till samma trygghet som våra arbetstagare, framför allt med tanke på att vi kräver mycket av dem och de är en förutsättning för att Sverige ska fortleva som nation och utvecklas.

Anf. 117 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Sveriges högskolor och universitet ska präglas av kvalitet, mångfald och tillgänglighet. Ett samhälle i ständig utveckling behöver en väl fungerande högre utbildning. Jag tror att vi är överens om detta.

En av de viktigaste åtgärderna för att garantera en öppen och tillgänglig högskola är att möjliggöra för alla, oavsett bakgrund, att studera på bra villkor. En breddad rekrytering till högre utbildning är prioriterat för Miljöpartiet. I ljuset av detta blir studiestödet en viktig fråga för oss i riksdagen.

Miljöpartiet har i debatterna visat större ambitioner än regeringen vad gäller studiemedlet. För att göra det möjligt för fler att studera på heltid och för att skapa en mer rimlig försörjning för studenter föreslog Miljöpartiet i höstas att studiemedlet ska öka med 300 kronor genom en höjning av bidragsdelen från i år. Utöver detta föreslog vi förbättringar för studenter med barn. Regeringen valde, vilket även Adnan Dibrani nämnde tidigare, att göra på ett annat sätt, nämligen att öka skulden för studenterna, det vill säga höja endast lånedelen i studiemedlet.

Det är sant att vi i Sverige har bland de bästa förutsättningarna i världen i fråga om studiemedlet. Men det behöver ändå förbättras. Trots detta är det för många studenter svårt att leva på studiemedlet, och svenska studenter tillhör de mest skuldsatta när de tar sin examen. Det framkom nyligen i en internationell studie att de svenska studenterna är bland de mest skuldsatta i världen. Därför behöver bidragsdelen i studiemedlet öka. På så sätt kan lånedelen minskas.

Studiemedlet är också ett viktigt verktyg för att få fler unga vuxna att läsa in gymnasiekompetens inom vuxenutbildningen eller vidareutbilda sig inom ramen för yrkeshögskolan. Också på dessa områden har Miljöpartiet visat på större ambitioner än regeringen. För dem som vill läsa om detta hänvisar jag till budgetpropositionen och vår höstbudget.

Fru talman! Studiemedelssystemet ska vara ett effektivt och sammanhållet system som ska vara enkelt och överblickbart för den enskilde. Det är av central betydelse att systemet upplevs som legitimt och ger alla människor, oavsett ekonomisk bakgrund, möjligheter och förutsättningar till högre utbildning. Studiemedelssystemet ska dessutom vara samhälls-ekonomiskt hållbart över tid och ha en hög rättssäkerhet.

Dagens system är emellertid otidsenligt och styr i allt högre grad hur universiteten och högskolorna själva utformar sina utbildningar. I stället för att kurser och program planeras med hänsyn till hur de specifika kunskaperna bäst utvecklas planeras en del utbildningar efter CSN:s regler om antal studieveckor. Vi menar att det bör vara pedagogiska hänsyn som formar utbildningarna, inte studiemedelssystemets utformning.

Möjligheterna till ett flexibelt uttag av studiemedel på individnivå bör därför utredas. När det finns ett tak för hur mycket studiemedel en enskild student kan få bör det inte vara nödvändigt att styra vilka veckor på året utbetalning sker eller hur studenten fördelar studiemedlet över året. Ett mer flexibelt studiemedelssystem bör därför tas fram i samråd med lärosätena och i en reell dialog med studentorganisationerna. Allianspartierna menar att tillräckliga insatser gjorts för att göra studiemedlet mer flexibelt. Men det gäller bara vissa studenter, på vissa utbildningar och på vissa lärosäten.

Vi menar att ett effektivt, flexibelt och välfungerande studiemedelssystem ska gälla alla studenter, på alla utbildningar och på alla lärosäten.

Herr talman! Härmed yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 3.

Anf. 118 OSKAR ÖHOLM (M):

Herr talman! Innan bytet på talmansstolen hade vi en diskussion om gymnasieskolan. Vi hade en debatt om att vara överens om problembilder och problemlösningar. Vi kanske också var överens om målen.

Det är svårt att inte börja i den ändan när man har lyssnat på de två första talarna i den här debatten. Mycket av det som både Adnan Dibrani och Jabar Amin har varit inne på om vikten av studiestöd, att det ska vara generöst och tillgängligt för alla, håller jag med om – till punkt och pricka. Det kan låta tråkigt i en politisk debatt. Det blir ingen stuns i debatten om vi är överens i allt.

Men det är vi faktiskt! Det är bra att det också finns frågor där vi kan ha en samsyn, åtminstone om målen. Studiestödet är verkligen en sådan fråga.

Det är inte så konstigt. Jag kan använda andra ord för att säga vad de båda föregående talarna har sagt. Om vi vill ha ett samhälle där det finns möjligheter för individer att förverkliga sina liv, att välja utbildning, att gå vidare i livet, måste vi ge den ekonomiska möjligheten. Det gör vi i Sverige. Dessutom är det bra för hela vårt land eftersom vi inte är så många. Ska vi lyckas i en globaliserad värld med tuff konkurrens måste vi se till att alla som vill utbilda sig och vara med och bygga landet får möjlighet att göra det. Det är precis det som är poängen.

Det är alltid fascinerande med diskussionen i ett ämne som detta, där man är så pass överens om utgångspunkterna och så överens om att det ska vara generöst. Debatten blir väldigt märklig. Det blir någon sorts diskussion om vem som kan vara mest generös.

Jag kunde inte låta bli att fastna lite grann i Adnan Dibranis formulering när han kritiserade det sätt som studiemedelshöjningen hade skett på. Om jag uppfattade det rätt var formuleringen så här: De som ”drabbades” av borgerlighetens studiemedelshöjning var olika grupper. Herr talman! Smaka på den formuleringen: Den som ”drabbades” av höjningen.

Jag kan ha respekt för att vi diskuterar hur stor låneandelen ska vara och hur stor bidragsandelen ska vara. Men faktum är att vi har lyckats med detta som har varit viktigt, nämligen att fortsätta att förbättra villkoren för studenter, bland annat genom två viktiga höjningar av studiemedlet. Det har dessutom gett effekter, om vi tittar på vad som har hänt.

Det är inte bara det att vi är generösa om vi jämför med andra länder. När vi har haft den här debatten tidigare där jag har varit med har företrädare för oppositionen sagt: Det spelar väl ingen roll att vi är mest generösa i världen – man ska ju klara sig här i Sverige. Det kan jag ha förståelse för. Jag kan tycka att det är en viktig poäng som oppositionen ibland har framfört. Det är ju en klen tröst att säga till någon som har svårt att få ihop pengarna till hyra, till mat och till studentlitteratur att det åtminstone är ett mer generöst system än på alla andra platser på jorden. Det hjälper inte den personen. Men det är en viktig poäng att också berätta hur det ser ut jämfört med andra länder.

Det viktiga är då: Vad har hänt i Sverige? Titta på många av de utvärderingar som sker! En av de ganska intressanta punkterna var det som kom fram 2010 när man konstaterade i utvärderingen att studiemedlets köpkraft i Sverige inte har varit så hög sedan det studiemedelsystem som vi har infördes. Studiemedlen har aldrig haft så hög köpkraft.

Vad gjorde vi efter det? Ja, då höjde vi en gång till. Och om man tittar i den senaste utvärderingen från CSN ser man att andelen studenter som upplever att studiemedlet täcker alla omkostnader aldrig har varit så hög som den är nu. Det är absolut ingen majoritet som tycker det – jag har full respekt för att det inte är så enkelt. Men det går ändå i rätt riktning.

Herr talman! Det blir spännande. Det är vissa tidningsartiklar som alltid återkommer. Just nu är det Eurovision, som alltid i maj. Nästa månad är det vädret i midsommar. Framåt augusti brukar alltid artikeln om att det inte går att leva på studiemedlet komma. Vi är överens om mycket, men det är tack vare den här regeringens åtgärder som det numera inte är lika många sådana artiklar. Det är lättare att leva på studiemedlet i dag.

Även om vi är överens om mycket är det viktigt att poängtera att det självklart finns frågor som vi kan diskutera framåt. En av dem var den som Adnan Dibrani lyfte om hur fördelningen mellan lån och bidrag exakt ska se ut. En annan fråga som man naturligtvis kan diskutera är hur administrationen av studiestödssystemet ska se ut. Senast hade vi inga bärande skäl att göra någon förändring på CSN. Vi vet också att det finns länder där man låter banker göra det men med en statlig garanti. Det kanske inte är aktuellt nu, men vi måste fortsätta att föra diskussionerna.

Låt oss ta vara på de ganska få debatter där vi är överens om målsättningarna! Sedan kan jag förstå om det känns jobbigt för vänstersidan, som i alla år har pratat om att vi ska vara mest generösa, att nu se sig bli omkörda av en borgerlig regering i generositeten till studenter. Men icke desto mindre gör det mig extra stolt att kunna yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 119 ADNAN DIBRANI (S) replik:

Herr talman! Jag måste ärligt erkänna att jag inte kommer ihåg exakt hur jag formulerade mig, med tanke på det teknikstrul och annat som var. Men om jag nu sade det Oskar Öholm säger att jag sade får jag tala om än en gång att det är jättebra att studiemedlet har höjts men att det är olyckligt att man enbart har höjt lånedelen.

Första gången var 90 procent lånedel och 10 procent bidragsdel, och nu senast är 100 procent lånedel. Jag tycker att det sänder helt fel signal till våra studenter.

Vilka är det då som drabbas? Man kan ju fundera över vad ”drabbas” innebär. Men jag kan säga så här. Redan tidigare var det folk som funderade: Vågar jag ta studielån? Vill jag hamna i en studiefälla? Kommer det här att löna sig? Hur kommer min familj att drabbas av att jag får en ökad lånedel? Vilka signaler sänder vi till dem? Just de signalerna är otroligt viktiga.

Jag skulle kunna fråga: Hur långt vill vi gå? Är det 80–20 eller 90–10 framöver? Med er retorik skulle man kunna ge studenterna 20 000 i månaden. Späd på lånet! Det spelar ju ingen roll – du kommer inte att få tillbaka de pengarna. Men vilken signal sänder vi?

Anf. 120 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Om man tittar på hur det såg ut tidigare fanns det en viktig poäng i detta, att studiemedlet hade urholkats under ett stort antal år. Man såg att det var problematiskt att kunna klara sig, särskilt om man, som Adnan Dibrani och andra har påpekat, inte skulle behöva jobba extra. Sedan tycker jag att det är bra att man gör det, för det ger andra positiva effekter. Man blir lättare anställbar och så vidare. Då var vår utgångspunkt självfallet att det akuta problemet var att studenter måste kunna få sin ekonomi att gå ihop.

Vi ska också komma ihåg under vilken tid vi gjorde de här förändringarna. Vi gjort dem mitt under en lågkonjunktur, mitt under en finanskris, mitt under en tid när nästan vartenda annat land diskuterade vilka skatter som ska höjas och vilka bidrag som ska sänkas. Många länder diskuterade: Ska vi nu höja avgifterna för att man över huvud taget ska

kunna studera i högre utbildning? Så såg det ut i många av våra grannländer.

Vi behövde inte gå den vägen, utan vi kunde tvärtom hamna i en situation där totalbeloppet ökade och det blev mer pengar till studenter.

Sedan kan jag hålla med om att när man fortsätter att utveckla det här framåt, när vi utvärderar det, är det självklart att man måste hänga med i både låne- och bidragsdelen. Men man ska inte måla upp en situation att det bara är lånet, utan det finns en bidragsdel i detta också som är viktig. Självfallet är det så.

Å andra sidan är det rätt intressant att ställa frågan, om jag inte kan ge ett exakt svar. Jag tror att man måste kunna bedöma det givet hur ekonomin ser ut. Är Adnan Dibrani beredd att ge ett exakt svar på hur hög bidragsdelen ska vara? Är det full finansiering i det redan nu i Socialdemokraternas budget?

Anf. 121 ADNAN DIBRANI (S) replik:

Herr talman! Jag vill först säga så här: När det gäller ekonomin ska ni börja med att tacka regeringen före er och Göran Persson. När vi till exempel införde överskottsmål och annat var det överbeskattning av befolkningen. Visst, ni har skött det jättebra. Borg har många gånger beskyllts för att vara lite sosse i sitt tankesätt när det gäller ekonomin, och det kan man väl tacka gudarna för – det hade kunnat gå käpprätt åt ett annat håll. Men nu klarade vi oss, med tanke på att vi hade ganska solid ekonomi.

För att återgå till den fråga vi håller på med: Jag vet inte om Oskar Öholm och Moderaterna är nöjda och stolta över det system som finns och det sätt som systemet fungerar på. Jag glömde att säga i min förra replik att du tog upp att vi aldrig har haft så många studenter som känner att deras levnadsomkostnader täcks. Klockrent! Det är jag också otroligt glad över! Men jag är absolut inte nöjd! De är ju inte ens 30 procent. 70 procent tycker fortfarande att det är otroligt svårt. Det måste man våga lyfta fram.

Är Oskar Öholm nöjd i det fallet? Eller kommer det att ske någonting framöver när det gäller den biten? Kan vi förutsätta att det kommer att bli ännu fler höjningar av bara lånedelen, eller kan studenterna kanske få något slags bidragshöjning?

Jag kan berätta om en student jag träffade som sade så här till mig: Tycker du att studier är viktiga? Ja, svarade jag. Då sade han: Varför är det så att jag får mer i socialbidrag än vad jag får i studiebidrag? Det var lite att blanda äpplen och päron, men jag förstod tankesättet. Han ville visa för mig: Vad är det för signal du skickar till mig när du enbart höjer lånedelen, än en gång, men inte bidragsdelen? Är studier viktiga? Ja eller nej!

Anf. 122 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Studier är inte bara viktiga utan helt avgörande för den som går sin utbildning, får sin examen och får mycket mer spännande arbetsuppgifter än man kanske hade kunnat få annars, och dessutom bidrar de till att hela vårt land blir bättre. Det är fantastiskt bra.

Men låt oss då diskutera signaler, som Adnan Dibrani vill, och den signal som vi ville sända i ett läge där det var problematiskt. Man kan

inte satsa på allt. Man har inte möjligheter att nå upp till allt man vill göra.

Sedan tror jag inte att 100 procent i bidrag skulle vara lösningen heller. Jag tycker att om man utbildar sig till ett yrke eller får en utbildning som också leder till fantastiska karriärmöjligheter och i väldigt många fall högre lön, då är det rimligt att det är en investering från samhällets sida men också en investering som man gör själv.

Om man dessutom, som i vårt fall, driver en politik där det blir mer lönsamt att arbeta och man får behålla lite mer av de pengarna, då är det inget gigantiskt problem att det är 30 kronor mer i lån än i bidrag. Man måste hålla ordning på storheterna, vad det handlar om.

Icke desto mindre ska vi fortsätta diskutera detta. Jag tycker inte att vi ska gå mot ett system med hundraprocentig lånefinansiering, och det tror jag inte att någon annan tycker.

Det vi lyckades med var att vända den situation som vi tog över, med ett studiestöd som hade blivit alltmer urholkat. Vi lyckades vända den situationen. Vi har ökat totalbeloppet. Det är fler personer som upplever att de klarar sig på det.

Sedan har vi fortsatt höga ambitioner framöver, och det hoppas jag att även Socialdemokraterna och andra vill fortsätta att arbeta med.

Anf. 123 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna. Det är 26 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

När vi hade debatten i december 2011 redogjorde jag för regeringens satsningar på studiestöd vad gäller budgetåret 2012. Där kunde vi konstatera att regeringen avsatte sammanlagt 22 miljarder kronor till de sju anslagsområdena inom utgiftsområde 15, och riksdagen ställde sig bakom regeringens förslag.

Herr talman! Jag vill lite grann beröra motioner som rör fribeloppet, som har varit uppe till diskussion här tidigare. Det är viktigt i studiestödssystemet att det finns en möjlighet att också ha en inkomst vid sidan av lån.

Med de beslut som är gjorda har fribeloppet höjts från 107 000 till 136 400 kronor per år, det vill säga det är den inkomst man kan ha utan att lånen minskar. Det är något som har efterlysts av många som studerar. Man vill ha möjligheten att också ha arbetsinkomster när man studerar. Det har varit viktigt att värna och utveckla det systemet.

Vad gäller de reformer som är gjorda är det höjningarna av studielånet som har debatterats här. Det har skett i flera omgångar. Vi kan också konstatera att studiemedlets allmänna köpkraft år 2003 var betydligt mycket högre än någonsin tidigare. Det är viktigt att notera det.

Därefter har vi ändå beslutat om ytterligare höjningar, och i dag uppgår studielånet till 9 663 kronor per månad.

Med tanke på att Adnan Dibrani har varit inne och diskuterat frågorna kring lån kontra bidrag kan man konstatera att med Socialdemokraternas förslag hade studenterna haft mindre att röra sig med, eftersom de inte ville höja studielånet. Det är viktigt att notera.

Det är betydligt många fler av studenterna som upplever att man har tacksning för sina levnadsomkostnader. Det är ungefär 30 procent – ja, 28

procent enligt betänkandet – som anser att det helt och hållet täcker levnadsomkostnaderna, medan 60 procent anser att det täcker ungefär 75 procent. Här har det skett väldigt förbättringar sett till tidigare mätningar.

Det har också skett andra reformer. Där har vi den diskussion som var kring de tekniska utbildningarna och studiemedelssystemet. Där gjordes en förändring kring att studiemedel bör kunna lämnas för 40 veckor under ett normalstudieår, trots att studier bedrivs under färre antal veckor. Det var en viktig förändring för dessa studenter.

Det pågår också andra utredningar för att ytterligare förbättra systemet. Oskar Öholm har i debatten tagit upp att det är viktigt att se över och förbättra där man kan förbättra. Det är viktigt för Sverige att vi har ett bra system och att våra studenter har möjlighet att studera med hjälp av att de har en finansiering för det.

En sådan utredning som jag vill nämna är den särskilda utredning som arbetar med att se över studiemedelssystemet för dem som studerar på grundläggande nivå. Där ska det komma en redovisning den 2 april 2013. Det handlar om att kartlägga den ekonomiska situationen för studerande på grundläggande nivå, att analysera studiemedelssystemets funktion för studerande på grundläggande nivå och att analysera frågan om återbetalning av lån och återkrav. Det är en utredning.

En annan utredning som också pågår med en särskild utredare gäller att se över studiehjälpen vad gäller inackorderingstillägget, som det också finns motioner om. Där sägs det i utredningsdirektivet att det är viktigt att villkoren blir lika för elever i kommunala respektive fristående skolor. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2013.

En del av motionerna avstyrks på grund av att det pågår ett arbete med att se över frågeställningarna.

Adnan Dibrani berörde att han kan bli bekymrad och oroad över vissa av ledamöternas enskilda motioner. Jag vill poängtera att det handlar om enskilda motioner. Ja, det kan man säga. Men det finns också S-märkta motioner, bland annat en motion där det talas om att kunna ha studielån hela sommaren även om man inte studerar. Då blir man lite nyfiken.

Socialdemokraterna kommer sannolikt att ställa sig bakom att avslå den motionen. Men det förslaget skulle faktiska innebära att man skuldsätter sig betydligt mycket mer – utan att ens studera.

Det är en enskild motion, och vi yrkar avslag på den, som det står i betänkandet, men man kan ändå få funderingar kring på vilket sätt det skulle gör studiemedelssystemet bättre. Det kanske Adnan Dibrani har någon kommentar till.

Herr talman! Det är viktigt med studiestödet, och det är viktigt att studiestödet också fungerar så att det uppmuntrar alla oavsett bakgrund till studier. Bedömningen är också att det är rimligt att det finns en fördelning mellan bidrag och lån.

De förslag som har kommit från regeringen de senaste åren, som riksdagen har ställt sig bakom, har också gjort studiemedelssystemet både mer generöst och flexibelt.

Jag har påtalat att det pågår arbete för att ytterligare se över delar som kan vara viktiga att hitta åtgärder för. Konkreta åtgärder har vidtagits, och de har förbättrat villkoren för studerande. Men det är viktigt att följa utvecklingen och se till att om det finns ytterligare åtgärder som man

be­höver vidta får man återkomma längre fram, när vi också har ett utrednings­för­slag.

Anf. 124 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! I eftermiddag har jag suttit i Skandiasalen och deltagit i mitt eget seminarium om visioner för den högre utbildningen. Elva talare har varit med och bidragit med sina tankar om hur den svenska högre utbildningen ska utvecklas.

Ni som nu sitter och grämer er och tycker att även ni borde ha varit där kan jag lugna med att seminariet kommer att sändas i efterhand av Utbildningsradion.

Det fanns väldigt mycket olika tankar och visioner för hur den svenska högre utbildningen ska utvecklas. Men alla har det gemensamt att de för att realiseras kräver – i alla fall enligt mitt och Centerpartiets sätt att se på den svenska högre utbildningen – ett fortsatt generöst studiemedelssystem.

Ska Sverige fortsätta att vara ett öppet, innovativt och rikt land där alla har möjlighet att förverkliga sina drömmar och nå sin fulla potential, då krävs det en bra högre utbildning och ett väl utbyggt studiemedelssystem som är generöst och tillgängligt för alla.

Vi kan konstatera, som många tidigare talare har gjort, att det på den här punkten finns en stor samstämmighet. Sverige är redan i dag ett bra land för dem som vill studera inom högre utbildning. Vi kan också konstatera – som kanske till och med jag har gjort tidigare under det här anförandet, inser jag – att det finns en stor politisk enighet.

Det finns två konkreta förslag från oppositionen. Vi har en stor samsyn. Om man skalar bort retoriken och det bitvis höga tonläget finns det väldigt stor samsyn. De två konkreta förslag som finns handlar om att putsa på ytan, inte om några genomgripande förändringar. Jag kan bara konstatera att oppositionen på det stora hela är mycket nöjd med regeringens politik.

När jag satt och skrev det här anförandet insåg jag att jag har sagt liknande saker i ett antal debatter sedan jag blev invald i riksdagen i valet 2010. Det här är faktiskt en av de mest förutsägbara debatter vi har här i kammaren. Vi säger ungefär samma sak varje år. Vi slår oss för bröstet och konstaterar att vi har lyckats höja studiemedlen trots finanskriser som har kommit och gått, medan oppositionen tycker att vi borde ha gjort mer. Så kontrar vi med att peka på att det faktiskt är bättre än någonsin för en svensk student.

Sedan vi började mäta på det sätt vi gör i dag har studiemedlet aldrig gett mer. Man har aldrig fått mer för pengarna än nu. Förra året – trots att man kunde konstatera att man aldrig tidigare hade fått så mycket för studiemedlen – gick det från bra till bättre. Tillskottet på nära 500 kronor märktes tydligt i alla studenters plånböcker, och det var efterlängtat.

Vår främsta utmaning är att inte göra som tidigare regeringar har gjort, alltså att gå från ett studiemedelssystem som har legat på en hyfsad nivå men inte klara av att hålla i och hålla ut. Man har inte följt med index, och studiemedlet har sakta men säkert urholkats. Detta har vi sett under tidigare regeringar. Vi har inte sett det under vår regering, och det är min förhoppning att vi inte kommer att se det under vår regering, för vi ser till att höja studiemedlet. Vi måste se till att vi inte sackar efter.

En annan positiv förändring är att vi har höjt fribeloppet. Det finns många studenter som vill arbeta. Det finns många studenter som tycker att det är ett bra sätt att kombinera studier och arbete. De ska i normalfallet inte straffas för detta. Vi ska anpassa politiken och systemen så att det ska funka att jobba extra några timmar i veckan eller att jobba på somrarna utan att det går ut över vad man får från studiemedelssystemet. Där är vi för breda grupper. De allra flesta klarar sig nu inom det höjda fribeloppet, men jag och Centerpartiet anser att det kan finnas anledning att ytterligare se över detta. Visionen bör vara att kanske till och med slopa fribeloppet, för det är inte ett problem att folk jobbar.

Även om jag alltså kan konstatera att de stora grupperna av studenter har det bättre än på länge, kanske bättre än någonsin, finns det anledning att fortsätta utveckla det svenska studiemedelssystemet. Stora grupper har fortfarande en otillfredsställande situation. Det handlar om studenter med barn och om dem som vill börja studera mitt i livet och kanske vill gå från arbete till studier.

Det kommer naturligtvis alltid att finnas tröskeleffekter. Om man går från heltidsjobb till att börja studera kommer det att vara ett ekonomiskt avbräck, och detta är förstås inte minst kännbart om man har barn. Det här måste vi antagligen se över och ta ytterligare steg för att fler grupper ska se det som en möjlighet att studera även om de har barn och befinner sig mitt i livet.

Jag vill också efterlysa att vi hyfsar debatten lite. Jag tycker mig se en viss misstänksamhet – ”förakt” är ett starkt ord – mot studielån från oppositionens sida. Studielån är ju fantastiskt bra. Det är något som man inte främst ska lyfta fram som en lånefälla eller liknande.

Det första man ska säga är att studielånen kanske är de billigaste pengar man någonsin lånar. Det är ett subventionerat lån. Staten garanterar och ser till att du får det billigaste lån du troligtvis någonsin får. Detta, Adnan Dibrani, är inte något som man kan höja hur som helst utan att det kostar något – du nämnde att man skulle kunna höja lånedelen till 20 000 utan att det skulle kosta något. Det är klart att det kostar! Det är subventionerade lån. En subvention är en kostnad. Tyvärr betalas inte heller alla studielån tillbaka. Detta är alltså något som vi skattebetalare bidrar med till landets studenter. Studielån är något bra, och det ska vi se och uppmuntra.

Avslutningsvis vill jag säga att det känns historiskt att få vara med i en regeringsallians som under vad som verkar bli en serie lågkonjunkturer ser till inte bara att studiemedelssystemet inte urholkas utan dessutom att studiemedlen höjs, så att studentbudgetarna går ihop. Man har aldrig fått så mycket för sitt studiemedel som nu. Detta har vi lyckats med trots konjunkturen – inte tack vare.

Som jag nämnde finns det grupper av studenter som fortfarande inte har en så bra situation som de förtjänar. Det måste vi se och följa. Där måste vi återkomma med nya förslag, men på det stora hela får man vara väldigt nöjd med politiken på det här området.

Anf. 125 ROSSANA DINAMARCA (V):

Herr talman! Studenternas ekonomiska situation skulle jag, till skillnad från några andra talare här, vilja hävda har försämrats genom åren. Många studenter upplever att de ekonomiska villkoren går ut över studi-

erna. Allt fler har blivit beroende av tillskott från föräldrar eller andra närstående, vilket förstärker den sociala snedrekryteringen och gör att talanger riskerar att gå förlorade.

Under Oskar Öholms anförande skrev jag på Twitter om att Oskar tycker att studiemedelssystemet är väldigt bra och att Emil säger att det är bättre än någonsin. Därför frågade jag vad studenterna själva tyckte. Här är några svar som jag har hunnit få:

- It sucks.
- Luskan all the time, säger jag som är student.
- Jag håller inte med. Känns som att hyrorna ökar här i Uppsala i alla fall.

Den skönmålande bilden att studiemedlen skulle vara fantastiskt bra just nu delas kanske inte av så jättemånga.

Vänsterpartiet har under lång, lång tid varit drivande i frågan om att höja studiemedlen. Frågan har utretts, och för över fyra år sedan lämnade den studiesociala kommittén sitt betänkande som var mycket tydligt: Studiemedlen behövde höjas till 9 386 kronor och betalas ut per månad. Sedan betänkandet presenterades har studiemedlen höjts, dock inte till den nivå som föreslogs av kommittén. För första gången sedan studiemedelssystemet infördes skedde ett trendbrott. Lånedelen ökade nämligen för varje höjning som gjordes.

Många kan säkert känna att det kvittar bara man kan få en bättre ekonomisk situation för stunden, men det säger egentligen bara någonting om den svåra ekonomiska situation man befinner sig i som student.

När människor väljer att studera vidare är det en investering inte bara för den enskilda individen utan också för samhället i stort. Vi har också ambitionen att bredda rekryteringen till den högre utbildningen och vill ge fler möjligheten att studera vidare.

Högeralliansens studiemedelssystem innebär alltså ännu en gång en växande studieskuld för studenterna. Studenterna får alltså själva betala högeralliansens vallöfte. För många studenter är studieskulden ett omfattande åtagande som de borgerliga nu vill öka på. Vi menar att det är fel att vältra över en allt större del av bördan för studiefinansieringen på den enskilde studenten. Rädsla för ökad skuldsättning kan, precis som tidigare talare sade, avskräcka studenter, framför allt från familjer utan tradition av högre utbildning.

Vi vill förbättra studievillkoren och minska den ekonomiska stressen på studenterna. Vi har inga reservationer i det här betänkandet, men i vår budgetmotion föreslog vi en höjning av studiemedlen till 9 080 kronor för fyra veckors studier. I denna summa ingår även en höjning av studiebidraget till 3 130 kronor för fyra veckor, vilket motsvarar en ökning av bidragsdelen från 31,4 till 34,5 procent av totalbeloppet. Det högre bidraget vill vi samtidigt höja till 7 266 kronor för fyra veckor, vilket blir 80 procent av totalbeloppet. Under 2013 och 2014 vill vi dessutom successivt höja bidragsdelen till 37,7 procent.

Herr talman! Apropå den studiesociala utredningen vill jag passa på att fråga regeringspartierna vad som hände med de förslag som det åt-

minstone då fanns parlamentarisk enighet om. Det har varit tunnsått på det här området.

Vad hände till exempel med att se över åldersgränsen för bostadsbidrag? Det fanns ett förslag om att pröva det per kalenderhalvår i stället för helår. Vad hände med kommitténs förslag om att kunna vara deltids-sjukskriven och plugga på deltid? Vi vet nu att det pågår en utredning. Något som man också tog upp i den studiesociala utredningen som ett led i att likställa studier med arbete var att stärka det sociala skyddsnätet för studenterna och låta studiemedlen vara sjukpenninggrundande. Det skulle innebära rätt till sjuk- och föräldrapenning på högre nivå än dagens lägsta. Signalerna från den utredningen är inte så jättepositiva.

Det är några områden där jag gärna skulle vilja se förslag och handling eftersom det fanns parlamentarisk enighet om dem.

Anf. 126 YVONNE ANDERSSON (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Som de flesta av oss har jag haft förmånen att träffa studenter från andra länder. Som de flesta av oss har jag haft förmånen att få studera en längre tid vid svenskt universitet. Vid en jämförelse mellan studenter i Sverige förr och nu eller mellan studenter i andra länder i dag och studenter i Sverige i dag finns det skillnader. Det finns skillnader i vad det kostar att leva som student. Det finns skillnader i livsmönster, tank och attityder.

Efter att ha gjort den jämförelsen vill jag slå fast att det inte är synd om studenterna i vårt land. All utbildning är kostnadsfri för studenterna. Alla partier har varit politiskt överens om att studenterna ska ha en så bra ekonomisk trygghet som möjligt så att man klarar sig utan att föräldrarna har sparat till högskolestudier sedan man föddes och utan att anhöriga ska betala för en. I dag finns det möjlighet. Med det belopp som man får efter den höjning med 498 kronor per studiemånad som Alliansen har gjort ligger studenterna över den nivå som människor får leva på när de får ekonomiskt bistånd.

Att en del är lån kanske inte är så märkligt. Det är subventionerade lån. Att låna är väl något som man får göra både nu och då i livet för att man ska klara sin livssituation. Det kan till exempel gälla boendet. Det är inte något märkligt.

Alla behöver ju inte låna. Därför vill vi gärna ta bort den gräns som gör att människor hindras att på sin så kallade fritid arbeta med lönearbete och komma närmare arbetsmarknaden och kunna göra andra saker för att påverka sin livsstil, sin livssituation och sitt vardagliga liv.

Hittills har vi ändrat fribeloppet från 107 000 till 136 400 kronor. Jag hoppas att vi på sikt kan ta bort den gränsen. Våra studenter är fullt medvetna om vad som krävs för att nå målen. Det måste ju vara resultatet som är det viktiga. De ska ha rätt att leva sina liv och påverka sin livssituation utan att bestraffas med att studiemedel dras in.

Vi kan fundera lite över framtidsvisionerna för det här landet. Vi är politiskt eniga om att Sverige ska utvecklas som kunskapsnation. Hur ska man vara en kunskapsnation om man inte har en kunskapsintensiv arbetsmarknad? Det har vi. Vi vill att allt fler ska studera. Därför erbjuder

vi i dag som nation en mångfald av riktigt goda utbildningar som är gångbara över hela världen på den globala arbetsmarknaden.

Det är investeringar som vi alla gör med skattemedel. Varje student investerar tid och engagemang utöver pengar. Därför har de rätt att få en riktigt god utbildning. Kanske är kvaliteten på utbildningen en viktig premiss för att ännu fler studenter ska vilja studera.

En annan fråga som har tagits upp här är att studenter ska kunna uppbära studiemedel om de behöver vara deltidssjukskrivna. CSN har varit tydlig med att man gärna ser en förändring. Frågan får beredas vidare. Vi kristdemokrater vill gärna gå längre för att öka tryggheten för studenter i det avseendet.

I rapporten *Studenters ekonomiska och sociala situation 2011* som CSN har skrivit ser vi ett trendbrott. Allt fler studenter säger att de tycker att studiemedlen räcker för att täcka levnadskostnaderna. Om man vill göra det bättre för studenter ska man kanske snarare se på andra variabler när det gäller livet som student, till exempel hur vi ska stärka skyddet för de allt fler studerande föräldrarna. Vi kanske också måste förlänga tiden för att man ska få sin grundutbildning och gå vidare på avancerad nivå. Det är något som vi i så fall får utreda.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag är stolt över att Sverige är det land som kanske har de bästa villkoren för studenter när det gäller vad staten satsar. Det innebär inte att vi inte ska se på studenternas hela situation när vi tittar på om vi behöver göra mer. De förändringar som är gjorda kan vi vara stolta över.

Vänsterpartiet har opponerat sig mot lånedelen men har ingen reservation. Jag kan inte heller i motionshögen hitta någon motion om att man vill ha det på annat sätt.

Från Socialdemokraterna har jag inte heller sett någon motion om att man vill utöka studiemedlen. Det är intressant att veta vilka förslag som finns.

Alliansen har ambitionen att i ett helhetsperspektiv se till studentens möjligheter att studera. I dagsläget är vi rätt nöjda med det vi har gjort, men vi vill fortsätta på många andra sätt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 maj.)

12 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 24 maj

2011/12:584 Åtgärder mot illojal konkurrens bland mäklare

av *Christina Oskarsson* (S)

till finansminister *Anders Borg* (M)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 29 maj.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.51,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.55,
av tredje vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 117 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
2 § Förtydligande av arbetsgivares ansvar för sjuklön	1
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2011/12:SfU13	1
(Beslut fattades under 9 §.)	1
3 § Samverkan mellan kommuner om samhällsorientering, m.m.	1
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2011/12:AU12	1
Anf. 1 KERSTIN NILSSON (S)	1
Anf. 2 MEHMET KAPLAN (MP)	3
Anf. 3 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	4
Anf. 4 JOSEFIN BRINK (V)	7
Anf. 5 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	8
Anf. 6 JOSEFIN BRINK (V) replik	8
Anf. 7 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	9
Anf. 8 JOSEFIN BRINK (V) replik	9
Anf. 9 GUSTAV NILSSON (M)	10
Anf. 10 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	12
Anf. 11 GUSTAV NILSSON (M) replik	13
Anf. 12 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	13
Anf. 13 GUSTAV NILSSON (M) replik	14
Anf. 14 HANS BACKMAN (FP)	14
Anf. 15 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	16
Anf. 16 HANS BACKMAN (FP) replik	17
Anf. 17 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	17
Anf. 18 HANS BACKMAN (FP) replik	17
Anf. 19 ABIR AL-SAHLANI (C)	18
Anf. 20 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	19
Anf. 21 TREDJE VICE TALMANNEN	20
Anf. 22 ABIR AL-SAHLANI (C) replik	20
Anf. 23 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	21
Anf. 24 ABIR AL-SAHLANI (C) replik	21
Anf. 25 JOHAN PEHRSON (FP)	22
Anf. 26 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	23
Anf. 27 JOHAN PEHRSON (FP) replik	23
Anf. 28 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	24
Anf. 29 JOHAN PEHRSON (FP) replik	24
(Beslut fattades under 9 §.)	25
4 § Ökad säkerhet i domstol	25
Justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU24	25
Anf. 30 MATTIAS JONSSON (S)	25
Anf. 31 KENT EKEROTH (SD)	27
Anf. 32 CAROLINE SZYBER (KD)	28
(forts. 6 §)	30
Ajournering	30
Återupptagna förhandlingar	30

5 § Statsministerns frågestund.....	30	Prot. 2011/12:117
Anf. 33 TALMANNEN.....	30	24 maj
<i>Innovationer i svenskt näringsliv.....</i>	<i>30</i>	
Anf. 34 MIKAEL DAMBERG (S).....	30	
Anf. 35 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	31	
Anf. 36 MIKAEL DAMBERG (S).....	31	
Anf. 37 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	32	
<i>Solenergi.....</i>	<i>32</i>	
Anf. 38 ÅSA ROMSON (MP).....	32	
Anf. 39 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	32	
Anf. 40 ÅSA ROMSON (MP).....	33	
Anf. 41 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	33	
<i>Våld mot lärare.....</i>	<i>33</i>	
Anf. 42 BJÖRN SÖDER (SD).....	33	
Anf. 43 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	34	
Anf. 44 BJÖRN SÖDER (SD).....	34	
Anf. 45 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	34	
<i>Arbetslösheten.....</i>	<i>35</i>	
Anf. 46 JOSEFIN BRINK (V).....	35	
Anf. 47 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	35	
Anf. 48 JOSEFIN BRINK (V).....	35	
Anf. 49 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	36	
<i>Likvärdigheten i skolan.....</i>	<i>36</i>	
Anf. 50 MARGARETA PÅLSSON (M).....	36	
Anf. 51 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	37	
<i>Europeiska rådets senaste möte.....</i>	<i>37</i>	
Anf. 52 CARL B HAMILTON (FP).....	37	
Anf. 53 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	37	
<i>Sveriges militära allianser.....</i>	<i>38</i>	
Anf. 54 STAFFAN DANIELSSON (C).....	38	
Anf. 55 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	38	
<i>Barns rättigheter.....</i>	<i>39</i>	
Anf. 56 ANDERS ANDERSSON (KD).....	39	
Anf. 57 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	39	
<i>Arbetslöshetsförsäkringen.....</i>	<i>39</i>	
Anf. 58 PETER PERSSON (S).....	39	
Anf. 59 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	40	
<i>Situationen i utsatta områden.....</i>	<i>40</i>	
Anf. 60 MARGARETA CEDERFELT (M).....	40	
Anf. 61 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	40	
<i>Riskbedömning vid hot mot kvinnor.....</i>	<i>41</i>	
Anf. 62 HILLEVI LARSSON (S).....	41	
Anf. 63 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	41	
<i>Global livsmedelsförsörjning.....</i>	<i>41</i>	
Anf. 64 KEW NORDQVIST (MP).....	41	
Anf. 65 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	42	
<i>Försäkringssystemet.....</i>	<i>42</i>	
Anf. 66 MONICA GREEN (S).....	42	

Anf. 67 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	43
<i>Redovisning av partifinansiering</i>	43
Anf. 68 MORGAN JOHANSSON (S).....	43
Anf. 69 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	43
<i>Skolutveckling</i>	44
Anf. 70 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (M).....	44
Anf. 71 Statsminister Fredrik Reinfeldt (M).....	44
<i>A-kassan</i>	44
Anf. 72 PYRY NIEMI (S).....	44
Anf. 73 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	45
Anf. 74 TALMANNEN.....	45
6 § (forts. från 4 §) Ökad säkerhet i domstol (forts. JuU24).....	45
Anf. 75 KENT EKEROTH (SD) replik.....	45
Anf. 76 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	46
Anf. 77 KENT EKEROTH (SD) replik.....	46
Anf. 78 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	47
Anf. 79 JAN R ANDERSSON (M).....	47
Anf. 80 KENT EKEROTH (SD) replik.....	49
Anf. 81 JAN R ANDERSSON (M) replik.....	50
Anf. 82 KENT EKEROTH (SD) replik.....	50
Anf. 83 JAN R ANDERSSON (M) replik.....	51
Anf. 84 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	52
Anf. 85 JOHAN PEHRSON (FP).....	52
Anf. 86 KENT EKEROTH (SD) replik.....	54
Anf. 87 JOHAN PEHRSON (FP) replik.....	54
Anf. 88 KENT EKEROTH (SD) replik.....	55
Anf. 89 JOHAN PEHRSON (FP) replik.....	55
Anf. 90 JOHAN LINANDER (C).....	56
(Beslut fattades under 9 §.).....	58
7 § Gymnasieskolan.....	58
Utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU15.....	58
Anf. 91 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	58
Anf. 92 JABAR AMIN (MP).....	60
Anf. 93 RICHARD JOMSHOF (SD).....	62
(forts. 10 §).....	63
Ajournering.....	63
Återupptagna förhandlingar.....	63
8 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 23 maj.....	64
UU11 Strategisk exportkontroll.....	64
UU14 Nytt världlandsavtal med Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.....	66
UU15 Nytt världlandsavtal med Internationella institutet för demokrati och fria val (IDEA) samt ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.....	66
NU22 Tredje inre marknads paketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder.....	66

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	67
SfU13 Förtydligande av arbetsgivares ansvar för sjuklön	67
AU12 Samverkan mellan kommuner om samhällsorientering, m.m.	67
JuU24 Ökad säkerhet i domstol.....	68
10 § (forts. från 7 §) Gymnasieskolan (forts. UbU15)	69
Anf. 94 ROSSANA DINAMARCA (V)	69
Anf. 95 OSKAR ÖHOLM (M).....	71
Anf. 96 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	73
Anf. 97 OSKAR ÖHOLM (M) replik	73
Anf. 98 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	74
Anf. 99 OSKAR ÖHOLM (M) replik	74
Anf. 100 ROGER HADDAD (FP).....	75
Anf. 101 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	77
Anf. 102 ROGER HADDAD (FP) replik.....	77
Anf. 103 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	78
Anf. 104 ROGER HADDAD (FP) replik.....	79
Anf. 105 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	79
Anf. 106 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	81
Anf. 107 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik.....	82
Anf. 108 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	82
Anf. 109 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik.....	82
Anf. 110 YVONNE ANDERSSON (KD).....	83
Anf. 111 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	85
Anf. 112 YVONNE ANDERSSON (KD) replik.....	85
Anf. 113 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	85
Anf. 114 YVONNE ANDERSSON (KD) replik.....	86
Anf. 115 RICHARD JOMSHOF (SD).....	86
(Beslut skulle fattas den 30 maj.)	87
11 § Studiestöd	87
Utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU16	87
Anf. 116 ADNAN DIBRANI (S).....	87
Anf. 117 JABAR AMIN (MP)	89
Anf. 118 OSKAR ÖHOLM (M).....	90
Anf. 119 ADNAN DIBRANI (S) replik.....	92
Anf. 120 OSKAR ÖHOLM (M) replik	92
Anf. 121 ADNAN DIBRANI (S) replik.....	93
Anf. 122 OSKAR ÖHOLM (M) replik	93
Anf. 123 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	94
Anf. 124 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	96
Anf. 125 ROSSANA DINAMARCA (V)	97
Anf. 126 YVONNE ANDERSSON (KD).....	99
(Beslut skulle fattas den 30 maj.)	100

Prot. 2011/12:117	12 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	100
<u>24 maj</u>	13 § Kammaren åtskildes kl. 18.29.	101

Tryck: Elanders, Vällingby 2012